

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

آمادگی دفاعی

سال سوم دوره راهنمایی تحصیلی

مرحله دوم تعلیمات عمومی

(اجرای آزمایشی)

وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی

نام کتاب : آمادگی دفاعی (اجرای آزمایشی) - ۱۴۴۳

اعضای شورای برنامه‌ریزی درسی : خدایار ابراهیمی، احمد باغ‌نسیخی، دکتر یارمحمد بای، قاسم جهانی، مریم دلاوری، محمود سلیمانی،
دکتر شهاب قهرمانی، رحمت‌اله مشهدی، محمدرضا مقدادی، عسگر ملکی بیرجندی، محمدرضا نایینی

و احمد یارمحمدی

مؤلفان : خدایار ابراهیمی، دکتر یارمحمد بای، محمود سلیمانی، محمدرضا مقدادی و احمد یارمحمدی

تدوین بخش زلزله : علی احسان سیف، ویدا حشمتی

با همکاری : سازمان بسیج مستضعفین

ویراستار : جعفر ربانی

آماده‌سازی و نظارت برچاپ و توزیع : اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی

تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن : ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وبسایت : www.chap.sch.ir

مدیر امور فنی و چاپ : سیداحمد حسینی

صفحه‌آرا : مریم نصرتی

حروفچین : زهرا ایمانی نصر

مصحح : حسین قاسم پور اقدم، سیف‌الله بیگ محمددلیوند

امور آماده‌سازی خبر : فریبا سیر

امور فنی رایانه‌ای : حمید ثابت کلاچاهی، سیده شیوا شیخ‌الاسلامی

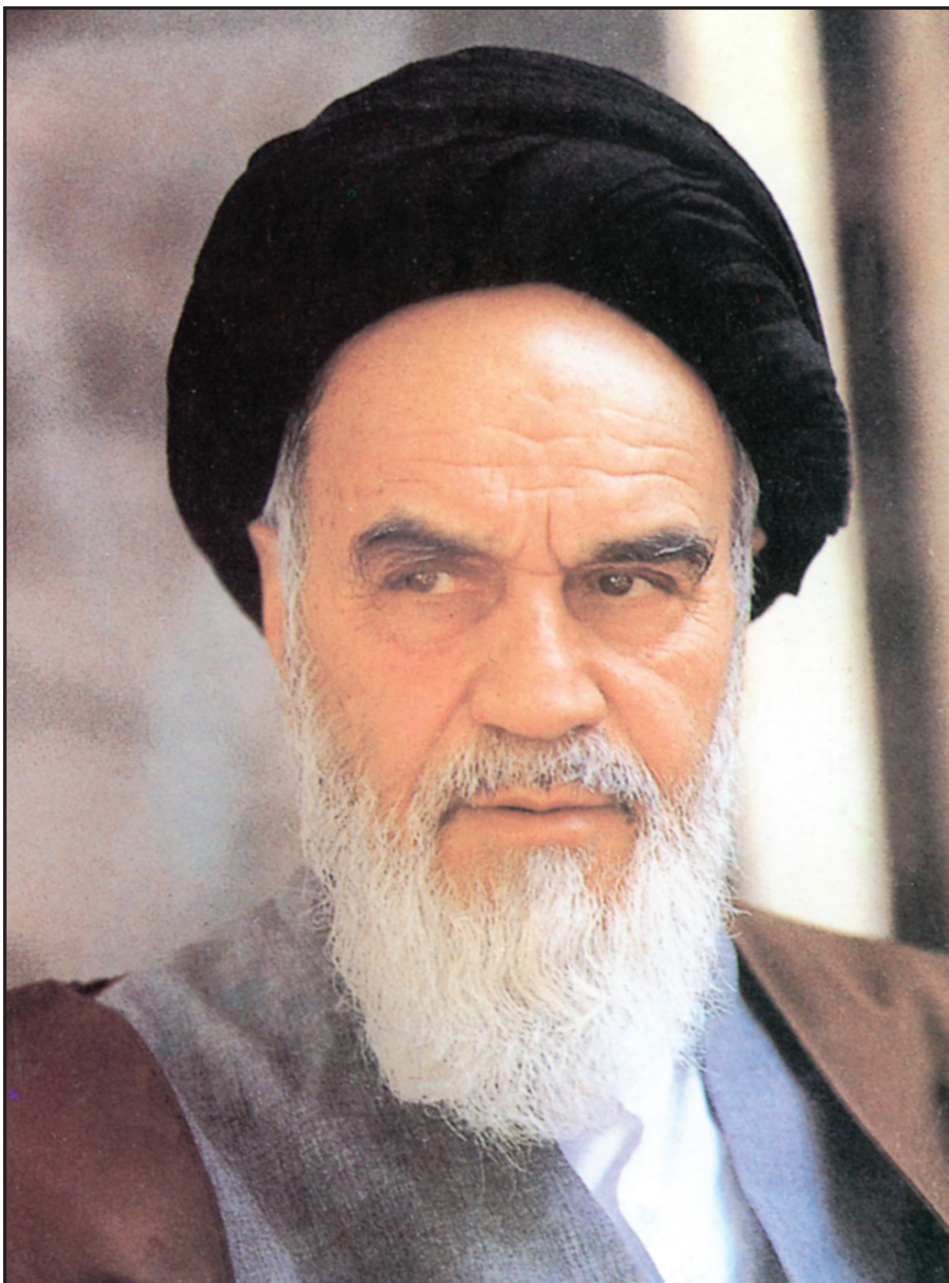
ناشر : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران - تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

تلفن : ۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار : ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی : ۱۳۴۴۵/۶۸۴

چاپخانه : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ : چاپ اول ۱۳۹۰

حق چاپ محفوظ است

هر انسان مخلص و متعهدی که آمادگی دفاعی را لازمهٔ حیات جامعهٔ اسلامی
بداند در نزد خدا آبرو پیدا می‌کند.

امام خمینی «قدس سرّه الشریف»

سخنی با دبیران گرامی و دانش آموزان عزیز

درس آمادگی دفاعی در حال حاضر جزء دروس الزامی پایه‌های سوم راهنمایی و دوم متوسطه می‌باشد. عناوین درسی این کتاب براساس نقشه جدید درس آمادگی دفاعی تعیین شده و محتوای آن با در نظر گرفتن شرایط دنیای امروز و متناسب با نیاز دانش آموزان برنامه‌ریزی شده است. بر این اساس موضوعاتی همچون امنیت، تهدید، تهاجم، انواع دفاع، پدافند غیرعامل و جنگ نرم (جنگ روانی) محورهای اصلی کتاب را تشکیل می‌دهند. همچنین بسیج و وظایف آن در دوران کنونی، مروری بر هشت سال دفاع مقدس، شناخت زنان قهرمان و مردان مبارز به منظور الگو گرفتن از آن‌ها، از دیگر مباحث مهم این کتاب می‌باشند.

وضعیت و شرایط دنیای امروز و فریب‌کاری و توطئه‌های مختلف قدرت‌های سیاسی و نظامی جهان می‌طلبد که نوجوانان و جوانان عزیز با هوشیاری کامل به حوادث و اتفاقات سیاسی و اجتماعی توجه نمایند، تا بتوانند با انتخاب مناسب‌ترین راه، نقش مؤثری در حفظ استقلال فرهنگی و سیاسی کشور و پیشرفت میهن داشته باشند.

با توجه به توضیحات فوق، به منظور اجرای مناسب این برنامه درسی و تحقق اهداف پیش‌بینی شده، از دبیران گرامی و دانش آموزان عزیز انتظار می‌رود به نکات ذیل توجه نمایند:

- ۱- از آنجا که محتوای این کتاب براساس روش آموزشی فعال تألیف شده، از دانش آموزان خواسته می‌شود که با مشارکت در پاسخ دادن به پرسش‌های متن هر درس و انجام فعالیت‌های انفرادی و جمعی، نقش فعالی در آموزش درس داشته باشند.
- در همین رابطه به دبیران محترم توصیه می‌شود با استفاده از مشارکت دانش آموزان، کلاس درس را به گونه‌ای هدایت نمایند تا جریان یاددهی و یادگیری به صورت مطلوب انجام پذیرد.
- ۲- نحوه ارزشیابی این درس همچون گذشته براساس ۱۲ نمره کتبی و ۸ نمره عملی صورت می‌گیرد که نمره عملی دانش آموزان با توجه به محورهای زیر تعیین می‌شود:

- الف) مشارکت فعال دانش آموزان در آموزش درس
- ب) برخورد فعالانه دانش آموزان نسبت به پرسش‌های طراحی شده در متن هر درس
- ج) تحقیق و پژوهش در مواردی که دبیر مشخص می‌کند.
- د) یادگیری مهارت‌های عملی دروس مختلف مانند مهارت‌های درس دهم، بخش زلزله و ...
- ۳- به دبیران محترم توصیه می‌شود برای آموزش مطلوب برخی از دروس مانند مردان مبارز، زنان قهرمان، بسیج، دفاع مقدس و ... از حضور معنوی ایثارگران دوران دفاع مقدس در مدرسه به منظور انتقال مفاهیم و ارزش‌های آن دوران به دانش آموزان استفاده نمایند.
- ۴- دبیران گرامی می‌توانند با هماهنگی مسئولین مدرسه برخی از دروس مانند پدافند غیرعامل، نظام جمع و جنگ افزار شناسی را با استفاده از طبیعت (کوه، جنگل، پارک) و پادگان‌ها به دانش آموزان آموزش دهند.
- ۵- دبیران محترم در نظر داشته باشند که کتاب‌های معرفی شده در پایان کتاب برای تحقیق و پژوهش دانش آموزان، منابع مناسبی است.

- ۶- بخش آشنایی با «مین» در درس دهم مخصوص دانش آموزان پنج استان آذربایجان غربی، ایلام، خوزستان، کردستان و کرمانشاه است.

در سایر استان‌ها از این بخش به عنوان «برای مطالعه بیشتر» استفاده شود. همچنین به دبیران محترم پنج استان یاد شده توصیه می‌شود که بخش آشنایی با «مین» را در یکی از فرصت‌های مناسب اوایل سال تحصیلی به دانش آموزان آموزش دهند. در پایان خداوند بزرگ را سپاس گذاریم که به ما توفیق داد تا این کتاب درسی را آماده کنیم و در اختیار دانش آموزان قرار دهیم.

امیدواریم با تدبیر و تلاش دبیران گرامی و مشارکت فعال دانش آموزان، قدمی در جهت حفظ استقلال و سربلندی میهن عزیزمان برداریم.

گروه درسی آمادگی دفاعی

دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی

فصل اول

دفاع

امنیت، تهدید و تهاجم

مفهوم امنیت

امنیت در زبان فارسی به معنی در امان بودن از آسیب‌ها، امن بودن، در پناه بودن، نداشتن دلهره، نگرانی و ترس و ... آمده است. در ساده‌ترین تعریف، امنیت یعنی دور بودن از خطراتی که علیه منافع مادی (جان، مال، سرزمین و ...) و ارزش‌های معنوی (دین، فرهنگ، اعتقادات و ...) ما وجود دارد.

امنیت در قرآن کریم

امنیت یکی از نیازهای فطری انسان است که در قرآن کریم هم به آن اشاره شده است؛ از جمله در قرآن کریم آمده است که حضرت ابراهیم (ع) از خداوند درخواست نمود تا مکه را سرزمین امن قرار دهد.^۱ ما معتقدیم که ریشه و سرچشمه امنیت ایمان به خدا است؛ زیرا کسی که به خداوند توانا ایمان داشته باشد، دارای تکیه‌گاهی روحی و معنوی است که به او اطمینان و آرامش می‌بخشد. به همین جهت خداوند در آیه ۲۸ از سوره رعد قرآن کریم در وصف مؤمنین می‌فرماید «آنان که ایمان آورده‌اند و دل‌هایشان به یاد خدا آرام می‌گیرد». بنابراین از نظر اسلام و قرآن، امنیت یکی از نعمت‌های بزرگی است که خداوند به انسان عطا کرده تا در سایه آن، در جهت بندگی و رضایت آفریدگار خویش حرکت کند.

تحول مفهوم امنیت از گذشته تا حال

امنیت از مهم‌ترین نیازهای فطری و ضروری انسان است و با زندگی او پیوندی ناگسستنی دارد. انسان همیشه در طول تاریخ به دنبال به دست آوردن و حفظ امنیت خود بوده است. یکی از مهم‌ترین دلالتی که باعث شده آدمیان به صورت گروهی و اجتماعی زندگی کنند، نیاز آن‌ها به امنیت مشترک بوده است. بنابراین یکی از عوامل اصلی و اولیه پیدایش سکونت‌گاه‌ها و شهرها نیاز به امنیت بوده است.

در گذشته‌های دور، نقش «خطرات طبیعی» علیه امنیت انسان‌ها بیشتر و بارزتر بود. اما امروزه نقش «خطرات انسانی» افزایش یافته است. مثلاً اگر در گذشته قحطی و خشک‌سالی جان مردم را به خطر می‌انداخت، امروزه، عواملی مانند جنگ‌ها، مایوارها و رسانه‌ها که ساخته خود انسان‌هاست، منافع و ارزش‌ها را به خطر انداخته است.

علاوه بر آن موضوعاتی مانند نگهداری سلاح گرم، شیوع مواد مخدر، فساد و تبعیض از مهم‌ترین موارد ناامنی در جامعه ما محسوب می‌شوند. هر کدام از این موارد می‌توانند نمونه‌ای از یک ناامنی باشند. عوامل ناامنی، چه داخلی و چه بیرونی، در هر زمان می‌توانند آسایش انسان را سلب کنند.

امروزه عواملی که می‌توانند آرامش افراد را از بین ببرند، بسیار فراوان‌اند. اگر امنیت انسان در گذشته‌های دور توسط چند

عامل مشخص و شناخته شده در معرض خطر قرار می‌گرفت، با گسترش فناوری و ابزارهای صنعتی ساخت بشر، امروزه این عوامل بسیار زیادتر شده‌اند؛ به طوری که غالب افراد، در همه جا، به نوعی در معرض خطرها و آسیب‌های شناخته و ناشناخته قرار دارند. در واقع هم تعداد خطرات و هم انواع آن‌ها بیشتر شده است.

در هر کشور یا جامعه ریشه ناامنی‌ها می‌تواند داخلی یا خارجی باشد. در ناامنی داخلی، ریشه‌های خطر در داخل مرزهای یک کشور یا جامعه نهفته است؛ مانند هرج و مرج، شورش، جدایی طلبی و ... اما در ناامنی خارجی، عوامل، بیرون از مرزها قرار دارند؛ عواملی مانند تحریم‌های اقتصادی، تبلیغات منفی رسانه‌های بیگانه و ... امروزه مهم‌ترین وظیفه هر حکومتی تأمین امنیت شهروندان آن است؛ به طوری که همه احساس آرامش داشته باشند.

ابعاد امنیت

از آنجا که امنیت مفهومی بسیار کلی و پیچیده دارد، باید آن را از ابعاد مختلف مورد مطالعه قرار داد. ابعاد امنیت معمولاً از جنبه‌های نظامی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و زیست محیطی مورد توجه است که ما در این بخش به طور خلاصه به هر یک می‌پردازیم.

امنیت نظامی: امنیت نظامی یعنی داشتن قدرت دفاعی و تهاجمی برای یک کشور. اگر کشوری دارای توان نظامی و دفاعی نباشد، هرگز امنیت نخواهد داشت. پس، امنیت نظامی به معنای توان پاسداری و دفاع مردم یک کشور از سرزمین و شهروندان خود است که به وسیله نیروی نظامی و ابزارهای دفاعی امکان‌پذیر می‌شود.

امنیت اقتصادی: داشتن ثبات اقتصادی، تولید انبوه، صادرات زیاد، کافی بودن منابع مالی، تأمین رفاه اقتصادی و معیشت مردم و ... از علائم امنیت اقتصادی است. اگر کشوری از نظر داشتن پایه‌ها و زیربنای اقتصادی ضعیف باشد از نظر امنیت اقتصادی آسیب‌پذیر خواهد بود.

امنیت سیاسی: امنیت سیاسی به معنای امن بودن کشور از نظر سیاسی است؛ با وجود امنیت سیاسی حکومت، دولت و نهادهای سیاسی از ثبات لازم برخوردار خواهند بود و افراد گروه‌های جامعه در کمال آرامش، در سرنوشت سیاسی خود مشارکت می‌کنند. فراهم کردن حضور افراد در فعالیت‌های سیاسی، جلوگیری از هرج و مرج سیاسی و ممانعت از دخالت بیگانگان در امور کشور از وظایف حکومت برای حفظ امنیت سیاسی است. امنیت سیاسی بدان معناست که بیگانگان به جای مردم تصمیم نگیرند و

مردم خود بتوانند سرنوشت خویش را تعیین کنند.

امنیت اجتماعی و فرهنگی: وقتی که یک ملت توانایی حفظ الگوهای اجتماعی و سنتی مانند زبان، مذهب، آداب و رسوم، نوع پوشش و ... خود را داشته باشد دارای امنیت اجتماعی و فرهنگی است؛ بنابراین اگر اعضای یک جامعه ریشه‌های فرهنگی و اعتقادی خود را از دست بدهند، به تدریج از اصل و اساس خود دور می‌شوند، و زمینه نابودی اجتماعی و فرهنگی خود را فراهم می‌کنند.

پرسش: به نظر شما آیا استفاده از لباس‌هایی که علائم و نشانه‌های فرهنگی بیگانگان را دارد، می‌تواند یک تهدید فرهنگی و اجتماعی محسوب شود، چرا؟

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز

امنیت زیست محیطی: امنیت زیست محیطی به معنی پایداری محیط زیست و طبیعت جانوری و گیاهی اطراف ما است. اگر عوامل زیستی مانند آب، هوا، محیط زیست و ... از بین بروند، حیاط کل موجودات زنده از جمله ما انسان‌ها از بین خواهد رفت. وقوع سیلاب‌های بزرگ، از بین رفتن جنگل‌ها، گرم شدن هوای کره زمین و ... از جمله موارد ناامنی زیستی هستند.

سطوح امنیت

برای درک مفهوم سطح امنیت به مثال‌های زیر توجه کنید:

۱- هنگامی که یکی از همکلاسی‌های شما مریض می‌شود؛

بدان معناست که ایمنی بدنش در مقابل ویروس‌های بیماری‌زا کاهش یافته است. (امنیت جسمی، جانی و فردی)

۲- در یک مجتمع مسکونی، یکی از ساکنان شکایت می‌کند که از دست همسایه‌اش امنیت و آسایش ندارد و از رفتارهای او به ستوه آمده است. (امنیت خانوادگی)

۳- در یک روستا، مردم از این نگران‌اند که شب‌ها، سارقان به روستای آن‌ها می‌آیند و امنیت آن‌ها را برهم می‌زنند (امنیت

محلی)

۴- ساکنان یک شهر می‌گویند، آلودگی هوا و آلودگی صوتی، موجب سلب امنیت خاطر آن‌ها شده است. (امنیت شهری)

۵- ساکنان غزه در فلسطین اعلام می کنند که رژیم اشغالگر قدس با بمباران مناطق مسکونی برای آن ها امنیتی باقی نگذاشته است. (امنیت ملی)

۶- رسانه های ایران اعلام می کنند که حضور ناوهای آمریکا در خلیج فارس، امنیت این منطقه را به هم زده اند. (امنیت منطقه ای)

۷- بنا بر اعلام سازمان ملل متحد گرم شدن کره زمین امنیت ساکنان آن را در مخاطره قرار داده است. (امنیت جهانی)

همان طور که در این مثال ها می بینید، امنیت سطوح مختلفی دارد که کوچک ترین سطح آن امنیت فردی یا جسمی و بزرگ ترین سطح آن امنیت جهانی است؛ اما مهم ترین آن ها، امنیت ملی است.

همان طور که در مثال ها دیدید، در سطح ملی، تنها امنیت یک کشور تهدید می شود. ولی در سطح منطقه ای، امنیت چند کشور تهدید می شود، و در سطح جهانی، امنیت همه کشورهای جهان تهدید می شود.

فعالیت

برای هر کدام از سطوح امنیت که در بالا خواندید یک عامل نا امن کننده دیگر بنویسید.

- امنیت ملی : قاچاق کالا و ارز، .....
- امنیت منطقه ای : ایجاد پایگاه های نظامی بیگانه، .....
- امنیت جهانی : سلاح های هسته ای، .....

همان طور که در بالا اشاره کردیم، اگر چه هر کدام از سطوح امنیت اهمیت خاص خود را دارد؛ اما در درس آمادگی دفاعی امنیت ملی اهمیت بیشتری دارد. بنابراین، در ادامه، مروری بر اهداف امنیت ملی خواهیم داشت.

اهداف اصلی امنیت ملی عبارت است از :

- ۱- حفظ استقلال و سرزمین؛
- ۲- حفظ ارزش های دینی و ملی؛
- ۳- حفظ ثبات سیاسی و اقتصادی کشور؛
- ۴- تحقق رفاه عمومی مردم؛
- ۵- ایجاد آسایش برای مردم در مقابل خطرات بیگانگان.

تهدید چیست؟

قبلاً از خطراتی یاد کردیم که ممکن است امنیت ما را از بین ببرد. به این خطرات تهدید گفته می‌شود. پس، تهدید به معنی ترساندن و بیم دادن است. به عنوان مثال آمریکا بعضی از کشورها را به خاطر انجام دادن یا انجام ندادن برخی فعالیت‌ها تهدید می‌کند. به عنوان نمونه دولت آمریکا، برای اینکه ایران به فعالیت‌های صلح‌آمیز هسته‌ای خود ادامه ندهد، کشور ما را به حمله نظامی، تحریم‌های اقتصادی و ... تهدید می‌کند.

تهدید از جنبه‌های مختلف قابل مطالعه است. برخی از تهدیدات طبیعی هستند، مانند زلزله، سیل، توفان و ... و برخی منشأ انسانی دارند که خود دو نوع است. تهدید سخت و تهدید نرم. اگر کشوری، کشور دیگر را تهدید به تصرف و اشغال کند، در این حالت می‌گوییم تهدید از نوع سخت است. اما اگر ارزش‌ها، باورها و اعتقادات یک جامعه مورد تهدید قرار گیرند، می‌گوییم تهدید از نوع نرم است. تهدیدات نرم با این هدف صورت می‌گیرند که یک ملت از ارزش‌های خود دست بردارد و به ارزش‌های دیگران تمایل پیدا کند.

اکنون متوجه شدید که تهدید در مقابل امنیت قرار دارد، زیرا هدف تهدید از بین بردن امنیت است. در واقع تهدید برای تأثیر گذاشتن بر اراده، اعتقادات و افکار دیگران به منظور تسلیم کردن آن‌ها در برابر خواست تهدیدکنندگان است. همه تهدیدها از یک نوع و یک جنس نیستند بلکه می‌توانند ابعاد گوناگونی داشته باشند.

انواع تهدید

۱- **تهدید سیاسی**: تهدید سیاسی به تهدیدی گفته می‌شود که در آن یک قدرت خارجی قصد دارد در امور سیاسی کشوری دیگر دخالت کند. قدرت‌های مداخله‌گر از طریق تهدید به انجام کودتا، براندازی، ایجاد هرج و مرج، تفرقه بین اقوام و ... می‌کوشند به اهداف خودشان دست پیدا کنند.

۲- **تهدید اقتصادی**: فقر و عقب‌ماندگی اقتصادی می‌تواند یکی از مهم‌ترین تهدیدات علیه هر کشوری باشد. در حال حاضر قدرت‌های استعماری، به غارت اقتصادی کشورهای جهان در شکل‌های جدید مشغول هستند. وقتی کشوری از نظر اقتصادی ضعیف باشد، کاملاً وابسته به قدرت‌های خارجی می‌شود. آن‌گاه بیگانگان، هر زمانی لازم شد از دادن کمک اقتصادی و یا خریدن محصولات آن کشور خودداری می‌کنند. مثلاً ممکن است تهدید کنند که نفت آن کشور را - اگر کشوری نفت خیز باشد - نخرند، وام در اختیار آن کشور قرار ندهند یا اعلام کنند که برای واردات و صادرات فلان کشور موانعی ایجاد می‌کنند.

۳- **تهدید نظامی**: تهدید به لشکرکشی مستقیم و تجاوز به کشوری دیگر تهدید نظامی نام دارد. در این نوع تهدید، قدرت مداخله‌گر از کشوری دیگر به زور چیزی می‌خواهد. اگر آن کشور مقاومت کرد، قدرت مداخله‌گر تلاش می‌کند تا از طریق تهدید نظامی و ایجاد ترس در کشور مورد نظر امتیاز را کسب نماید.

۴- **تهدید فرهنگی و اجتماعی**: دسته‌ای از تهدیدها فرهنگی و اجتماعی هستند که ممکن است ریشه آن‌ها داخلی یا خارجی باشد. برای هر کشوری، بی‌سوادی، مواد مخدر، فساد، غرق شدن در فرهنگ بیگانه و ... تهدید از نوع فرهنگی و اجتماعی، محسوب می‌شوند. قدرت‌های بیگانه معمولاً در زمینه تهدیدات از ابزار رسانه‌ای استفاده می‌کنند.

۵- **تهدید زیست محیطی**: برخی از تهدیدات علیه کشورها، جنبه زیست محیطی دارند، مانند آلودگی هوا و آب‌ها، گرم شدن کره زمین، از بین رفتن جنگل‌ها، بالا آمدن آب دریاها، احتمال وقوع زلزله و ... در فصل آخر کتاب در این زمینه بیشتر خواهیم خواند.

تهاجم

تهاجم به معنی شبیخون، هجوم و حمله یک کشور به کشوری دیگر به منظور اشغال و سلطه بر سرزمین است. معمولاً قبل از آن که تهاجمی صورت بگیرد، کشور تهدید کننده سعی می کند، با تهدید و ایجاد ترس میزان توان و آمادگی دفاعی آن کشور را آزمایش کند. اگر این کشور در آمادگی کامل نبود، آن وقت تهاجم آغاز می شود. البته ممکن است قبل از تهاجم دست به کارهای دیگری مانند تحریم بزند. بدون تهدید هم تهاجم انجام می شود. تهاجم در گذشته بیشتر شکل نظامی داشت؛ اما وضعیت جهان امروز به گونه ای است که احتمال تهاجم نظامی در آن کم تر است؛ در مقابل، تهاجم فرهنگی بسیار بیشتر از گذشته صورت می گیرد. از این رو ابزار مهم مقابله با تهاجم خارجی، علاوه بر آمادگی نظامی، آمادگی فرهنگی نیز هست. به هر گونه آمادگی در مقابل تهاجم «آمادگی دفاعی» گفته می شود. شما در درس های بعدی و سال های آینده در این زمینه بیشتر خواهید خواند. اما به صورت کلی آمادگی دفاعی بر دو رکن زیر استوار است:

الف) آمادگی اعتقادی، روحی و معنوی؛

ب) آمادگی نظامی، سیاسی و اقتصادی.

امروزه این موضوع کاملاً به اثبات رسیده است که مردم یک کشور تنها با توان نظامی و فناوری های پیشرفته نمی توانند به دفاع از کشور خود بپردازند، بلکه هر چه میزان اعتقادات و باورهای دینی ملتی بیشتر باشد میزان مقاومت و توان دفاعی آن ملت هم افزایش خواهد یافت.

گفتیم که تهاجم ممکن است به دو شکل نظامی و فرهنگی انجام شود. در تهاجم نظامی، دشمن با ابزارهای مادی مانند هواپیما، تانک و سرباز به قصد اشغال یک کشور اقدام به حمله نظامی می کند، که نمونه آن تهاجم رژیم صدام به کشور ما و جنگ تحمیلی هشت ساله (۱۳۶۷-۱۳۵۹) است.

تخریب منازل مسکونی و مسجد جامع شهر دزفول در اثر حمله موشکی دشمن

اما در تهاجم فرهنگی، دشمن با ابزارهای غیرنظامی دست به حمله می زند. ابزار دشمن در این شکل از تهاجم، ابزار و وسایل فرهنگی است. در تهاجم نظامی، یکی از اهداف، اشغال سرزمین و خاک موردنظر است. در تهاجم فرهنگی، اشغال ذهن و اعتقادات و تغییر ارزش ها و باورهای دینی مردم، هدف اصلی دشمن است. تهاجم فرهنگی از جهات مختلف خطرناک تر از تهاجم نظامی است. در جدول زیر تهاجم نظامی با تهاجم فرهنگی مقایسه شده است.

عنوان	تهاجم نظامی	تهاجم فرهنگی
هدف مدت تهاجم چهره‌ظاهری چگونگی معرفی خود ابزار تهاجم آثار تهاجم مکان‌های مورد تهاجم	تصرف خاک و سرزمین معمولاً کوتاه مدت و محدود نفرت‌انگیز و بر سر و صدا اعلام دشمنی و نفرت توپ، تانک، موشک و ... تلفات انسانی، زیان‌های اقتصادی و ... مراکز اقتصادی، نظامی و ...	تصرف فکر و ذهن تدریجی، بلند مدت و نامحدود فریبنده و جذاب اظهار دوستی و محبت امواج ماهواره‌ها، فیلم‌های سینمایی، رسانه‌ها و ... فساد اخلاقی، شیوع مواد مخدر، فروپاشی خانواده‌ها و ... مدارس، دانشگاه‌ها، مراکز فرهنگی و ...

اهداف تهاجم فرهنگی

مهم‌ترین اهداف تهاجم فرهنگی دشمنان موارد زیر است :

- ۱- اسلام ستیزی و جلوگیری از اسلام‌گرایی؛
- ۲- ایجاد بحران‌های اخلاقی و از بین بردن امنیت اخلاقی جامعه؛
- ۳- از بین بردن ارزش‌های دینی و ملی جامعه؛
- ۴- ایجاد روحیه یأس و ناامیدی در بین مردم.

پرسش : به نظر شما در تهاجم فرهنگی دشمنان، ما از چه راه‌هایی می‌توانیم آن‌ها را در رسیدن به اهدافشان ناکام کنیم؟

پاسخ دانش‌آموز	نتیجه بحث کلاس

جنگ و دفاع

شما دانش آموزان عزیز می‌دانید که جنگ یکی از حوادث اجتماعی است که در طول تاریخ غالباً همراه انسان‌ها بوده است. جنگ‌ها در جوامع اولیه عموماً به واسطه یک اتفاق رخ می‌داد و پس از زمان کوتاهی تمام می‌شد. به تدریج با رشد فکری انسان عامل وقوع جنگ‌ها از یک اتفاق ساده تبدیل به عوامل مختلف و پیچیده سیاسی، مذهبی، اقتصادی و ... گردید و مدت ادامه جنگ نیز طولانی شد.

همه ما می‌دانیم که در هر جنگی که روی می‌دهد، عده‌ای از دو طرف کشته و تعداد بیشتری زخمی یا دچار آسیب‌های شدید روحی و جسمی می‌شوند. حتی در موارد فراوانی، افراد آسیب دیده تا پایان عمر از بهبودی کامل بهره‌مند نمی‌شوند. بنابراین جنگ نبرد خشن و مسلحانه‌ای است که بین دو یا چند اجتماع مستقل اتفاق می‌افتد.

دلایل شروع جنگ‌ها

همان‌طور که گفتیم، در ابتدای زندگی جمعی انسان‌ها شروع هر جنگ دلایل ساده و مشخصی داشت دو طرف درگیر عموماً برای به دست آوردن غنایم، قدرت‌نمایی و مقابله به مثل (تلافی کردن حملات قبلی) با یکدیگر جنگ می‌کردند. اما برای وقوع جنگ‌های بزرگ در طول تاریخ دلایل فراوانی وجود دارد که چند مورد اساسی آن به شرح زیر می‌باشد:

۱- طمع به خاک کشور دیگر و رسیدن به منافع مادی؛

۲- تحت تسلط قرار دادن کشورهای دیگر؛

۳- اختلافات مرزی و منطقه‌ای؛

۴- اختلافات سیاسی، قومی، مذهبی و ...؛

۵- روحیه خودخواهی و قدرت‌طلبی حاکمان؛

عناصر تعیین‌کننده و تأثیرگذار در جنگ

یک عملیات نظامی برای به اجرا درآمدن و رسیدن به موفقیت نیاز به عوامل و پایه‌هایی دارد که بدون آن‌ها عملیات به موفقیت نمی‌رسد.

به این عوامل «عناصر تعیین‌کننده و تأثیرگذار در جنگ» گفته می‌شود که در این درس به سه مورد اساسی از آن‌ها اشاره می‌شود.

۱- نیروی انسانی: اصلی‌ترین رکن در یک عملیات نظامی نیروی انسانی است، به نحوی که بدون وجود آن نمی‌توان اقدام به عملیات نظامی نمود.

نکته مهم در مورد نیروی انسانی ویژگی‌های فردی، توانمندی‌های نظامی و ایمان و اعتقاد این نیرو، یعنی سربازان جنگنده است که میزان جنگاوری و اثرگذاری او را تعیین می‌کند.

۲- تجهیزات جنگی: هر عملیات نظامی به ابزار و وسایل خاص خود نیازمند است. در طول تاریخ و متناسب با رشد انسان، ابزار جنگی نیز پیشرفت نموده است.

۳- اطلاعات: اطلاعات یعنی خبرهایی که هر دستگاه نظامی برای رسیدن به اهداف امنیتی خود به آن نیاز دارد. هرچه اطلاعات به دست آمده دقیق‌تر و واقعی‌تر باشد، خطاها بیشتر کاهش می‌یابد و احتمال موفقیت هم بیشتر می‌شود. این اطلاعات در خصوص وضعیت نیروی انسانی طرف مقابل، میزان و کیفیت تجهیزات جنگی آن‌ها، نقشه‌های نظامی آن‌ها و... می‌باشد.

در برابر تهاجم چه باید کرد؟

جنگ امر خوشایندی نیست و عموم انسان‌ها آن را دوست ندارند و مخالف وقوع جنگ هستند، زیرا می‌دانند افراد زیادی در جنگ کشته می‌شوند و آسیب‌های فراوانی به امکانات و ثروت‌های مادی و معنوی هر دو طرف وارد می‌شود.

جنگ همیشه دو طرف دارد، یک طرف عده‌ای قرار دارند که تهاجم را شروع می‌کنند و در طرف دیگر گروهی که برای دفع تهاجم از خود دفاع می‌کنند. مسئولان هر گروه و کشور و افراد با نفوذ هر ملتی باید با تمام وجود تلاش کنند تا جنگی اتفاق نیفتد، اما اگر تهاجمی صورت پذیرد، تحت هر شرایطی باید دفاع کرد. زیرا به همان اندازه که جنگ عملی ناخوشایند و ناپسند است، دفاع امری عقلانی و پسندیده می‌باشد.

دفاع از سرزمین و اعتقادات زمینه بروز دلاوری جوانان را فراهم می‌سازد و باعث گسترش اخلاق جوانمردانه و تقویت روحیه سلحشوری و از خود گذشتگی مردم می‌شود.

معمولاً در هر جنگی بهترین و با انگیزه‌ترین افراد از سرزمینشان دفاع می‌کنند و کشته می‌شوند و تبدیل به قهرمانان ملت خود می‌شوند.

هر ملتی براساس فطرت ذاتی خود و با بهره‌مندی از عقل و اراده‌ی خویش در مقابل تهاجم بیگانگان ایستادگی و مقاومت می‌کنند، زیرا حفظ عزت و سربلندی و رسیدن به کمال بدون مقاومت در برابر تجاوزگران به دست نمی‌آید. قرآن کریم در مورد اهمیت دفاع می‌فرماید: اگر خداوند بعضی از مردم را به وسیله‌ی بعضی دیگر دفع نمی‌کرد صومعه‌ها، کلیساها، کنیسه‌ها و مساجدی که نام خدا در آنها بسیار برده می‌شود، ویران می‌شد.

مفهوم دفاع

در فرهنگ لغت، دفاع از نظر لغوی به معنی بدی و آزاری را از خود یا از دیگران دور کردن، وطن و ناموس و حقوق خود را از دستبرد دشمن حفظ کردن، آمده است.

دفاع در انسان امری ذاتی، فطری و عقلانی است و هر انسانی حق دارد در مواقع احساس خطر به دفاع از جان، مال، ناموس، سرزمین و اعتقادات خود بپردازد.

بنابراین دفاع به مجموعه اقداماتی گفته می‌شود که انسان برای حفظ و حراست از حیات، اعتقادات، سرزمین و... خود در برابر خطراتی که او را تهدید می‌کند، انجام می‌دهد.

دفاع آگاهانه و دفاع غریزی

دفاع غریزی: به دفاعی که ناخودآگاه انجام می‌شود و در بین تمام موجودات زنده مشترک است دفاع غریزی می‌گویند. حمله به دشمن یا حتی فرار سریع جانوران از محدوده‌ای که در آن احساس خطر می‌کنند، از نوع دفاع غریزی است.

دفاع آگاهانه: دفاع آگاهانه مخصوص انسان است و با استفاده از عقل و اراده و اختیار صورت می‌گیرد.

در دفاع آگاهانه انسان، نوع و شیوه‌ی دفاع خود در برابر تهدیدات را، متناسب با شرایط زمانی، مکانی و چگونگی خطر، و... انتخاب می‌کند.

دفاع آگاهانه انسان فقط در مورد جسم و جان و امور مادی صورت نمی‌گیرد بلکه شامل ارزش‌های معنوی هم می‌شود.

مانند :

- دفاع از اصول و ارزش‌های دینی و ملی،
- دفاع از حق در برابر باطل،
- دفاع از ناموس در برابر بیگانگان،
- دفاع از مظلومان در برابر ظالمان،
- دفاع از کشور و سرزمین.

نکته مهم در مورد چگونگی و شیوه دفاع از ارزش‌های معنوی در جامعه ما، نظر رهبر و فرمانده کل قوا می‌باشد که معتقدان به اصل ولایت باید به آن توجه داشته باشند.

دفاع و امنیت

دفاع در زندگی انسان نقش مهمی دارد، زیرا تمام انسان‌ها امنیت و آرامش را دوست دارند و به دنبال حفظ آن در زندگی فردی و اجتماعی خویش هستند.

یکی از عواملی که امنیت و آرامش هر جامعه‌ای را بر هم می‌زند، تهاجم بیگانگان به خاک کشورشان می‌باشد. شما دانش‌آموزان عزیز خوب می‌دانید که حفظ امنیت و آرامش در هر جامعه نیازمند آن است تا تمام مردم در برابر تهاجم بیگانگان به کشورشان ایستادگی و مقاومت نمایند.

در طول تاریخ موارد فراوانی وجود دارد که گروه یا کشوری کوچک با تعداد جمعیت کم‌تر در مقابل تهاجم گروه‌ها یا کشورهای بزرگ‌تر دفاع کرده و با پیروزی در جنگ افتخاری بزرگ را نصیب خود کرده است.

در این باره خداوند در آیه ۲۴۹ از سوره بقره می‌فرماید: «چه بسا گروهی اندک که بر گروهی بسیار به اذن خدا پیروز

شدند.»

پرسش: چند نمونه از دفاع و پیروزی گروه‌ها و کشورهای کوچک‌تر در مقابل قدرت‌های بزرگ‌تر را در جدول زیر

بنویسید.

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز
	۱-
	۲-
	۳-
	۴-

آثار و نتایج دفاع: به طور کلی دفاع در برابر تهاجم بیگانگان، آثار و نتایج فراوانی دارد، که در زیر به چند مورد آن اشاره

می‌شود.

- ۱- حفظ سرزمین و حراست از ارزش‌های جامعه؛
- ۲- سربلندی مردم و حفظ اعتبار کشور در مقابل جهانیان؛
- ۳- پیش‌گیری از طمع و تجاوز سایر کشورها؛
- ۴- جلوگیری از ظلم و فساد تجاوزگران؛
- ۵- جلوگیری از ایجاد ناامنی در جامعه.

شما دانش‌آموزان که آینده سازان میهن ما هستید، می‌دانید که ادامه حیات هر ملتی به توانایی و اراده آن ملت در دفاع از کشورشان بستگی دارد، چنان‌که در تهاجم وحشیانه صدام به ایران اسلامی، مردم ما به پا خاستند و قهرمانانه از سرزمین، شرف، ناموس، اعتقادات و ... خود دفاع کردند و تجاوزگران را با ذلت و خواری به بیرون راندند.

← **پژوهش و تحقیق کنید:** دو نمونه از مبارزات دفاعی مردم غیرتمند میهن ما در سال‌های پیش از پیروزی انقلاب اسلامی

را بررسی و در کلاس مطرح نمایید.

امام خمینی (ره) در زمان دفاع مردم از دین و سرزمینشان فرمودند :
«امروز ما در حال دفاع هستیم و دفاع از کشور یکی از عبادات بزرگ است.»
پایان بخش این درس بیانات مقام معظم رهبری در مورد دفاع است که توجه به آن برای همه لازم است.

دفاع جزئی از هویت یک ملت زنده است. هر ملتی که نتواند از خود دفاع بکند زنده نیست. هر ملتی هم که به فکر دفاع از خود نباشد و خود را آماده دفاع نکند، در واقع زنده نیست. هر ملتی هم که اهمیت دفاع را درک نکند به یک معنا زنده نیست.

خمینی، خمینی؛ تپ وارث مسیحا
استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی
(وع منی خمینی، بت شکی خمینی)

انقلاب اسلامی، تداوم نهضت عاشورا

بهمن ماه سال ۱۳۵۷، برگی زرین و سندی پرافتخار در تاریخ ایران است. زن، مرد، پیر و جوان با رهبری امام خمینی (ره) مثل قطره‌های باران به هم پیوستند و تبدیل به امواج خروشان اقیانوس امت اسلام شدند و کاخ ظلم و جنایت نظام ستم شاهی را فرو ریختند.

در انقلاب اسلامی ایران، همه اقشار مردم از جمله روحانیان، کارگران، کارمندان، بازاریان، دانشگاهیان، دانش‌آموزان و معلمان با حضور در صحنه، خواهان اسلام و جمهوری اسلامی بودند. آنان پس از شرکت در یک انتخابات آزاد و سالم با اکثریت بیش از ۹۸ درصد آرای خود، به نظام جمهوری اسلامی رأی «آری» دادند.

مفهوم انقلاب اسلامی

کلمه انقلاب در فرهنگ لغت به معنی دگرگون شدن، زیر و رو شدن، تغییر و تحول، قیام گروهی برای واژگون کردن یک حکومت و ... آمده است.

انقلاب اسلامی ایران به معنی قیام و اراده مردم مسلمان و با ایمان ما برای سرنگونی حکومت ستم‌شاهی و برقراری حق و عدالت بر اساس مکتب انسان‌ساز اسلام است.

ریشه‌های انقلاب اسلامی

انقلاب اسلامی ایران در حقیقت ریشه در اعتقاد مردم به اسلام و پیروی آن‌ها از پیامبر اسلام (ص) و ائمه اطهار (ع) دارد.

همان‌طور که می‌دانید تمام پیامبران الهی مردم را به یکتاپرستی، عدالت‌خواهی، صلح و دوستی، صداقت و دانایی دعوت می‌کردند و از ظلم و ستم، گناه و فساد، جهل و نادانی، شرک و بت‌پرستی و ... باز می‌داشتند. پیامبر اسلام حضرت محمد (ص) نیز همچون سایر پیامبران بزرگ خدا، مردم را به سوی پرستش خدای یگانه و مبارزه با شرک و بت‌پرستی دعوت می‌کرد. آن حضرت، که آخرین پیامبر الهی بود، پس از سال‌ها تلاش در جهت هدایت انسان‌ها از دنیا رحلت فرمود. اما دو امانت بزرگ را برای راهنمایی مسلمین به یادگار گذاشت.

پرسش: دو امانت بزرگی را که پیامبر (ص) پس از خود برای امت خود به یادگار گذاشت نام ببرید.

پاسخ دانش آموز	نتیجه بحث کلاس

مردم با ایمان میهن ما، سعادت دنیا و آخرت خود را در دوستی پیامبر و اهل بیت آن حضرت می‌دانند و به همین جهت رفتار و گفتار رسول گرامی اسلام (ص) و تمامی امامان برای آن‌ها الگو و سرمشق زندگی می‌باشد. مردم ما درس عزت و آزادگی را از مکتب امام حسین (ع) و قیام عاشورا آموخته‌اند و نمی‌توانند در مقابل ظلم و ستم و بی‌عدالتی و اهانت به اعتقادات دینی خود ساکت بمانند.

بر همین اساس وقتی متوجه شدند که حکومت پهلوی با برنامه‌های خود اعتقادات دینی آن‌ها را به بازی گرفته، با پیروی از مراجع دین به مبارزه پنهان و آشکار با فساد و بی‌عدالتی پرداختند. پس می‌توانیم بگوییم که ریشه‌ها و پایه‌های انقلاب اسلامی مردم ایران در اعتقاد آن‌ها به مکتب انسان ساز اسلام و الگو قرار دادن پیامبر اعظم (ص) و امامان (ع) خلاصه می‌شود.

زمینه‌های وقوع انقلاب اسلامی

رژیم پهلوی، حکومتی فاسد و وابسته به بیگانگان بود که حق آزادی و استقلال را از مردم ایران گرفته بود. هر کدام از جنایت‌های شاه و حکومتش تبدیل به عاملی شد که در نهایت منجر به شکوفایی انقلاب اسلامی و از بین رفتن حکومت ستم شاهی گردید. برخی از عوامل بروز انقلاب اسلامی عبارتند از:

۱- بی‌اعتنایی و بی‌احترامی شاه و حکومتش به احکام و قوانین اسلام: در حکومت پهلوی به صورت آشکار به اصول و ارزش‌های دین اسلام اهانت می‌شد. بی‌توجهی رژیم شاه به دستورات اسلامی در جامعه، گسترش بی‌حجابی و بی‌بند و باری، ایجاد مراکز فروش و مصرف مشروبات الکلی، گسترش فساد در جامعه و در میان مسئولین حکومت، جلوگیری از فعالیت‌های تبلیغی روحانیون و حق‌طلبان نمونه‌هایی از این حرمت‌شکنی‌ها بود.

۲- دیکتاتوری شاه : شاه که مهره دست نشانده قدرت‌های خارجی بود خود را سایه خدا می دانست. هیچ کس حق اعتراض به او و اطرافیان را نداشت. آنان هرکس را که مخالف خود می دیدند به راحتی به زندان می انداختند و یا از بین می بردند. رأی و نظر مردم در اداره حکومت تأثیری نداشت و اگر انتخاباتی هم انجام می شد آنچه که حکومت می خواست از صندوق‌های رأی بیرون می آمد. در نتیجه تمام قوانین مجلس و نوع عملکرد مسئولین در خدمت تحقق خواسته‌های شخص شاه بود.

۳- وابستگی اقتصادی به بیگانگان : کشورهای غربی و در رأس آن‌ها آمریکا نفت و سایر ذخایر ارزشمند کشور ما را با قراردادهای طولانی مدت و مطابق خواست خود تحویل می گرفتند و در عوض کالاهای تولیدی خود را به ایران صادر می کردند. این اقدام باعث وابستگی شدید کشور ما به صدور نفت و عدم پیشرفت در تولید کالاهای داخلی می گردید.

۴- دوستی با رژیم اشغالگر سرزمین فلسطین : حکومت ایران در دوران شاه نه تنها از مردم مظلوم فلسطین هیچ حمایتی نمی کرد، بلکه روابط سیاسی بسیار نزدیکی با رژیم اشغالگر فلسطین برقرار کرده بود. این روابط سیاسی باعث فعالیت سفارت این رژیم در تهران و اثرگذاری آن‌ها بر سیاست‌های مسئولین کشور ما می گردید.

۵- محرومیت اقتصادی اکثریت مردم ایران : با توجه به وابستگی اقتصادی به کشورهای خارجی و عدم حمایت از تولیدات بومی و داخلی، اکثریت مردم از امکانات اقتصادی اندکی بهره‌مند بودند و غالب مردم، به خصوص روستائیان، از نعمت آب آشامیدنی سالم، برق، بهداشت و درمان، جاده‌های مناسب و ... بی بهره بودند.

۶- عدم وجود شرایط مناسب برای تحصیل کودکان و جوانان : وضعیت سوادآموزی و تعداد مدارس در مناطق محروم و روستایی به گونه‌ای بود که عده زیادی از کودکان به علت فقر اقتصادی و دور بودن از مدرسه حتی از تحصیل در دوره ابتدایی هم محروم بودند.

همچنین موقعیت اقتصادی عموم مردم و شرایط تحصیل در دانشگاه‌ها به صورتی بود که جوانان خانواده‌های مستضعف به سختی می توانستند در دانشگاه‌ها ادامه تحصیل دهند.

ویژگی‌های انقلاب اسلامی ایران

۱- رهبری امام خمینی و پیشگامی روحانیت : روحانیت مبارز و انقلابی که در زمان غیبت امام زمان (عج) وظیفه حساس پاسداری از دین اسلام را عهده‌دار است، در کنار این ملت قهرمان، با هر گونه ظلم، جنایت و بی عدالتی به صورت مخفیانه و آشکار مبارزه می کرد. امام خمینی (ره) بعد از حوادث سال ۱۳۴۱، سکوت در برابر شاه خائن و حکومت ستمگرش را جایز نمی دانست. او مانند جد بزرگوارش پیامبر اکرم (ص) و امام حسین (ع) در ابتدا با نصیحت، روشنگری، هشدار و سپس با فریاد اعتراض، به مبارزه با ظلم پرداخت. حمایت اقشار مختلف مردم از مرجعیت و رهبری امام خمینی هر روز افزایش می یافت و حتی دستگیری و تبعید پانزده ساله امام خمینی (ره) به کشور ترکیه و سپس عراق، آتش مبارزه را خاموش نکرد.

در یکی از گفت‌وگوهای سران نظامی رژیم شاه (پس از دستگیری امام در قم و انتقال ایشان به تهران)، یکی از سران نظامی حکومت شاه با لحنی توهین آمیز به او می گوید : سربازان و طرفداران تو کجا هستند؟ مگر تو می توانی جلوی این حکومت بزرگ بایستی؟

حضرت امام با لحنی مطمئن و محکم به او می گوید : طرفداران من در گهواره‌ها خفته‌اند!

پرسش: منظور امام خمینی از این جمله «طرفداران من در گهواره‌ها خفته‌اند» چه بود و چرا این جمله را فرمود؟

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز

- ۲- وحدت و یکپارچگی مردم: در انقلاب اسلامی مردم شهری و روستایی، مسلمان و غیرمسلمان، زن و مرد و همه اقشار و گروه‌های اقتصادی، سیاسی و مذهبی با هم متحد شده و از انقلاب اسلامی و رهبری امام خمینی به طور کامل حمایت نمودند.
- ۳- اعتقاد به اسلام و الگو قرار دادن قیام امام حسین (ع): مردم با ایمان کشور ما اسلام را دین زندگی می‌دانند و از مکتب امام حسین (ع) درس آزادی، مبارزه با ظلم و ایثار و از خود گذشتگی در راه رسیدن به هدف را آموخته‌اند. به همین جهت آن‌ها از تهدیدهای حکومت شاه ترسیدند و در راه رضای خداوند شهیدان زیادی را تقدیم کردند تا انقلاب اسلامی به پیروزی برسد.
- ۴- عدم وابستگی انقلاب اسلامی به قدرت‌های بیگانه: این انقلاب وابسته به هیچ حزب، گروه، فرد و یا دولت خارجی نبوده و نیست. به همین جهت بسیاری از صاحب‌نظران سیاسی دنیا استقلال سیاسی انقلاب ایران و عدم وابستگی آن به بیگانگان را یکی از ویژگی‌های بزرگ این انقلاب می‌دانند.

برای مطالعه

روحانی شهید شیخ علی اوسطی؛ متولد ۱۳۱۰، در محله مسگر آباد تهران بود. او یکی از انقلابیون و مبارزان خط مقدم علیه رژیم شاه بود. شجاعت، صراحت، ابتکار عمل و از جان گذشتگی ایشان در تظاهرات شهر خون و قیام (قم) زبانزد و شگفت‌آور بود. در اعتراض به کشتار مردم و جنایات شاه و نظامیان تا دندان مسلح او در سال ۵۶ و ۵۷ با تقلید از روش حضرت داود نبی (ع) در مقابل جالوت، شاه ستمگر آن دوران، از وسیله‌ای به نام فلاخن (سنگ قلاب) استفاده می‌کرد. شیخ علی اوسطی لباسی شبیه به لباس مردم کرد زبان ایرانی بر تن می‌کرد، صورت خود را می‌پوشاند و با آن وسیله بسیار ساده ولی کارآمد سنگ‌هایی با سرعت و ضربه مهلک بر سر و صورت دژخیمان و جنایتکاران فرود می‌آورد که آرامش و امنیت آن‌ها را برهم ریخته بود. نظامیان شاه می‌ترسیدند که مبادا در یک لحظه به طرف آن‌ها بیاید و با ضربه‌ای سخت و کشنده آن‌ها را نقش بر زمین کند؟

فعالیت‌های تبلیغی شیخ علی اوسطی، که در قم به شیخ‌گرد معروف شده بود، و چابکی و چالاکی او انگیزه مبارزان را بیشتر کرد سرانجام در هفدهم شهریور ۱۳۵۷ هم زمان با جنایت و کشتار بزرگ رژیم شاه در میدان ژاله تهران (میدان شهدای فعلی)، شیخ شناسایی شد و مورد تعقیب قرار گرفت تا اینکه مأموران شاه در اقدامی غافلگیرانه

او را در خیابان چهار مردان قم، در منطقه‌ای نزدیک به حرم مطهر حضرت معصومه (س)، به گلوله بستند و به شهادت رساندند. مرحوم آیت‌الله نجفی مرعشی (ره) از مراجع تقلید بزرگ آن زمان در تشییع پیکر او شرکت نمود و در محل حسینیه خویس بر پیکر پاک آن شهید نمازگزارد و طی سخنان کوبنده‌ای فرمود: «ای مردم، بدانید علمدار دسته، از میان ما رفت» و با این سخنان ملت انقلابی را به ادامه مبارزه و قیام دعوت کرد.

آرامگاه شهید شیخ علی اوسطی در اتوبان تهران به قم، در فاصله پنج کیلومتری شهر قم در مقبره الشهداء بهشت معصومه (س) زیارتگاه عاشقان امام، رهبری و انقلاب شکوهمند اسلامی است. «روحش شاد و راهش پر رهرو باد».

نتایج و دستاوردهای انقلاب اسلامی

با فرار شاه و پیروزی انقلاب اسلامی، نتایج و دستاوردهای فراوانی برای ایران و مردم ما و تمام مستضعفان جهان به بار آمد. برخی از این دستاوردها عبارتند از:

۱- **استقرار اسلام و نظام جمهوری اسلامی با رأی مردم:** خواسته اصلی مردم انقلابی ما، اجرای اسلام و دستورات دین خدا بود که با پیروزی انقلاب اسلامی به دست آمد. احیای نمازهای جمعه و جماعت، رعایت حجاب اسلامی، بسته شدن مراکز فساد، تصویب و اجرای قانون اساسی طبق آیات نورانی قرآن و سنت پیامبر (ص) و ائمه (ع) و تصویب اصل ولایت فقیه برای رهبری نظام در قانون اساسی، نمونه‌هایی از این دستاوردهای ارزشمند است.

۲- **برقراری استقلال و آزادی:** جشن پیروزی ۲۲ بهمن ۱۳۵۷، جشن رهایی از چنگال دشمنان خدا و آزادی از بند استکبار آمریکا بود. مردم روی پای خودشان ایستادند. اما دشمنان استقلال و آزادی ما که منافع فراوانی را از دست داده بودند از پا نشستند و با توطئه‌ها و شیوه‌های مختلف قصد از بین بردن انقلاب اسلامی یا انحراف آن را داشتند که تاکنون جز شکست و خواری چیزی نصیب آن‌ها نشده است.

۳- **عمران و آبادانی کشور:** رسیدگی به امور محرومان و روستاییان، ارتقای شرایط زندگی افراد محروم و زحمت‌کش، برخوردار شدن اکثریت مردم از امکانات مناسب زندگی، ساختن جاده‌ها و راه‌ها، آبرسانی و برق‌رسانی به مناطق روستایی و محروم، گسترش کارخانجات و مراکز صنعتی در سراسر کشور، گسترش صادرات غیر نفتی و ... بخشی از این خدمات و پیشرفت‌هاست.

۴- **شکوفایی و پیشرفت علمی:** با پیروزی انقلاب اسلامی و بهره‌گیری از فرهنگ ناب محمدی (ص)، حوزه‌های علمیه و دانشگاه‌ها گسترش یافت و امکان ادامه تحصیل برای همگان فراهم شد. با شکوفایی علمی کشور نتایج بسیار شگفت‌انگیزی در عرصه علم و فناوری به دست آمد. دستیابی به فناوری هسته‌ای، پیشرفت در علوم فضایی و پرتاب ماهواره به فضا، اختراع و تولید داروها و دستگاه‌ها و ابزار پزشکی و درمانی، ساخت سلاح‌های پیشرفته مانند موشک‌های دور برد و تجهیزات دفاعی، بخشی از این پیشرفت‌ها می‌باشد.

۵- **حمایت از مظلومان در سراسر جهان:** با توجه به استکبارستیزی انقلاب اسلامی، محرومان و مستضعفان دنیا از پشتوانه معنوی رهبری نظام و ملت ایران بهره‌مند شدند.

این حمایت‌ها باعث شد که ملت‌های مظلوم فلسطین، لبنان، افغانستان و ... در مبارزه با اشغالگران کشورشان احساس تنهایی نکرده و با ایمان و توکل بر خداوند با ستمگران مبارزه کنند.

ایران بارها اعلام کرده است که خواهان صلح، دوستی و برادری با همه کشورها (به جز رژیم اشغالگر سرزمین فلسطین)

است، زیرا حمایت از محرومین و ستم‌دیدگان را وظیفه انسانی و دینی خود می‌داند. امروزه جمهوری اسلامی ایران، الگوی مردم انقلابی و حق‌طلب در سراسر جهان است. هرکس که می‌خواهد دیکتاتور و فرعون زمان خود را سرنگون کند، از ایران و تجربه‌های آن درس می‌گیرد. بیداری ملت‌های مسلمان در منطقه خاورمیانه و کشورهای آفریقایی و ... را می‌توان نمونه‌هایی از تأثیرپذیری ملت‌های مظلوم دنیا از انقلاب اسلامی ایران دانست.

حفظ و تداوم انقلاب اسلامی

امام راحل (ره) و جانشین شایسته‌اش حضرت آیت الله خامنه‌ای؛ بارها سفارش کرده‌اند که حفظ و دفاع از انقلاب اسلامی مهم‌تر از پیروزی آن است.

دشمنان قسم‌خورده این نظام مقدس پس از توطئه‌های فراوان مانند کودتا، تحمیل جنگ هشت ساله به ایران و محاصره اقتصادی دست از تلاش برای نابودی انقلاب ما برنداشته‌اند.

در حال حاضر خطرناک‌ترین روش دشمن ایجاد جنگ نرم^۱ و استفاده از روش‌های ضد فرهنگی و رواج فساد اخلاقی و بی‌بند و باری، ایجاد بدبینی نسبت به اسلام و قوانین آن و ایجاد اختلاف بین مردم است. راه حفظ و ادامه انقلاب ما، همان رمز پیروزی آن یعنی: «ایمان به خدا، وحدت مردم و پیروی از رهبری» است که در پرتو بصیرت و هوشیاری حاصل می‌شود.

خداوند در آیه ۵ از سوره قصص، در قرآن کریم به بندگان خود چنین وعده داده است:

«و ما اراده کردیم تا بر مستضعفان روی زمین منت نهاده و آنان را پیشوایان مردم گردانیم و آن‌ها را وارثان زمین کنیم.»

ما دانش‌آموزان با اعتقاد به قرآن کریم با خدای خود عهد می‌بندیم تا با استفاده از تفکر و تعقل، کسب علم و دانش و با اخلاق نیکو و عمل صالح، زمینه‌ساز ظهور حجت حق حضرت مهدی (عج) باشیم، تا عدالت، صلح و برادری در سرتاسر جهان حاکم گردد.

بسیج، مدرسه عشق

کلمه بسیج با انقلاب اسلامی، امام خمینی، ولایت، مقاومت، ایثار و شهادت رابطه ناگسستنی دارد. این رابطه باعث شده که بسیج همواره حافظ و نگهبان ارزش‌ها و دستاوردهای انقلاب اسلامی باشد.

بسیج مدرسه عشق، مکتب شاهدان و شهیدان گمنامی است که پیروانش بر گلدسته‌های رفیع آن اذان شهادت و رشادت سرداده‌اند.

امام خمینی (ره)

چگونگی تشکیل بسیج

یکی از عوامل مهم پیروزی و استمرار انقلاب اسلامی، حضور باانگیزه مردم در تمام صحنه‌های مورد نیاز سیاسی و اجتماعی جامعه است.

همان‌طور که شما دانش‌آموزان عزیز می‌دانید، با پیروزی انقلاب اسلامی توطئه‌های همه‌جانبه دشمنان برای خاموش کردن شعله‌های فروزان نظام جمهوری اسلامی ایران شروع شد.^۱

در چنین شرایطی تنها عاملی که می‌توانست مانع موفقیت دشمنان نظام شود، حضور مستمر و سازماندهی شده مردم بود، زیرا حضور انسان‌های مؤمن و باانگیزه، فداکار و آموزش دیده، همچون سدی محکم در برابر توطئه‌گران مانع تحقق اهداف آنها می‌شود.

امام خمینی (ره) به عنوان رهبر اندیشمند و آینده‌نگر نظام اسلامی ایران، این ضرورت را به درستی تشخیص داده و در تاریخ ۵ آذر ۱۳۵۸ دستور تشکیل ارتش بیست‌میلیونی (بسیج) را صادر فرمود. زمانی که بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران دستور تشکیل بسیج را صادر کرد کمتر کسی می‌توانست فکر کند که این آینده‌نگری چه نقشی در حفظ و بقای نظام نوپای اسلامی ایران خواهد داشت.

مفهوم بسیج

مفهوم بسیج با دفاع از اصول و ارزش‌های دینی، مقاومت در برابر دشمنان، پایداری در مقابل متجاوزان و ایثار و فداکاری برای حفظ استقلال و سربلندی میهن ما درهم آمیخته است.

۱- در رابطه با این توطئه‌ها در درس دفاع مقدس نکاتی اشاره شده است.

بر همین اساس حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، فرمانده کل قوا، بسیج را این‌گونه تعریف کردند: «بسیج عبارت است از مجموعه‌ای که در آن پاک‌ترین انسان‌ها، فداکارترین و آماده به کارترین جوانان کشور، در راه اهداف عالی این امت، و برای به کمال رساندن و به خوشبختی رساندن این کشور جمع شده‌اند.»

نقش بسیج در دفاع از سرزمین اسلامی ایران

هنوز ۹ ماه از فرمان امام خمینی مبنی بر تشکیل بسیج نگذشته بود که صدام، با حمایت قدرت‌های سلطه‌گر، جنگی را بر کشور ما تحمیل کرد که ۸ سال طول کشید.

در شرایط آن روز که ارتش و سپاه پاسداران تجهیزات مناسب، نیروی انسانی کافی و آمادگی لازم برای ورود به یک جنگ گسترده را نداشتند، جمعی از انسان‌های مؤمن، فداکار و مقاوم با عنوان بسیجی به کمک مدافعان میهن شتافتند و با همراهی نیروهای باایمان و شجاع ارتش و سپاه، در راه دفاع از سرزمینشان حماسه‌هایی آفریدند که ملت ایران هرگز آن را فراموش نخواهد کرد. در آن زمان که همه دشمنان نظام نوپای اسلامی به کمک صدام شتافتند و تمام امکانات و تجهیزات نظامی موردنیاز را در اختیار او گذاشتند، سلاح نیروهای بسیجی ایمان، اعتقاد، ایثار و فداکاری بود که به‌وسیله آن به مقابله دشمن رفتند و پس از ۸ سال پایداری و ایستادگی متجاوزین را از خاک میهن بیرون راندند.

ایزار دشمن عبارت از تجهیزات است. تجهیزات در مقابل نیروی ایمان و شور و عشق و اراده مردم، کارایی ندارد... مدرن‌ترین تجهیزات در مقابل یک نیروی مقاوم ایستاده شهادت‌طلب، از کار بازمی‌ماند.

مقام معظم رهبری

نیروهای بسیجی مردم عادی کوچه و خیابان‌های میهن اسلامی ما بودند که پس از تجاوز دشمن به کشورشان، احساس تکلیف کردند و برای دفاع از سرزمین ایران به مناطق جنگی شتافتند.

نمونه زیر یکی از هزاران موردی است که از آن ایام به یادگار مانده است.

دهلاویه آبان ۱۳۵۹

«آب و غذا داشت تمام می‌شد. کسی نبود که از بیرون روستا غذا بیاورد. مردم می‌خواستند اسلحه داشته باشند اما کسی نبود که آن‌ها را مجهز کند. نیروهای مدافع یا شهید شده بودند و یا در خط مقدم جبهه روستا مستقر بودند. سوسنگرد هم در محاصره بود.

در آن شرایط، فقط یک معجزه می‌توانست روحیه مردم را حفظ کند. ناگهان همه نگاه‌ها به انتهای جاده دهلاویه خیره شد. چند کامیون در حال نزدیک شدن به روستا بودند. وقتی کامیون‌ها ایستادند، شادی مردم از آن‌چه می‌دیدند وصف‌نشدنی بود؛ رزمنده‌های بسیجی تبریزی بودند، این همه راه را از آذربایجان آمده بودند برای دفاع از روستای دهلاویه، همه اشک شوق می‌ریختند»

رزمندگان بسیجی معتقد بودند که برای حفظ استقلال جمهوری اسلامی ایران و ارزش‌های به‌دست آمده از انقلاب اسلامی باید

در مقابل متجاوزین پایداری کرد.

آنها پایداری و ایستادگی در برابر ظالمین را از سرور شهیدان حضرت امام حسین (ع) آموخته بودند، و شهادت در این راه مقدس را پاداشی بزرگ از جانب خداوند می دانستند.

کسانی که در دوران پرافتخار ۸ سال دفاع از سرزمین اسلامی ایران در برابر صدام متجاوز مبارزه می کردند، با وجود آن که می دانستند احتمال شهادت در این راه بسیار است، هیچ وقت ترس و تردید به دل راه ندادند.

آنها مطمئن بودند که اگر در این راه به شهادت برسند، جوانان دیگری هستند که پرچم مقاومت را در دست بگیرند و راه آنها را ادامه دهند. شهیدان دوران دفاع مقدس الگوهای ماندگار ایثار، فداکاری و شجاعت هستند که ملت ایران و خصوصاً جوانان میهن ما هرگز آنها و راه پرافتخارشان را فراموش نخواهند کرد. در این قسمت از درس با یکی از جوان ترین فرماندهان شهید دوران دفاع مقدس آشنا می شویم.

شهید حسن باقری را بهتر بشناسیم

روز ۲۵ اسفند سال ۱۳۳۴ در یکی از محله های تهران کودکی به دنیا آمد که خانواده مذهبی این کودک نام غلامحسین را برای او انتخاب کردند. غلامحسین در سال ۱۳۵۴ پس از گرفتن دیپلم ریاضی در کنکور سراسری شرکت کرد و در رشته دامپروری دانشگاه ارومیه پذیرفته شد.

او در سال ۱۳۵۶ به علت فعالیت های مذهبی و سیاسی از دانشگاه اخراج و در همان سال به خدمت سربازی اعزام شد، اما با فرمان امام خمینی مبنی بر فرار سربازان از پادگان ها، سربازی را ترک کرد و به صف مبارزان پیوست.

او در دوران مبارزه با رژیم شاه نام مستعار حسن باقری را برای خود انتخاب کرد، نامی که بعدها در سپاه پاسداران و دوران دفاع مقدس نیز برایش باقی ماند.

حسن باقری در سال ۱۳۵۸ در کنکور سراسری دانشگاه ها در رشته علوم انسانی شرکت کرد و در رشته حقوق دانشگاه تهران پذیرفته شد.

او در اوایل سال ۱۳۵۹ به عضویت سپاه پاسداران درآمد و از ابتدای جنگ تحمیلی تحصیل در دانشگاه را رها و دفاع از سرزمین ایران اسلامی را انتخاب کرد. باقری پس از حضور در مناطق جنگی جنوب کشور، واحد اطلاعات و عملیات رزمی را به منظور دستیابی به اطلاعات دقیق از مواضع نیروهای دشمن راه اندازی کرد.

حسن باقری علی رغم جوان بودن به علت استعداد و توانایی فوق العاده و دارا بودن لیاقت، شجاعت به عنوان یکی از معاونان ستاد عملیات جنوب کشور انتخاب شد و در شکستن محاصره شهر سوسنگرد توسط رزمندگان اسلام نقش مؤثری ایفا کرد. او همچنین به عنوان فرمانده یکی از محورها در عملیات ثامن الائمه که منجر به شکستن محاصره آبادان شد، ایمان و شجاعت خود را در راه دفاع از میهن آشکار کرد.

شهید باقری هنگامی که فرمانده قرارگاه های عملیاتی نصر و کربلا بود نقش بسیار مؤثری در عملیات های فتح المبین، بیت المقدس و رمضان داشت.

او طرح عملیات بزرگ بیت المقدس را در جمع سایر فرماندهان ارائه داد. طرحی که طی ۲۰ شبانه روز در قرارگاه عملیاتی کربلا، با حضور فرماندهانی همچون شهید علی صیاد شیرازی، غلامعلی رشید، محسن رضایی، یحیی رحیم صفوی و تعداد دیگری از فرماندهان ارتش و سپاه بررسی شد و سپس به تصویب نهایی رسید. شهید باقری معمولاً یک یا دو ساعت پس از هدایت اولیه نیروهای

عملیاتی، در منطقه نبرد حضور می‌یافت و وضعیت مناطق تصرف شده را از روی نقشه با اهداف از پیش تعیین شده نظارت و مراقبت می‌کرد.

سرلشکر رحیم صفوی از هم‌زمان شهید باقری می‌گوید: حسن باقری جزء طراحان عملیات‌های مهمی از جمله شکستن محاصره آبادان، فتح‌المبین و آزادسازی خرمشهر بود. سردار صفوی معتقد است که باقری به حق یکی از نوابغ جنگ تحمیلی است. شهید باقری هر شب پیش از خواب عملکرد آن روزش را یادداشت می‌کرد و معمولاً آخرین نفری بود که به خواب می‌رفت. او در سخت‌ترین شرایط نیز صبور و آرام بود و با خونسردی و تدبیر عمل می‌کرد.

شهید باقری با حمایت مقام معظم رهبری که در آن زمان نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع بودند در یکی از جلسات شورا شرکت می‌کند و در حضور فرماندهان عالی‌رتبه ارتش و مسئولین کشور پای تابلو می‌رود و در کمال خونسردی و اطمینان با استفاده از نقشه، وضعیت نیروهای دشمن را در منطقه عملیاتی ترسیم و مشخص می‌کند که آن‌ها در چه نقاطی چه تعداد تانک دارند، خاکریزها و میدان مین آن‌ها در کجا واقع است و ... تمام فرماندهان و مسئولین حاضر در آن جلسه شهید باقری را تحسین می‌کنند که این جوان چگونه و از کجا این اطلاعات را به دست آورده است.

استعداد و خلاقیت شهید باقری در کنار ایمان، شجاعت و درایت آن شهید، مورد تحسین تمام کسانی بود که او را از نزدیک می‌شناختند.

سرانجام حسن باقری یکی از جوان‌ترین فرماندهان دوران دفاع مقدس در ۹ بهمن سال ۱۳۶۱ و هنگامی که در منطقه عملیاتی فکه مشغول شناسایی نیروهای دشمن برای اجرای عملیات بعدی بود، مورد اصابت گلوله خمپاره قرار گرفت و روح بزرگش به شهدای اسلام پیوست.

بسیج پس از دوران دفاع مقدس

پس از پایان جنگ تحمیلی، دشمنان انقلاب اسلامی به این نتیجه رسیدند که با تهاجم نظامی نمی‌توانند به اهداف خود برسند. به همین جهت نوع تهاجم از نظامی به فرهنگی و از جنگ سخت به جنگ نرم تغییر کرد.^۱ تغییر در شیوه تهاجم دشمنان باعث شده تا شیوه دفاع نیز متناسب با آن انتخاب شود. بنابراین در شرایط کنونی وظیفه مهم سازمان بسیج و نیروهای بسیجی مقابله با تهاجم فرهنگی و جنگ نرم دشمنان است.

پرسش: به نظر شما مهم‌ترین سلاح برای مقابله با جنگ نرم دشمنان چیست؟

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز

۱- شما دانش‌آموزان عزیز در درس اول این کتاب با تهاجم فرهنگی آشنا شدید و در درس ۹ با جنگ نرم و جنگ روانی آشنا خواهید شد.

بسیج و اقشار مختلف مردم

برای این که همه گروه‌های مردمی بتوانند در حفاظت از دستاوردهای انقلاب اسلامی نقش داشته باشند، بسیج دانش‌آموزی، بسیج دانشجویی، بسیج فرهنگیان و ... به‌وجود آمده است تا افراد مؤمن و معتقد به نظام جمهوری اسلامی بتوانند در حفظ و استمرار حرکت انقلاب اسلامی سهم باشند.

بسیج دانش‌آموزی

بسیاری از رزمندگان دوران دفاع مقدس جوانان دانش‌آموزی بودند که با صدور فرمان امام خمینی (ره) برای مقابله با دشمن متجاوز، احساس وظیفه کردند و دفاع از دین و سرزمین خود را بر ماندن در کلاس ترجیح دادند.

آن‌ها دانش‌آموزان مکتب امام حسین (ع) بودند و درس مبارزه با ظلم و مقاومت در برابر ظالم را از آن حضرت آموخته بودند.

۳۶۰۰۰ نفر از دانش‌آموزان مکتب اسلام، در طول ۸ سال دفاع مقدس به شهادت رسیدند تا سرزمینی که جوانانش پرچم یاحسین (ع) را در دست دارند، ایستاده و پایدار بماند.

در راستای اهداف مقدس دانش‌آموزان شهید، بسیج دانش‌آموزی تلاش می‌کند با جذب دانش‌آموزان با ایمان و معتقد، در مسیر رشد علمی و معنوی و پیشرفت جامعه اسلامی حرکت نماید.

به همین جهت و به منظور رسیدن به اهداف ارزشمند نظام اسلامی و حفظ دستاوردهای انقلاب اسلامی، موارد زیر جزء برنامه‌ها و وظایف بسیج دانش‌آموزی می‌باشد:

۱- تقویت اعتقادات دینی و آگاهی سیاسی دانش‌آموزان؛

۲- تربیت دانش‌آموزانی منطبق با الگوهای دینی؛

۳- برنامه‌ریزی برای پر کردن اوقات فراغت دانش‌آموزان؛

۴- مشارکت دانش‌آموزان در زمینه‌های فرهنگی، سیاسی، سازندگی و ...؛

۵- تقویت توان علمی دانش‌آموزان و تشکیل انجمن‌های علمی و ادبی؛

۶- برگزاری مسابقات در زمینه‌های علمی، فرهنگی، ادبی، داستان‌نویسی و ...؛

۷- آموزش رشته‌های مختلف ورزشی و برگزاری اردوهای متنوع و با نشاط.

یکی از فعالیت‌های مهم بسیج دانش‌آموزی برگزاری اردوهای راهیان نور است که با هدف آشنا کردن دانش‌آموزان با ارزش‌های دفاع مقدس از طریق مشاهده مناطق عملیاتی صورت می‌گیرد.

فعالیت‌های بسیج

همان‌طور که اشاره شد در دوران کنونی، مهم‌ترین وظایف بسیج، فعالیت‌های غیرنظامی و فرهنگی است که به شرح زیر می‌باشد.

۱- **فعالیت‌های علمی و پژوهشی**: بسیج در این رابطه تلاش می‌کند تا کشور با سرعت بیشتری در مسیر رشد علمی حرکت کند.

برخی از فعالیت‌های بسیج در این زمینه عبارتند از:

الف) تلاش در جهت تربیت نیروی انسانی متعهد و متخصص؛

ب) برگزاری آزمون‌ها و جشنواره‌های علمی؛

ج) کشف و پرورش استعدادها و علمی کشور؛

د) تشویق و معرفی مخترعان و متفکران بسیجی؛

۲- **فعالیت‌های فرهنگی و هنری**: فعالیت‌های فرهنگی و هنری بسیج در راستای پیشرفت‌های فرهنگی و رشد معنویت در جامعه و پرکردن بخشی از اوقات فراغت جوانان از طریق انجام فعالیت‌های مفید و سالم صورت می‌گیرد.

برخی از این فعالیت‌ها به شرح زیر می‌باشد:

الف) تشکیل کانون‌های فرهنگی و انجام فعالیت‌های قرآنی؛

ب) برگزاری مسابقات و جشنواره‌های فرهنگی و هنری؛

ج) چاپ کتاب و جزوات مفید؛

د) فعالیت در زمینه گسترش امر به معروف و نهی از منکر.

۳- **فعالیت‌های سیاسی**: در این رابطه بسیج زمینه‌ساز رشد سیاسی و حضور مردم در صحنه‌های سیاسی جامعه است. بسیج تلاش می‌کند در ایجاد وحدت ملی، پیوند مردم با ولایت و ... نقش مؤثری داشته باشد.

برخی از فعالیت‌های این بخش عبارتند از:

الف) تلاش در جهت بالا بردن آگاهی سیاسی مردم؛

ب) حضور در صحنه‌های مهم سیاسی، اجتماعی مانند انتخابات، راهپیمایی‌ها، نمازهای جمعه و جماعت و ...

ج) ترویج و تبلیغ اندیشه‌های سیاسی امام خمینی و مقام معظم رهبری؛

۴- **فعالیت‌های سازندگی و امدادسانی**: در این رابطه بسیج می‌کوشد با نهادهای مختلف همکاری نموده و در سازندگی میهن اسلامی مشارکت نماید.

برخی از این فعالیت‌ها عبارتند از:

الف) برگزاری اردوهای جهادی به منظور سازندگی روستاهای مناطق محروم؛

ب) همکاری با دولت در اجرای طرح‌های اجتماعی، سازندگی، بهداشت و درمان و ...؛

ج) همکاری در امداد رسانی به آسیب‌دیدگان حوادثی مانند زلزله، سیل و ...
۵- فعالیت‌های ورزشی: بسیج سعی می‌کند با برنامه‌های زیر بخشی از اوقات فراغت جوانان را با ورزش پر نموده و از این راه در رشد ورزش کشورمان نقش مؤثری داشته باشد.

الف) تشکیل کانون‌های ورزشی بسیج؛

ب) گسترش ورزش‌های همگانی، محلی و بومی؛

ج) تقویت ورزش قهرمانی متناسب با فرهنگ اسلامی؛

د) ترویج فرهنگ جوانمردی در ورزش.

هشت سال دفاع مقدس

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، کشور ما از یک نظام وابسته به قدرت‌های بیگانه تبدیل به یک نظام مستقل به نام جمهوری اسلامی ایران شد. پایگاه‌های نظامی بیگانگان در کشور ما برچیده و کلیه مستشاران نظامی ارتش که بیشتر آن‌ها آمریکایی بودند، از میهن ما خارج شدند و بسیاری از نظامیان وابسته به حکومت شاه نیز از ارتش ایران پاکسازی شدند. حکومت کشور ما که تا قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، دوست و متحد رژیم اشغالگر سرزمین فلسطین بود، تبدیل به دشمن اشغالگران قدس عزیز و دوست مردم مظلوم فلسطین شد. از آن پس، دیگر ایران پایگاه بیگانگان در منطقه خاورمیانه نبود، بلکه تبدیل به دوست و یاور مظلومان و ستم‌دیدگان شد.

با سقوط نظام شاهنشاهی، سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران براساس حمایت از مظلومان و مسلمانان و مخالفت با قدرت‌های ستمگر شکل گرفت. برای قدرت‌هایی که تا قبل از پیروزی انقلاب اسلامی از کشور ما به عنوان نماینده خود در منطقه استفاده می‌کردند، قابل تحمل نبود که ایران اسلامی در جهت مخالفت با منافع ناحق آن‌ها عمل نماید. این عوامل باعث شد که بلافاصله پس از پیروزی انقلاب اسلامی، گروهک‌های ضدانقلاب با حمایت و تحریک بیگانگان و با شعارها و عناوین فریبنده در جهت خواست و منافع دشمنان فعالیت نمایند.

ترور شخصیت‌های برجسته و انقلابی میهن هم‌چون شهید سرلشکر محمدولی قری، شهید مرتضی مطهری، شهید دکتر محمد مفتوح و ...، تحریک قومیت‌ها برای خودمختاری، فعالیت مسلحانه گروه‌های ضدانقلاب در برخی از شهرها و مناطق مرزی کشور و ... که همگی از طرف بیگانگان و دشمنان ملت ایران سرچشمه می‌گرفت، بخشی از حوادثی بود که به منظور از بین بردن و یا منحرف کردن انقلاب اسلامی صورت گرفت ولی تمامی آن‌ها با رهبری هوشمندانه امام خمینی (ره) و مقاومت و پایداری مردم ایران با شکست مواجه گردید. علاوه بر این مشکلات، ارتش کشور ما در آغاز حمله صدام به ایران، به علت خروج مستشاران نظامی خارجی، اعدام چند نفر از سران نظامی که در کشتار مردم بی‌گناه نقش داشتند، فرار تعدادی از فرماندهان و پاکسازی تعدادی از نظامیان وابسته به حکومت شاه، از انسجام و استحکام لازم برای دفاع در مقابل متجاوزین برخوردار نبود. همچنین سپاه پاسداران یک نهاد انقلابی نوپا بود که تازه، در اردیبهشت ماه سال ۱۳۵۸، تأسیس شده بود و به همین جهت نیروی انسانی لازم، امکانات مورد نیاز و آمادگی کافی برای مقابله با یک تهاجم وسیع به کشور را نداشت.

در چنین شرایطی صدام که وقوع انقلاب اسلامی در ایران را به ضرر حکومت دیکتاتوری خود می‌دانست، با تحریک و حمایت قدرت‌های سلطه‌گر، تهاجم و تجاوز سراسری خود را در طول بیش از ۱۲۰۰ کیلومتر از مرزهای جنوب و غرب سرزمین ما آغاز کرد.

صدام با ارتش مجهزی که فرماندهی آن را خودش برعهده داشت، فکر می‌کرد که در مدت یک هفته با اشغال میهن ما بخشی از این سرزمین را به کشور عراق ملحق خواهد کرد.

چگونگی تهاجم نظامی ارتش صدام به کشورمان را از زبان یکی از دانش‌آموزان خرمشهری آن دوران باهم می‌خوانیم.

«روز سی و یک شهریور ماه ۱۳۵۹ ساعت بین ده و نیم، یازده صبح بود که با غرش ده‌ها هواپیما سراسیمه، بیرون دویدیم. شاید ۲۰-۳۰ هواپیما همزمان در آسمان خرمشهر پرواز می‌کردند. زن و مرد و بچه همگی وحشت‌زده و هراسان به کوجه‌ها ریخته بودند.

چند دقیقه بعد همگی بی‌اختیار به سوی نیزاری که در پشت منطقه مسکونی قرار داشت، هجوم بردیم. صدای انفجارهای ناشی از بمباران همه را تکان داد. دقیقاً معلوم نبود کجا را زده‌اند اما از طرف گمرک و نیروی دریایی دود غلیظی به آسمان بلند بود.

رادیو را روشن کردیم تا ببینیم چه خبر است اما بی‌فایده بود. انگار تمام کشور غافلگیر شده بود. از آن ساعت تا ۲ بعدازظهر که رادیو از شروع رسمی جنگ توسط رژیم بعثی عراق خبر داد، صدبار مردیم و زنده شدیم. شب در مسجد جامع قیامتی بود، همه آمده بودند تا ببینند چه باید کرد...»^۱

صدام حاکمی ظالم، دیکتاتور و قدرت‌طلب بود که با حمایت و پشتیبانی قدرت‌های استکباری قصد داشت با حمله به ایران، غارت منابع اقتصادی و اهانت به فرهنگ و اعتقادات دینی ملت ما، استقلال و عزت ما را زیر پا بگذارد. اما نه صدام و نه حامیان تجاوز به خاک میهن ما، نمی‌دانستند که وقتی پای اعتقادات و استقلال سرزمین ایران در میان باشد، ملت ما ساکت نمی‌نشیند و با تمام توان ایستادگی و مقاومت می‌کند.

ارتش صدام در تهاجم نظامی به کشور ما که در ۳۱ شهریور ماه ۱۳۵۹ آغاز شد، بخش وسیعی از مناطق جنوب و غرب ایران ما را به اشغال خود درآورد. شما در نقشه‌ی زیر مناطق اشغال شده توسط متجاوزان را مشاهده می‌کنید.

پرسش : با استفاده از نقشه، شهرهای اشغال شده توسط ارتش صدام را در جدول زیر بنویسید.

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز

امام خمینی به عنوان رهبر و راهنمای مردم با اعتماد و اطمینانی که از ایمان او به قدرت خداوند سرچشمه می گرفت، ملت بزرگ ایران را به ایستادگی و نترسیدن از دشمن دعوت نمود : «من از ملت بزرگ ایران خواهانم که در هر مسئله‌ای که پیش می آید، قوی باشند، قدرتمند باشند، متکی به خدای تبارک و تعالی باشند و از هیچ چیز باک نداشته باشند. ما از آن قدرت‌های بزرگ نترسیدیم، این [صدام] که قدرتی ندارد، عراق که چیزی نیست.»

چند نفر از رزمندگان اسلام در ملاقات با امام خمینی (ره)

پایداری خرمشهر

خرمشهر مظهر پایداری و مقاومت مردم ایران در طول هشت سال دفاع مقدس شد. زیرا پیر و جوان خرمشهری و نیز رزمندگانی که از شهرهای مختلف ایران خود را به آنجا رسانیدند، در مقابل چند لشکر مجهز به توپ و تانک دشمن برای حفظ این شهر مقاومت کردند. یکی از آن رزمندگان، نوجوان ۱۴ ساله‌ای به نام بهنام محمدی بود که با وجود سن کم و جثه کوچک، مردانه در مقابل دشمن ایستادگی کرد : توصیف این رزمنده نوجوان را از زبان یکی از شاهدان واقعه می خوانیم : «...بهنام محمدی به سبب کوچکی جثه اش که کم تر توجه دشمن را جلب می کند. غالباً سرکوبه‌ها و خیابان‌های فرعی به دیده بانی می بردازد و بچه‌ها را از نقاط نفوذ دشمنان مطلع

می‌سازد. علاوه بر این، با شجاعت، زرنگی، شادابی و حرف‌های بچگانه به رزمندگان روحیه می‌بخشد. در این روزها که فشار سختی بر جسم و جان بچه‌ها وارد می‌آید، مشاهده نوجوانی ۱۴ ساله که از فرط کوچکی ژ - ۳ اش روی زمین کشیده می‌شود و عاشق امام، انقلاب و شهادت است، تسکین بر دردهاست ... بهنام بر اثر ترکشی که به قلب کوچکش اصابت کرده است، همه را در فراق خود می‌سوزاند...»^۱

نوجوان شهید بهنام محمدی

سرانجام در روز چهارم آبان ماه ۱۳۵۹ خرمشهر قهرمان که شاهد ایستادگی و حماسه‌آفرینی فرزندان رشید ملت ایران بود، پس از ۳۴ روز مقاومت و پایداری به اشغال ارتش صدام درآمد. پس از سقوط خرمشهر، اشغالگران بر روی دیوارهای شهر نوشتند: «جئنا لنیقی» (آمده‌ایم تا بمانیم). مطبوعات رژیم صدام نیز به صورت رسمی اعلام کردند. «محمّره (خرمشهر) سرزمین اجدادی ماست و نیروهای مسلح عراق آن شهر را برای ابد باز پس گرفتند.» شخص صدام نیز سرمست از این پیروزی ادعا کرد: «اگر ایرانی‌ها بتوانند خرمشهر را پس بگیرند، من کلید شهر بصره را به آن‌ها خواهم داد.»

پرسش: به نظر شما ایمان به خدا چه رابطه‌ای با استقامت و پایداری مردم در برابر دشمنان دارد؟

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز

هم‌زمان با اشغال خرمشهر، شهر مقاوم آبادان نیز در محاصره دشمن قرار گرفت و هر لحظه امکان داشت با از دست رفتن این شهر، دیگر شهرهای استان خوزستان نیز با خطر جدی مواجه شوند. اما مردم و رزمندگان مقاوم با استفاده از تجربیات به‌دست آمده از مقاومت در خرمشهر، دشمن را در چند کیلومتری شهر آبادان متوقف کردند ولی شهر برای مدتی در محاصره ماند.

در چنین وضعیتی امام خمینی (ره) به عنوان فرمانده کل قوا به نیروهای مسلح ایران دستور شکسته شدن محاصره آبادان را صادر نمودند. با این پیام نیروهای رزمنده ارتش و سپاه به همراه رزمندگان بسیجی در مهر ماه ۱۳۶۰ در عملیاتی به نام «ثامن‌الائمه» برخی از مناطق اشغال شده را آزاد نموده و محاصره آبادان را درهم شکستند.

این عملیات خودباوری و اعتماد به نفس فرماندهان و رزمندگان را افزایش داد و باعث شد تا نیروهای رزمنده با ایمان و توکل بر خدا در چند عملیات متوالی، بخش‌های دیگری از مناطق اشغال شده کشورمان را از متجاوزان پس بگیرند. پس از این عملیات‌ها دشمنان نیز اعتراف کردند که متجاوزان در مقابل ایمان و جهاد رزمندگان توان مقاومت ندارند:

«یک نیروی عجیب و غریب نظامی از سربازان حرفه‌ای، روحانیان، شبه نظامیان محلی و بچه‌های مدرسه‌ای ۱۳ ساله که همگی با یک التهاب اسلامی شدید به یکدیگر متصل می‌شوند، بن‌بست طولانی جنگ خلیج فارس را با تارومار کردن نیروهای سنگر گرفته عراقی شکستند.»^۱

آزادسازی خرمشهر

پس از آزاد شدن مناطقی از خوزستان در چند عملیات پی‌درپی توسط رزمندگان ارتش، سپاه و نیروهای بسیجی که با هدایت و رهبری امام خمینی و ایمان و ایثار رزمندگان به‌دست آمد، زمان آن فرارسید تا فرزندان مقام ملت ایران با توکل بر خداوند و جهاد و ایثار در راه خدا، خرمشهر را از متجاوزان پس بگیرند.

مسجد جامع خرمشهر پس از آزادسازی

عملیات بیت‌المقدس به منظور آزادسازی خرمشهر در تاریخ ۱۳۶۱/۱/۱۰ آغاز شد و در سه مرحله که جمعاً ۲۵ روز به طول انجامید، بخش‌هایی از خاک میهن آزاد شد و متجاوزین که آمده بودند تا بمانند در مقابل ایمان و اراده رزمندگان اسلام توان مقاومت را از دست دادند.

ارتش صدام با دادن تلفات زیاد و اسیر شدن بیش از ۱۸۰۰۰ نفر از نیروهایش درهم شکست. سرانجام در تاریخ سوم خرداد ماه سال ۱۳۶۱ خرمشهر قهرمان آزاد شد و پرچم مقدس جمهوری اسلامی ایران بار دیگر بر فراز گلدسته‌های مسجد جامع این شهر به اهتزاز درآمد.

پرسش: چرا امام خمینی (ره) پس از فتح خرمشهر به دست رزمندگان اسلام فرمود: «خرمشهر را خدا آزاد کرد.»

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز

پس از آزادسازی خرمشهر، رزمندگان شجاع میهن در طی عملیات‌های متعددی بخش‌های دیگری از مناطق اشغال شده کشورمان را از متجاوزین پس گرفتند که در زیر به چند مورد از عملیات‌های مهم اشاره می‌شود:

- ۱- عملیات خیبر: در این عملیات جزیره مجنون به مساحت ۱۶۰ کیلومتر مربع آزاد شد.
- ۲- عملیات بدر: در این عملیات بخش وسیعی از مناطق مهم و نفت‌خیز هورالهویزه و چندین روستای منطقه آزاد شد.
- ۳- عملیات کربلای ۱: در عملیات کربلای یک شهر مرزی مهران از متجاوزین پس گرفته شد.
- ۴- عملیات کربلای ۵: در عملیات کربلای ۵ که در منطقه شلمچه انجام شد و ۴۵ روز طول کشید، ماشین جنگی دشمن منهدم شد و تعداد زیادی از نیروهای متجاوزین از بین رفتند.

سرانجام پس از آن که بخش‌های وسیعی از مناطق اشغال شده کشورمان توسط رزمندگان پرتوان میهن اسلامی از متجاوزین پس گرفته شد، جمهوری اسلامی ایران آمادگی خود را برای پذیرش قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل متحد اعلام کرد و در نهایت در مرداد ماه سال ۱۳۶۷ با پذیرش قطعنامه صلح توسط ایران و عراق، جنگ هشت ساله به پایان رسید.

اگرچه جنگ تحمیلی عراق علیه ایران با پذیرش صلح توسط طرفین به پایان رسید اما ما خود را پیروز این میدان می‌دانیم، زیرا :

- ۱- ما در این جنگ اجازه ندادیم حتی یک وجب از خاک میهنمان در اشغال تجاوزگران باقی بماند.
  - ۲- ما در حالی از سرزمینمان دفاع کردیم که هیچ کدام از قدرت‌های سیاسی و نظامی جهان از ما حمایت نمی‌کردند.
  - ۳- ما در شرایطی دشمن را از کشورمان بیرون کردیم که اغلب کشورهای منطقه و هم‌چنین قدرت‌های سیاسی و نظامی دنیا از صدام حمایت سیاسی، نظامی و اقتصادی می‌کردند.
  - ۴- ما پیروز این میدان هستیم، زیرا برای تصرف خاک عراق جنگ نکردیم، بلکه برای حفظ استقلال و یکپارچگی کشورمان دفاع کردیم که با یاری خداوند بزرگ و همت تمام اقشار مردم به این هدف بزرگ رسیدیم.
- علاوه بر آنچه که به عنوان دلایل پیروزی در جنگ به آن اشاره کردیم، در دوران دفاع مقدس شاهد اتحاد و همبستگی ملت، تبعیت مردم از رهبری نظام و همکاری با مسئولین بودیم.
- در این جنگ تمام اقشار مردم از سراسر کشور مشارکت داشتند، به‌نحوی که تمام قومیت‌های ایرانی با همه توان خود برای حفظ کشورشان در جبهه‌ها حضور یافتند و پیروان کلیه ادیان الهی نیز از سرزمینشان دفاع کردند.
- در دوران دفاع از کشور آن عده از مردم هم که به هر دلیلی نمی‌توانستند در مناطق جنگی حضور داشته باشند، با ارسال کمک‌های نقدی و غیرنقدی و پشتیبانی‌های معنوی، فرزندان این آب و خاک را یاری و حمایت کردند.
- زن و مرد و پیر و جوان این ملت در دفاع از کشورشان در کنار هم بودند تا پرچم سه رنگ میهن عزیز ما همچنان همراه با سرود جمهوری اسلامی ایران به اهتزاز درآید.

چرا دفاع مقدس؟

ما دوران هشت ساله جنگ تحمیلی را «دفاع مقدس» می‌دانیم، زیرا :

- ۱- هشت سال دفاع ما برای حفظ استقلال و تمامیت ارضی کشور بود؛
- ۲- استقامت ما در برابر ظالمین، اطاعت از فرمان خداوند برای دفع فتنه بیگانگان بود؛
- ۳- هشت سال مقاومت ما به منظور حفظ ارزش‌های دینی و ملی جامعه بود؛
- ۴- هشت سال ایستادگی ما برای دفع تجاوز دشمن و رسیدن به صلح و امنیت بود؛

دستاوردهای داخلی هشت سال دفاع مقدس

دستاوردهای داخلی دفاع مقدس فراوان است. شما دانش‌آموزان عزیز در این درس با شش مورد از این دستاوردها آشنا می‌شوید. دستاوردهای بین‌المللی دوران دفاع مقدس نیز در کتاب آمادگی دفاعی دوره دبیرستان طرح خواهد شد.

- ۱- اعتماد به نفس و خودباوری : ما در طول دوران دفاع مقدس به امکانات دفاعی نیاز داشتیم و با توجه به این که غالب کشورها از فروش این امکانات به ما خودداری می‌کردند، به این نتیجه رسیدیم که باید توانمندی‌های خود را باور کنیم و با تکیه بر ایمان و توکل بر خدا و تلاش و کوشش، نیازهای جنگ را برطرف و از میهن دفاع کنیم.

۲- تولد تفکر بسیجی : تفکر بسیجی در مدرسه عشق و جهاد امام خمینی به وجود آمد و تربیت شدگان این مدرسه، زیباترین حماسه‌های ایثار و شهادت را در دوران دفاع مقدس خلق کردند.

۳- پیشرفت در صنایع دفاعی کشور : یکی از مهم‌ترین برکات جنگ، تلاش‌های جوانان مؤمن میهن ما بود که باعث پدید آمدن این جمله زیبا شد که «نیازهای ما باید به دست خودمان برطرف گردد.» ما در ابتدای جنگ برای ساخت یک گلوله معمولی هم‌ناتوان بودیم اما در اواخر جنگ بسیاری از نیازهای دفاعی کشور را خودمان تأمین می‌کردیم. ادامه این سیر پیشرفت باعث شد که ما اکنون توان ساخت انواع تجهیزات دفاعی برای کشور، هم‌چون موشک‌های دوربرد را داشته باشیم.

۴- کسب تجارب نظامی : نیروهای سپاهی و بسیجی کشور در زمان تهاجم صدام، تجربه دفاع نظامی در مقابل دشمنان را نداشتند اما در طول هشت سال جنگ تحمیلی با تکیه بر ایمان و تلاش فراوان، رزمندگان توانمندی شدند که بزرگ‌ترین عملیات‌های نظامی را طراحی و اجرا می‌کردند.

همچنین ارتشیان مؤمن و میهن‌دوست نیز که تا آن زمان توانمندی و معلومات نظامی خود را در میدان مبارزه با دشمن تجربه نکرده بودند در طول دوران دفاع مقدس توانستند سخت‌ترین عملیات‌های زمینی، دریایی و هوایی را در میدان‌های دفاع از میهن طراحی و تجربه کنند و از آن سربلند بیرون آیند.

۵- ترویج فرهنگ ایثار و شهادت : اگرچه جنگ، ظاهری زشت و ترسناک دارد اما رزمندگان ایثارگر ما در طول هشت

سال مقاومت و پایداری، صحنه‌های زیبایی پدید آوردند. آن‌ها میدان مرگ را به صحنه دعا و نیایش با پروردگار خود تبدیل کردند. آن دلیرمردان از قدرت دین در جهت تقویت ایمانشان برای دفاع از وطن استفاده کردند و به جهانیان ثابت نمودند که با سربند «یازهر»، «یاحسین» و با شعار «الله اکبر» می‌توان در مقابل هر متجاوزی ایستادگی کرد.

۶- نقش آفرینی مساجد در دفاع از میهن: مساجد از ابتدای ظهور اسلام در نشر معارف اسلامی نقش تعیین‌کننده‌ای داشته‌اند. در دوران هشت سال دفاع، مساجد پایگاه بزرگی در ترویج فرهنگ ایثار و شهادت، اعزام نیروهای بسیجی، جمع‌آوری کمک‌های مردمی و ... برای کمک به مدافعان میهن بودند.

تعداد شهیدان، جانبازان و آزادگان ۸ سال دفاع مقدس

دانش‌آموزان عزیز، شما که تا این‌جا با دستاوردهای دوران دفاع مقدس آشنا شدید، باید بدانید که این دستاوردها به آسانی به دست نیامده و مردم ما علاوه بر زبان‌های اقتصادی که متحمل می‌شدند، سرمایه‌های معنوی فراوانی را از دست دادند تا توانستند میهن عزیزمان را از اشغال تجاوزگران پاک کنند.

در دوران جنگ تحمیلی بیش از ۱۸۸۰۰۰ نفر از رزمندگان مقاوم به شهادت رسیدند تا استقلال میهن اسلامی حفظ شود.
در همین دوران بیش از ۴۰۰۰۰۰ نفر از جان‌برکفان میهن به درجه جانبازی رسیدند، تا ارزش‌های به‌دست آمده از انقلاب اسلامی استمرار یابد.
در دوران دفاع مقدس بیش از ۴۲۰۰۰ نفر از مدافعان با ایمان سرزمین اسلامی ایران به اسارت ارتش صدام درآمدند که با مقاومت جانانه خود در دوران اسارت، کشور و ملت ما را سربلند نمودند.

پرسش: ما چگونه می‌توانیم قدردان خون شهدا و ایثارگری جانبازان و آزادگان میهن خود باشیم؟

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش‌آموز

مردان مبارز

در طول تاریخ بشر، انسان‌های موحد بسیاری بوده‌اند که تعدادی از آن‌ها به دلیل شرایط حاکم بر جامعه خود، یکتاپرستی خویش را به کلی پنهان می‌کردند و تعدادی نیز، که معمولاً در اقلیت بودند، سعی می‌کردند تا پرستش خدای یگانه را در میان خویشان و اطرافیان خود تبلیغ نمایند. آن‌ها برای تبلیغ اعتقاداتشان گاهی جان خود را نیز ایثار می‌کردند اما حاضر نبودند از اعتقادات خود دست بردارند.

با ظهور حضرت محمد (ص) پیامبر اسلام و آخرین فرستاده الهی، دوران دیگری از مبارزه با ظلم و جهل و بت‌پرستی و تبلیغ پرستش خداوند یکتا آغاز شد. حضرت محمد (ص) در طول ۲۳ سال پیامبری خود سختی‌های فراوانی را تحمل نمود تا توانست مردم را در مسیر هدایت الهی حرکت دهد. اصحاب و پیروان آن حضرت نیز به تناسب شرایط و موقعیتشان سعی می‌کردند تا با حرکت در این مسیر الگوهای مناسبی برای سایر مردم باشند.

از میان کسانی که در راه بندگی خدا حرکت نموده و پیامبر خاتم را یاری کردند و در ترویج اسلام محمدی نقش داشتند چند نفر بیش از دیگر یاران پیامبر مؤثر بوده‌اند: سلمان، عمار یاسر، ابوذر و مقداد. اینان جزء آن دسته از اصحاب رسول الله بودند که پس از رحلت پیامبر رحمت در پی عمل به وصیت ایشان مبنی بر جانشینی امام علی (ع) و هدایت مسلمین توسط آن حضرت برآمدند. در بین این چهار یار ارزشمند و با وفای پیامبر، سلمان فارسی برای ایرانیان جایگاه ویژه‌ای دارد و به همین جهت در این درس به معرفی این شخصیت بزرگ اسلام می‌پردازیم.

سلمان فارسی کیست؟

سلمان فارسی یکی از آن مردان مؤمن و مبارزی است که از دوران نوجوانی همواره تشنه حقیقت و به دنبال گوهر هدایت بود تا به ساحل سعادت و رستگاری برسد.

او سال‌های زیاد از عمرش را برای رسیدن به حقیقت و سعادت سپری کرد. رنج سفر، دوری از وطن و خویشاوندان، تحمل بردگی و سختی‌های زندگی، بهای سنگینی بود که این بزرگ مرد برای رسیدن به گمشده‌اش پرداخت تا سرانجام به مقصود رسید. سلمان فارسی در ناحیه «جی» اصفهان به دنیا آمد. نامش روزبه بود و در خانواده‌ای با آیین زردشتی بزرگ شد.

روح پاک و پرسشگر روزبه او را به سمت آیین مسیحیت سوق داد. به همین جهت، پدرش که از صاحب‌منصبان دین زردشت بود از این تصمیم فرزند به شدت خشمگین شد و روزبه را در خانه زندانی کرد تا از آیین جدیدش دست بردارد. اما روزبه به هر طریق که بود خود را آزاد کرد و با کمک برخی از نزدیکانش خود را به کاروانی که عازم شام بود رسانید تا شاید گمشده‌اش را در آن سرزمین بیابد.

روزبه پس از مدتی خدمت و عبادت در کلیساهای سرزمین شام، زمانی که از یک راهب مسیحی شنید به زودی پیامبری در سرزمین حجاز مبعوث می‌شود، برای یافتن حقیقت همراه با کاروانی عازم آن سرزمین شد.

کاروانیان در بین راه برخلاف عهد و پیمان خود عمل کردند و روزبه را به مردی یهودی فروختند. این امر سبب شد که روزبه در راه رسیدن به گم شده‌اش طعم تلخ بردگی را حس کند. آن مرد یهودی روزبه را به یکی دیگر از هم‌کیشان خود در نزدیکی یشرب، که در آن زمان مدینه‌النبی نام گرفته بود، فروخت.

روزبه در آن‌جا وقتی از پسرعموی اربابش شنید که پیامبر خاتم به مدینه آمده، هرطور بود خود را به رسول خدا (ص) رسانید و تمام ماجرای زندگی‌اش را برای آن حضرت بیان کرد و در پایان سخنانش گفت: ای رسول خدا! «اگرچه من برده‌ای بیش نیستم و هیچ مال و ثروتی ندارم اما می‌خواهم یکی از یاران و اصحاب شما باشم، پس اسلام را به من عرضه کن!» رسول خدا (ص) نیز پذیرفت و روزبه به جمع اصحاب آن حضرت اضافه شد.

روزبه وقتی اولین نمازش را پشت سر رسول خدا خواند، پیامبر (ص) او را سلمان نامید و او زیباترین احساس تمام عمرش را تجربه کرد.

ارباب سلمان بسیار سخت‌گیر بود و چند بار او را به خاطر ملاقات با رسول خدا به شدت تنبیه کرد.

سرانجام حضرت محمد (ص) با کمک اصحابش و با پرداخت مقدار زیادی طلا و کاشت چهل نهال خرما، خواسته ارباب سلمان را برآورده کرد و او توسط پیامبر خدا از بند بردگی آزاد شد.

سلمان چون مشاوره امین و یاری فداکار در خدمت اسلام و رسول گرانقدرش بود، تا این که در سال پنجم هجری خیر تجهیز دشمنان اسلام را برای پیامبر (ص) آوردند.

در چنین شرایطی پیامبر (ص) درباره شیوه دفاع از مدینه با یارانش مشورت کرد و زمانی که سلمان پیشنهاد حفر خندق (کانال) در اطراف شهر مدینه را مطرح نمود، مورد موافقت پیامبر (ص) و اصحاب آن حضرت قرار گرفت.

هر روز که می‌گذشت ارزش و اعتبار سلمان نزد پیامبر (ص) و مسلمانان بیش‌تر می‌شد و به همین جهت مهاجرین و انصار هر کدام دوست داشتند که سلمان را از خود بدانند، اما پیامبر رحمت حضرت محمد (ص) فرمود: «سلمان از ما اهل بیت است.»^۱ روزی سلمان در میان جمعی از مسلمانان نشسته بود که داشتند از اصل و نسب خود می‌گفتند. در این وقت یکی از آن جمع خطاب به سلمان از او درباره اصل و نسبش پرسید.

سلمان با کمی تأمل گفت: من مسلمانم، بنده‌ای از بندگان خداوند یکتا، من گمراه بودم، خدایم با محمد هدایت‌م نمود، برده بودم خداوند توسط محمد آزادم کرد. فقیر و بی‌چیز بودم به دست محمد بی‌نیازم کرد. وقتی پیامبر متوجه این رفتار با سلمان شد، با نگاهی گلایه‌آمیز خطاب به مسلمانان فرمود: ای قریشیان! نسب افتخار‌آمیز هر کس دین اوست، مردانگی هر کس خلق و خو و شخصیت اوست و اصل و ریشه هر کس عقل و فهم اوست.

سلمان پس از رحلت رسول خدا هم همیشه در کنار امام علی (ع) بود و لحظه‌ای از او غفلت نمی‌کرد. سلمان به همراه ابوذر، مقداد و عمار یاسر اولین حلقه شیعیان امام علی را تشکیل دادند و جز با فرمان و رضایت امام کاری انجام نمی‌دادند.

پس از فتح ایران، خلیفه دوم با مشورت امام علی (ع) سلمان را به استانداری مدائن منصوب کرد. روزی که مردم مدائن در انتظار فرمانروای خود بودند، مردی را دیدند که سوار بر اسبی به همراه چند عرب می‌آید. سلمان وارد شهر شد و مردم مدائن که دانستند سلمان ایرانی و هم‌زبان خودشان است او را به گرمی پذیرفتند.

با توجه به این که سلمان حاکم مدائن بود و از بیت‌المال سهم مشخصی داشت، اما برای گذران زندگی‌اش حصیر و زنبیل می‌بافت و سهمی را که از بیت‌المال برمی‌داشت خرج فقیران و مستمندان می‌کرد. پیامبر خدا بارها در سخنانش فرموده بود: «بهشت

مشتاق سه نفر است.» تعدادی از یاران پیامبر که دوست داشتند تا بدانند که این سه نفر چه کسانی هستند. از امام علی (ع) خواستند تا از رسول الله بپرسد که آن سه نفر چه کسانی هستند؟

حضرت علی (ع) از پیامبر نام آن سه نفر را سؤال کرد و رسول خدا پاسخ داد: ای علی تو از آنان و بلکه اولین آنها هستی، پس از تو سلمان فارسی است که یاور و پیرو خوبی برای تو خواهد بود و بعد از سلمان، عمار یاسر است که همواره همراه تو خواهد بود.

سلمان در مدائن و شهرهای اطراف رفت و آمد می کرد و همزمان با رفع مشکلات مردم، پیام آور اسلام ناب و آیین تشیع و نویدبخش مکتب اهل بیت (علیهم السلام) بود.

سرانجام سلمان فارسی در سال ۳۵ هجری، پس از سالها همراهی با پیامبر و امام علی (ع) و ۲۰ سال استانداری حکومت مدائن دنیای خاکی را وداع گفت. بسیاری از مردم مدائن جسم شریف او را تشییع کردند امام علی (ع) بر بیکر پاک این یار همیشه همراه پیامبر نماز خواند، سپس او را به خاک سپردند. مرقد شریف سلمان در مدائن واقع در ۲۰ کیلومتری بغداد و در نزدیک طاق کسری قرار دارد.

مرقد شریف سلمان فارسی

مردان تلاشگر، مبارز و میهن دوست در طول تاریخ کهن سرزمین ما کم نبوده اند، اما پس از استقبال از دین اسلام و پذیرش آن توسط مردم ایران، وجود مردانی که برای پیشرفت کشور، ترویج فرهنگ اسلامی و سربلندی مردم تلاش می کردند، شدت و قوت بیشتری یافت. این مردان از میان تمام اقشار مردم بوده اند و هدفشان سعادت مندی ملت ایران بوده است.

روحانیان، عالمان و دانشمندان، شاعران و نویسندگان، والیان خدمتگزار، مجاهدان و آزادی خواهان، سربازان وطن دوست و... در این مجموعه حضور داشته اند.

بزرگ مردانی هم چون شیخ مرتضی انصاری، میرزای شیرازی، سیدجمال الدین اسدآبادی، حکیم فردوسی طوسی، سعدی شیرازی، ستارخان، باقرخان، رئیس علی دلواری، امیرکبیر، میرزا کوچک خان جنگلی، و... نام هایی هستند که همگی برای آبادانی و سرفرازی میهن، گسترش دین و عدالت، رهایی کشور از مستبدان داخلی و استقلال ایران در مقابل نفوذ و دخالت بیگانگان تلاش فراوان نموده اند.

در دوران معاصر نیز انسان های آزاده ای که در مقابل دین ستیزی و ظلم و ستم حاکمان پهلوی ایستادند، بسیار بوده اند. آن ها رنج و سختی دوران مبارزه، زندان، شکنجه و شهادت در راه خدا را انتخاب کردند تا ثابت کنند که دین خواهی مردم و حفظ استقلال ایران اسلامی چراغ روشنی است که هرگز خاموش نخواهد شد. شهید مدرس، شهید نواب صفوی، شهید سیدعلی اندرزگو، شهید رجایی و... از این دسته مردان مؤمن و مبارز میهن ما هستند.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی و در دورانی که کشور ما مورد تهاجم وحشیانه دشمن قرار گرفت، همه مردم در مقابل این هجوم صدام ایستادند تا قامت دین و استقلال کشور ما استوار و پابرجا بماند.

از میان تعداد فراوان شهیدان دوران هشت‌ساله دفاع مقدس، چند نفر را به عنوان نمونه انتخاب و در این درس به شما دانش‌آموزان عزیز معرفی می‌کنیم تا زندگی و مبارزات آن‌ها الگوی جوانان سرزمین ما قرار گیرد.

شهید مهدی باکری را بهتر بشناسیم

در سال ۱۳۳۳ در میاندوآب پسری دیده به جهان گشود که بعدها نامش به بلندای آسمان رفیع شد. مهدی باکری در سال ۱۳۵۱ با دیپلم ریاضی دوره دبیرستان را در ارومیه به اتمام رساند و در سال ۱۳۵۶ از دانشگاه تبریز در رشته مهندسی مکانیک فارغ‌التحصیل شد.

برادر بزرگتر مهدی، به نام علی باکری، در سال ۱۳۵۳ به علت مبارزات سیاسی با رژیم شاه توسط ساواک به شهادت رسید و این سرآغاز مبارزات مردی شد که چند سال بعد و در دوران دفاع مقدس فرمانده لشکر عاشورا شد. مهدی باکری در سال ۱۳۵۸ به مدت ۹ ماه شهردار ارومیه شد و در همین مدت اندک خدماتی به مردم کرد و از خود نام نیکی به یادگار گذاشت.

مهدی باکری، با وجود این که در جهاد سازندگی مسئولیت داشت به سپاه پاسداران پیوست و در اندک مدت فرمانده‌ای شد که رزمندگان تحت امر او فرمائش را بی‌چون و چرا اجرا می‌کردند، زیرا با چشم خود می‌دیدند که او هرچه می‌گوید، خود جلوتر از بقیه به آن عمل می‌کند.

در اسفند سال ۱۳۶۲، در عملیات خیبر، برادر کوچک‌تر مهدی باکری، به نام حمید، که معاون او در لشکر عاشورا بود به شهادت رسید. اما به علت آتش شدید دشمن، پیکر وی و تعدادی دیگر از رزمندگان در محل عملیات باقی ماند. به همین جهت چند نفر از رزمندگان لشکر عاشورا تصمیم گرفتند به جلو بروند و پیکر حمید را به عقب بیاورند، اما وقتی مهدی متوجه شد، با وجود آن که علاقه فراوانی به برادرش داشت با لحنی محکم گفت: «اگر نمی‌توانید پیکر همه شهدایی را که مانده‌اند بیاورید، بگذارید حمید هم بماند. این طوری روح حمید هم راضی‌تر است.»

شهید احمد کاظمی^۱ این واقعه را این‌گونه نقل کرده است:

«دیگر نه نیرویی می‌توانست برسد، نه آتش مقابله داشتیم، نه راهی برای رسیدن مهمات به خط. تصمیم گرفتیم بمانیم. احساس

می‌کردم راه برگشتی هم نیست ... که خمپاره شصتی آمد خورد کنارمان و ... دیدم حمید افتاد و ... دیدم ترکش آمد خورد به گلویش و ... دیدم خون از سرش جوشید روی خاک و ... دیدم خون راه باز کرد آمد جلو ... دیدم دارم صدایش می‌زنم حمید و ... دیدم خودم هم ترکش خورده‌ام و ... دیدم بی‌سیمچی‌ام آمد خون دستم را دید و اصرار کرد بروم عقب.»^۲

مهدی حواسش رفت به بچه‌های سنگر و من دور از چشم او به کسی

۱- یکی از فرماندهان شجاع و دلاور دوران دفاع مقدس که در سال ۱۳۸۴ در حالی که فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بود، در سقوط هواپیما به شهادت

رسید.

۲- به مجنون گفتم زنده بمان - کتاب حمید باکری / ص ۵۷

گفتم: «برو جنازه حمید را بردار بیاور.» مهدی گفت: «لازم نیست، بگذار بماند.» فکر کردم نشنیده یا نمی‌داند یا یک حدس دیگر زده. گفتم «من داشتم یک دستور دیگر به ...» گفت: «من می‌دانم حمید شهید شده.» گفتم: «پس بگذار بروند بیاورند.» گفت: «نمی‌خواهد.» گفتم: «چی را نمی‌خواهد؟ الآن وقتش است. شاید بعد نشود.» گفت: «می‌گویم نمی‌خواهد.» گفتم: «ولی من می‌گویم بروند بیاورندش.» گفت: «وقتی می‌گویم نمی‌خواهد، یعنی نمی‌خواهد.» گفتم: «چرا؟» گفت: «هر وقت جنازه بقیه را رفتیم آوردیم، جنازه حمید را هم می‌آوریم.» اصرار کردم «بگذار بچه‌ها شب بروند حمید را بیاورند. هنوز دیر نشده.» سر تکان داد و گفت نه. گفت: «این قدر اصرار نکن احمد، یا همه با هم یا هیچ‌کس»^۱.

پرسش: نظر شما درباره عمل شهید باکری دربارهٔ بیکر برادرش چیست؟ چرا؟

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز

مهدی، فرمانده لشکر عاشورا، خود نیز در جریان عملیات بدر، وقتی از طریق بی‌سیم تنهایی و غربت تعدادی از رزمندگان را احساس می‌کند، با قایق موتوری به آن طرف رودخانه می‌رود و خود را به آن‌ها می‌رساند. او پس از نبردی حماسی با دشمن، گلوله‌ای به سرش اصابت می‌کند و به سختی مجروح می‌شود. وقتی او را داخل قایق می‌گذارند تا به عقب بیاورند گلوله آر.بی. جی دشمن به قایق می‌خورد و بیکر پاک او را به اعماق آب‌ها می‌برد، اما روحش به بلندای آسمان به پرواز درمی‌آید.

یکی از هم‌زمان شهید مهدی باکری واقعه شهادت او را این‌گونه نقل می‌کند.^۲

من شهادت مهدی را به چند مرحله تقسیم می‌کنم. یعنی معتمد او چند بار شهید شده. قنبرلو می‌گفت: «آقا مهدی [با ذکر آیه‌ای از قرآن] شلیک می‌کرد. آیه‌ای که همیشه قبل از سخنرانی‌هایش می‌گفت. یک دفعه دیدم آقای مهدی پرت شد، افتاد عقب. رفتم جلو دیدم تیرخورده توی سرش. تا رفتم او را بردارم حس کردم نفس آخرش را کشید و در دم شهید شد. به خودم گفتم حالا چه کار کنم توی این بی‌کسی و تنهایی! به بچه‌ها گفتم بلند شوید برویم عقب. آقا مهدی را بلند کردم، بردم رساندم به قایقی که آن‌جا بود.» من این را اولین مرحله شهادت مهدی می‌دانم، که به سرش تیر خورد.

قنبرلو می‌گفت: «آقا مهدی را گذاشتیم توی قایق، زدیم به دجله، حرکت کردیم رفتیم پیش. به قایق و ما و آب از همه طرف تیر می‌زدند؛ آر.بی. جی هم می‌زدند. ما هیچ کاری از دست‌مان بر نمی‌آمد، جز دعا. وسط دجله بودیم که یک آر.بی. جی آمد خورد به قایق و منفجرش کرد. از انفجار چیزی یاد نمی‌آید. فقط یک دفعه دیدم توی آبم؛ و از قایق و بقیه خبری نیست.

من این را دومین مرحله شهادت مهدی می‌دانم، که به جنازه‌اش آر.بی. جی زدند. قنبرلو می‌گفت: «خودم را از آب کشیدم بیرون و دیدم قایق دارد در آب می‌سوزد. علتش هم آن باک پشت قایق بود و بنزینی که داشت. پس قایق و آن جنازه‌ها هم حتماً از آن

۱- به مجنون گفتم زنده بمان - کتاب حمید باکری / ص ۵۹ - ۵۸

۲- به مجنون گفتم زنده بمان - کتاب مهدی باکری / ص ۵۴ - ۵۳

آتش سوخته اند.»

من این را سومین مرحله شهادت مهدی می دانم، که جنازه اش را با آتش سوزاندند؛ و چهارمین مرحله شهادتش وقتی بود که جنازه اش توی دجله غرق شد. درست شبیه غواص هایی که جنازه هاشان را آب با خودش برد و هرگز نیاورد. مهدی از هیچ کدام از نیروهایش، حتی از شهیدهایش، عقب نماند. تیر خورد، آر. پی. جی خورد، آتش گرفت، غرق شد و جنازه اش به دست خانواده اش نرسید.

بدین ترتیب یکی دیگر از آزادمردان سرزمین اسلامی ایران که سال ها برای دفاع از ارزش های دینی و حریم ولایت و حفظ استقلال میهن جان فشانی کرده بود، در روز ۲۵ اسفند ۱۳۶۳ در حالی که جسم پاکش در اعماق آب ها فرومی رفت، روح بزرگش به شهدای کربلا پیوست.

شهید عباس بابایی

در آذر ماه سال ۱۳۲۹ در قزوین به دنیا آمد، نوع دوستی و کمک به دیگران یکی از ویژگی های او از همان کودکی بود.

پس از اخذ دیپلم به طور همزمان در کنکور پزشکی و کنکور خلبانی قبول شد، و به خاطر آن که نمی خواست هزینه تحصیل در شهرستان را بر خانواده اش تحمیل کند، رشته خلبانی را انتخاب کرد. در آن زمان خلبان ها را برای تکمیل دوره خلبانی به آمریکا اعزام می کردند، به همین جهت عباس بابایی در سال ۱۳۴۸ به آمریکا اعزام شد.

در پرونده بابایی در پایگاه هوایی آمریکا، رفتارهای غیرعادی ثبت شده بود، زیرا او مشروب نمی خورد، به دنبال لذت جوی های که دیگران می رفتند، نمی رفت و از همه غیرعادی تر این که او نماز می خواند! فرمانده آمریکایی پایگاه، یک بار در اواخر شب، او را در خیابان های پایگاه در حال دویدن می بیند. وقتی علت را جویا می شود، بابایی می گوید افکار شیطانی او را آزار می داده و حالا می خواهد با دویدن خود را خسته کند تا وقتی که به تخت خوابش رفت زود خوابش ببرد.

عباس بابایی وقتی به ایران برگشت با دختردایی اش خانم صدیقه حکمت ازدواج کرد. پس از شروع جنگ تحمیلی، با درجه سرهنگی فرمانده پایگاه هوایی اصفهان شد و مدتی بعد با رشادتهایی که از خود نشان داد، به درجه سرتیپی نایل و معاون عملیات نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران گردید.

به گفته همسرش، با این که فرمانده بود اما از امکانات دولتی کمترین استفاده را می کرد و محل زندگی اش را جایی انتخاب می نمود که با دیگر پرسنل تفاوتی نداشته باشد. در سال ۱۳۶۶ قرار بود بابایی به همراه همسرش به حج تمتع مشرف شوند و همه کارها هم انجام شده بود. اما او در فرودگاه مهرآباد تهران به همسرش گفت که نمی تواند همراه آن ها به این سفر بیاید. خانم صدیقه حکمت واقعه آن روز را این گونه نقل می کند:

بنا بود همراه عباس به سفر حج مشرف شویم. روز پرواز در فرودگاه حاضر شدیم. پس از تحویل ساک هایمان در چهره عباس نوعی پریشانی دیدم. او سخت در اندیشه بود. انگار می خواست چیزی بگوید و نمی توانست. جهت سوار شدن هواپیما از سالن انتظار خارج شدیم و به پای پلکان هواپیما رسیدیم. ناگهان عباس مرا صدا زد و گفت: خدا به همراهتان.

من و اطرافیان، که از آشنایان و خلبانان بودند، شگفت‌زده شدیم. به او نگاه کردم و گفتم: مگر تو با ما نمی‌آیی؟ سرش را پایین انداخت و زیر لب آرام گفت: الله اکبر.

سپس در پاسخ به اصرار دوستان و همکاران گفت:

«مکه من این مرز و بوم است. مکه من آب‌های گرم خلیج فارس و کشتی‌هایی است که باید سالم از آن عبور کنند.» شب قبل از مسافرت همسرش به حج به او می‌گوید: من تو را دوست دارم، اما در راه خدا باید از همه چیز گذشت. همسر شهید بابایی می‌گوید: روزی که لباس احرام پوشیدیم و می‌خواستیم به صحرای عرفات برویم او از ایران تلفن زد و پس از احوال‌پرسی و التماس دعا خواستن، گفت: دیگر من را نخواهی دید، پس استوار و مقاوم باش.

همسر بابایی به او می‌گوید: آخر من چطور برگردم و تو را نبینم؟... و عباس سکوت می‌کند. سرانجام عباس بابایی پس از سال‌ها خدمت به مردم و رشادت برای حفظ استقلال ایران، در پانزدهم مرداد ماه سال ۱۳۶۶، در روز عید قربان، روزی که همه به زیارت خانه خدا می‌روند، آخرین پروازش را انجام می‌دهد، پروازی که خلبانش مستقیم به سوی خدا می‌رود.

واقعه روز شهادت عباس بابایی، از قول دوستان آن شهید، این‌گونه نقل شده است^۱:

جمعه ۱۵ مرداد ماه سال ۱۳۶۶ تبریز، پایگاه دوم شکاری، ساعت ۳:۰۸ صبح عید قربان

تیمسار به اتفاق سرهنگ نادری وارد گردان عملیات شدند. او مأموریت پروازی را در دفتر مخصوص نوشت و زیر آن را امضا کرد. در این لحظه سرهنگ نادری گفت: تیمسار! شما خیلی خسته‌اید، بهتر است کمی استراحت کنید. تیمسار بابایی نگاهی به او کرد و گفت: نه آقای نادری! خسته نیستم.

سپس از جا برخاست. کنار پنجره آمد و به آسمان خیره شد. چند دقیقه بعد به آرامی سرش را برگرداند و خطاب به سرهنگ نادری گفت: محمد آقا! بگو هواپیما را مسلح کنند.

سرهنگ نادری گفت: ولی عباس جان! امروز عید قربان است. چگونه این کار را به فردا موکول کنیم؟

او با صدایی آرام گفت: امروز روز بزرگی است. روزی است که اسماعیل به مسلخ (قتلگاه) عشق رفت.

سرهنگ نادری گفت: حالا که شما اصرار دارید، من حرفی ندارم.

تیمسار سرش را به آسمان بلند کرد. نگاهی به اطراف انداخت و آرام گفت: الله اکبر!

سپس دستی بر سر کشید. روی به نادری کرد و گفت: محمد آقا بریم؟

لحظه‌ای بعد صدای او به آرامی در گوش نادری پیچید: خدایا تو شاهدی که هرکاری می‌کنم، تنها برای رضای تو و

سرافرازی مسلمین است.

تیمسار مدتی مکث کرد. آن‌گاه خطاب به سرهنگ نادری که در کابین جلو نشسته بود گفت: بریم که روز، روز جنگ

است.

تیمسار پس از این که نشانه‌ها و هدف‌های موردنظر را به نادری یادآوری کرد، چند لحظه ساکت شد. سپس صدای او از رادیوی

داخلی هواپیما به گوش می‌رسید که زیر لب می‌گفت: پرواز کن! پرواز کن! امروز روز امتحان بزرگ اسماعیل است.

هواپیما پس از مانوری در آسمان، سمت موردنظر را انتخاب و چند لحظه بعد با اوج‌گیری به ارتفاع بالا و شیرجه تأسیسات

دشمن را مورد هدف قرار داد. با اصابت بمب‌ها کوهی از آتش به آسمان زبانه کشید. صدای تیمسار در گوش سرهنگ نادری پیچید:

الله اکبر! الله اکبر! می‌رویم به طرف نیروهای زرهی دشمن.

چند لحظه بعد باران گلوله و راکت بر سر نیروهای دشمن باریدن گرفت.
وقتی تیرباران به پایان رسید، تیمسار گفت: محمدآقا برمی گردیم.

سرهنگ نادری ساکت بود. چند لحظه بعد صدای عباس فضای کابین را پر کرد. او این مصراع را از تعزیه مسلم زمزمه می کرد:
«مسلم سلامت می کند یا حسین!»

و ناگهان صدای انفجار مهیبی همه چیز را دگرگون کرد. او در یک لحظه احساس کرد که به دور کعبه در حال طواف است؛ به همین خاطر با صدای نرم و آرامی گفت: اللهم لبیک، لبیک لا شریک لک لبیک...
و آخرین حرف ناتمام ماند.

سرهنگ نادری درد شدیدی در ناحیه پشت و بازویش احساس کرد. کابین پر از دود شده بود. لحظاتی از خود بی خود شد. وقتی چشم باز کرد نمی دانست چه اتفاقی افتاده است. احساس کرد همه چیز به پایان رسیده. هواپیما به سرعت در حال سقوط بود. نادری با تمام قدرت سعی کرد که جنگنده را مهار کند. چند لحظه بعد به لطف خدا، در حالی که قریب به ۱۰۰ کیلومتر از سرعت هواپیما کاسته شد هواپیما به حالت افقی درآمد. نگاهی به نشان دهنده ها کرد، همه چیز به هم ریخته بود.

سرهنگ نادری به هر طریق که بود با کمک برج مراقبت پایگاه، هواپیما را بر زمین نشانند و از کابین خارج شد. او در حالی که با قدم های لرزان از هواپیما فاصله می گرفت، نگاهی به کابین شکسته عباس انداخت. فرمانده پایگاه به نادری نزدیک تر شد. سرهنگ نادری نگاهی به اطراف و آن گاه نگاهی به هواپیما کرد. سپس خود را در آغوش تیمسار رستگار فر انداخت و به تلخی گریست.

سرگرد بالازاده، اولین کسی بود که خود را به کابین هواپیما رساند. با شتاب از هواپیما بالا رفت. لحظاتی بعد در جلو نگاه ماتم زده حاضران، با دست بر سر خود کوبید و فریاد زد: عباس داخل کابین است. او قربانی حضرت ابراهیم در عید قربان شده!

آخرین کلام مؤذن در فضای باند بیچید: الله اکبر... الله اکبر

زنان قهرمان

مادران شجاع فرزندان اسلام، خاطره جانبازی و رشادت زنان قهرمان را در طول تاریخ زنده کرده‌اند.
امام خمینی (ره)

معمولاً نیمی از جمعیت هر کشوری را زنان تشکیل می‌دهند که می‌توانند در سرنوشت آن جامعه نقش اساسی داشته باشند. زنان در عصر حاضر، علاوه بر اینکه در خانه به عنوان همسر و مادر نقش اساسی در رشد خانواده و تربیت فرزندان دارند، در جامعه نیز همپای مردان مشغول فعالیت‌اند.

در طول تاریخ کم نبوده‌اند زنانی که در شرایط سخت، با تدبیر خود، باعث تحولی بزرگ در جامعه خود شده‌اند. در آیات نورانی قرآن کریم هم، در چندین مورد از زنان تأثیرگذار در تاریخ زندگی انسان‌ها نام برده شده است. ملکه قوم سبا، آسیه همسر فرعون، مادر حضرت موسی و حضرت مریم به عنوان مادر یکی از پیامبران بزرگ الهی از این نمونه‌هایند. در ابتدای بعثت رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله، حضرت خدیجه اولین زنی بود که به پیامبر رحمت، ایمان آورد و سمیه اولین زنی بود که در کنار همسرش یاسر به عنوان اولین شهیدای اسلام نامشان در تاریخ ثبت شد.

برترین این زنان حضرت فاطمه زهرا (س)، دختر رسول گرامی اسلام (ص)، همسر امام علی (ع)، مادر امام حسن (ع) و امام حسین (ع) و حضرت زینب (س) است که در طول حیات کوتاه خود، خدمات فراوانی در جهت حفظ اسلام و وحدت مسلمانان نمود. این بانوی بزرگوار، با فضیلت و بردبار که سوره «کوثر» در شأن ایشان نازل شده است، نمونه کامل یک زن مسلمان است. با توجه به تاریخ صدر اسلام و جنگ‌هایی که در زمان حیات رسول گرامی اسلام (ص)، رخ داده است، ملاحظه می‌کنیم که زنان در این جنگ‌ها نقش اساسی داشته و از راه‌های زیر در دفاع از اسلام مشارکت کرده‌اند.

۱- رساندن وسایل و ادوات جنگی به رزمندگان؛

۲- درمان مجروحان جنگ و انتقال آن‌ها به پشت جبهه و مراقبت از آنان؛

۳- خارج کردن شهدا از منطقه نبرد به پشت جبهه؛

۴- رساندن آب و مواد غذایی به رزمندگان؛

۵- تهیه و تدارک دارو، لباس و سایر امکانات مورد نیاز رزمندگان؛

۶- شرکت در نبرد مستقیم با دشمن (در صورت نیاز).

البته همه ما باید به این نکته توجه داشته باشیم که یکی از وظایف مهم و اساسی زنان، تربیت فرزندان است که زنان و مردان آینده جامعه را تشکیل می‌دهند. در واقع تمام کسانی که در هدایت و راهنمایی سایر انسان‌ها و رشد و پیشرفت کشورشان نقش داشته‌اند، تربیت‌شدگان دامن مادران دلسوز و پاک‌دامن بوده‌اند.

در زیر به نمونه‌هایی که در تاریخ اسلام بیان شده است، اشاره می‌کنیم.
 یکی از یاران پیامبر گرامی اسلام (ص) زنی به نام نسیمه است. این زن با ایمان و شجاع، در جنگ اُحُد حضور داشت و در دفاع از اسلام و پیامبر (ص) دوازده جای بدنش با نیزه و شمشیر دشمنان اسلام، زخمی شد.
 در مورد نسیمه از رسول گرامی اسلام (ص) چنین نقل شده است:
 «در روز اُحُد به هر طرف که نگاه می‌کردم، می‌دیدم نسیمه مشغول نبرد است و از جان من دفاع می‌کند.»

حضرت زینب (س)

مرقد حضرت زینب (س) در شهر دمشق (سوریه)

در واقعه کربلا، امام حسین (ع) و تمام یارانش به شهادت رسیدند. ابن زیاد که به فرمان یزید و برای سرکوب نهضت حسینی به حکومت کوفه منصوب شده بود، قصد داشت، پس از واقعه عاشورا، با همراهی مبلغان دروغ‌گو و اطرافیان فریب‌کار خود، سیدالشهدا (ع) و یاران شهیدش را به‌عنوان افرادی که از دین اسلام خارج شده‌اند معرفی کند. اما زینب قهرمان و با ایمان که درس دین را در مکتب پیامبر اعظم (ص)، امام علی (ع) و حضرت فاطمه (س) آموخته و شجاعت را از آن‌ها به ارث برده بود، با همراهی حضرت امام سجاد (ع) (که به خواست خداوند در روز عاشورا بیمار بود) نگذاشت چهره زشت و پلید یزید و ابن زیاد در زیر پرده ادعای دروغین خلافت مسلمین پنهان بماند.

حضرت زینب روشنگری را از میان مردم شروع کرد و در بین جمعی از زنان کوفه که پس از شهادت امام حسین (ع) و یارانش متوجه خطای خود شده بودند، زبان به سرزنش گشود و گفت: «بدانید و آگاه باشید که بد توشه‌ای برای آخرت خود پیش فرستاده‌اید! چرا که دچار خشم و غضب الهی شده و تا ابد در عذاب خواهید ماند.»
 پس از آن حضرت زینب و سایر اسرا را به کاخ ستم ابن زیاد بردند.

حال تصور کنید زنی را که برادران عزیزش و ۱۸ نفر از خویشاوندان و تعداد زیادی از یاران برادرش به شهادت رسیده‌اند،

دشمنان آن‌ها همچون راهزنان به کاروانشان حمله کرده اند، زنان و دختران را به اسارت گرفته و اکنون حاکم کوفه عبیدالله بن زیاد آن بزرگواران را برای نشان دادن قدرتش به کاخ خود فراخوانده است.

حاکم ستمگر کوفه به تصور خود برای کوچک کردن اهل بیت پیامبر (ص) با تکبر می‌گوید:
«شکر خدایی را که شما را رسوا و سخت‌ن را تکذیب کرد.»

حضرت زینب که از پدر و مادرش آموخته بود چگونه با ظالم برخورد کند، در جواب آن ستمگر فرمود: «این فاسق است که رسوا می‌شود و این دروغگو است که تکذیب می‌شود و حال آن که ما چنین نیستیم.»
این زیاد خطاب به شیرزن کربلا گفت: «آنچه خدا با برادر و خاندانت کرد را چگونه دیدی؟»
حضرت زینب در پاسخی عالمانه و لحنی محکم و استوار که نشان‌دهنده اوج تسلیم و بندگی او در برابر خداوند بزرگ می‌باشد، فرمود: «جز زیبایی چیزی ندیدم. آنان کسانی بودند که خداوند شهادت را برایشان مقدر کرده بود پس به سوی آرامگاهشان شتافتند.»

این زیاد برای تثبیت موقعیت خود به عنوان حاکم کوفه و به جهت نشان دادن سرسپردگی کامل به یزیدین معاویه، کاروان اسرای کربلا را با تعدادی مأمور عازم شام کرد. اهل بیت پیامبر (ص) و سایر اسرای کاروان پس از طی مسافت طولانی و تحمل رنج و سختی‌های بسیار به شام رسیدند.

یزیدین معاویه که در جایگاه خلافت مسلمین نشسته بود، قصد داشت تا حکومت و قدرت خود را به رخ اهل بیت پیامبر (ص) و سایر مردم بکشد. اما شیرزن کربلا حضرت زینب (س) در بارگاه یزید نیز ایمان و شجاعت خود را نمایان کرد.

آن بزرگوار در پاسخ یزید ستمگر که مدعی بود ما انتقام کشته‌شدگان جنگ بدر را از خاندان محمد (ص) گرفتیم، چنین پاسخ داد:

«بدان که به زودی تو نیز به جمع آنان خواهی پیوست. آن وقت است که آرزو می‌کنی ای کاش دستانت فلج و زبان‌ت لال بود تا آنچه گفتی، نمی‌گفتی و آنچه کردی، نمی‌کردی.»

حضرت زینب برای این که قدرت خداوند و ضعیف بودن یزید و حکومتش را در برابر اراده حق به او بفهماند؛ چنین فرمود:
«ای یزید، اکنون تو فریب و نیرنگت را به کار گیر و هرچه می‌توانی انجام ده و سعی و تلاشت را بکن؛ که به خدا سوگند هرگز نمی‌توانی ذکر ما را از یادها ببری. تو هرگز نخواهی توانست که این لکه ننگ و ذلت را از دامن خود پاک کنی.»
حضرت زینب در پایان سخنانش برای آنکه نشان دهد سختی‌ها و مصیبت‌های روزگار نمی‌تواند مانع شکر و سپاس او به درگاه خداوند شود، چنین فرمود:

«حمد و سپاس خدایی را که ابتدای زندگی ما را با سعادت و مغفرت آمیخت و پایان آن را شهادت و رحمت قرار داد.»
و این گونه بود که ایمان، شجاعت، صبوری و تحمل سختی‌ها توسط یک زن به همراه زبان گویا و روشنگر او باعث شد که به شهادت رساندن امام حسین و یارانش تا ابد همچون لکه ننگی بر دامن بنی امیه باقی بماند و تمام مردان و زنان آزاده دنیا بر شهیدان کربلا و پیام‌رسانان آن نهضت، سلام و درود فرستند و مسببین و قاتلان آن‌ها را لعن و نفرین نمایند.
در دوران معاصر نیز، بویژه در زمان رژیم ستمگر شاه، بخشی از کسانی که در راه مبارزه با آن رژیم حضور فعال داشتند، زنان مؤمن و شجاعی بودند که علاوه بر تربیت فرزندان صالح و باتقوا، دفاع از اعتقادات دینی و حفظ و گسترش آن را در جامعه وظیفه خود می‌دانستند.

یکی از این زنان با ایمان و مبارز که پس از چند سال تحمل سختی و شکنجه در زندان‌های رژیم شاه، به خارج از ایران رفت و در اردوگاه‌های نظامی فلسطین به چریکی تمام عیار تبدیل شد، خانم مرضیه حدیدچی (دباغ) است. خانم دباغ با وجود ۸ فرزند، به

مرضیه حدیدی، چریک انقلابی

جهت احتمال دستگیری مجدد و اعدام توسط رژیم ستمگر شاه، در سال ۱۳۵۳ با کمک انقلابیون از کشور خارج شد و پس از چهار سال زندگی مبارزاتی سخت در کشورهای مختلف، سرانجام پس از پیروزی انقلاب اسلامی به وطن بازگشت.

پس از هجرت امام خمینی از عراق به فرانسه، خانم دباغ نیز به فرانسه رفت و در تمام مدت حضور حضرت امام در نوفل لوشاتو، مسئولیت امور داخلی محل استقرار بنیانگذار انقلاب اسلامی را بر عهده داشت.

بخش کوتاهی از خاطرات این زن شجاع را از دوران مبارزه با رژیم ستمگر شاه با هم مرور می‌کنیم. شما برای اطلاع بیشتر از مبارزات ایشان در داخل و خارج از کشور، می‌توانید به کتاب خاطرات خانم دباغ مراجعه کنید.

«خودداری و امتناع از حرف زدن نتیجه‌اش کتک و ضرب و شتم بود. شکنجه‌ها با سیلی و توهین شروع و به تدریج با شلاق و باتوم و فحاشی، جان فرسا شد. چند بار دست و پام را به صندلی بستند و مهار کردند و کلاهی آهنی یا مسی بر سرم گذاشتند و بعد جریان الکتریسیته با ولتاژهای متفاوت به بدنم وارد کردند که موجب رعشه و تکان‌های تند پیکرم می‌شد. شلاق و باتوم کار متداول و هر روز بود که گاهی به شکل عادی و گاهی حرفه‌ای صورت می‌گرفت. در مواقع حرفه‌ای آن قدر شلاق بر کف پاهایم می‌زدند که از هوش می‌رفتم، بعد با پاشیدن آب هوشیارم کرده، مجبورم می‌کردند تا راه بروم که پاهایم ورم نکند. دردی که بر وجودم بر اثر این کار مستولی می‌شد، طاقت فرسا و جانکاه بود.»^۱

«در انگلستان دیگر برای اقامت در هتل و تهیه غذا پولی نداشتم، از مدیر هتل خواهش کردم که اجازه دهد در ازای غذا و مکان برایش روزها کار کنم. او پذیرفت که هفته‌ای دو پوند به اضافه صبحانه مجانی در اختیارم بگذارد. بیشتر اوقات روزه بودم، غالب اوقات با دو عدد تخم مرغی که برای صبحانه می‌گرفتم، شب‌ها افطار می‌کردم.»^۲

در دوران هشت سال دفاع مقدس، زنان با ایمان و شجاع ایرانی، در اوایل تهاجم ارتش بعثی عراق به کشورمان، در کنار مردان و در مقابل دشمن ایستادگی و مقاومت کردند و پس از آن نیز در پشت جبهه کارهایی انجام دادند که اگر ارزش و پاداش آن نزد خداوند از دفاع مستقیم بیشتر نباشد، کمتر نخواهد بود.

زنان علاوه بر این که در پشت جبهه می‌توانند در دفاع از کشورشان نقش مؤثری داشته باشند، در داخل خانه نیز همسر، خواهر و مادر مردان، و در جامعه خویشاوند، همکار، همسایه و ... آن‌ها هستند. زنان می‌توانند با صبر و استقامت در مقابل سختی‌های جنگ و دادن روحیه به مردان و تشویق آن‌ها به دفاع از کشورشان، انگیزه‌های مقاومت عمومی را در جامعه تقویت کنند.

در این بخش از درس، خاطرات یکی از زنان قهرمانی را که در دوران ۸ ساله دفاع مقدس، در دفاع از کشورمان نقش داشته، و زندگی‌نامه یکی از زنان شهید این دوران را با هم می‌خوانیم.

۱- خاطرات مرضیه حدیدی (دباغ)، انتشارات سوره مهر، صفحه ۷۲-۷۳

۲- خاطرات مرضیه حدیدی (دباغ)، انتشارات سوره مهر، صفحه ۱۰۶

سیده زهرا حسینی دختر رزمنده ساکن خرمشهر

یک دفعه دل به دریا زدم و گفتم: هرچه باداباد! نهایتاً می‌گویند دختری دیوانه شده، خُب بگویند. چادرم را مرتب کردم. یک دفعه بلند شدم و لبه و انت ایستادم. شروع کردم به صحبت و گفتم: مردم اینا جوان‌های مظلوم خرمشهر هستند که به این روز افتادند. اینا به خاطر دفاع از ناموس و شرفشان، به خاطر دین و مملکتشان کشته شدند. سه روزه که به خاطر نبود آب و کفن، به خاطر بمباران هواپیما تونستیم اینارو به خاک بسپاریم. سه روزه که بدن اینا مثل شهدای کربلا روی زمین زیر آفتاب مونده.^۱

شهید مریم فرهانیان

شهید مریم فرهانیان در روز ۲۴ دیماه ۱۳۴۲ در آبادان و در خانواده‌ای متوسط و مذهبی به دنیا آمد. قبل از پیروزی انقلاب اسلامی همراه با برادرش مهدی در جلسات سیاسی، مذهبی و تظاهرات مردمی شرکت می‌کرد.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، در سال ۱۳۵۹ به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی پیوست و پس از گذراندن دوره‌های آموزش پرستاری و امدادگری در بیمارستان شرکت نفت (امام خمینی ره) آبادان، مشغول خدمت شد. او در حالی که ۱۷-۱۸ سال سن داشت در بیمارستان به امدادگری و مداوای مجروحین جنگ تحمیلی می‌پرداخت.

۱- کتاب خاطرات «دا»، انتشارات سوره مهر، صفحه ۱۸۸

یک بار در حالی که در بیمارستان مشغول خدمت بود، بر اثر گلولهٔ خمپاره دشمن مجروح شد و چند روزی را بر روی تخت بیمارستان گذراند.

شهید فرهانیان برای مددکاری به خانوادهٔ شهدا و رسیدگی به وضعیت آن‌ها به روستاها و مناطق اطراف آبادان می‌رفت و ضمن کمک به آن‌ها، به کودکان روستایی قرآن آموزش می‌داد.

این دختر شجاع و با ایمان با وجود آنکه برادرش مهدی تنها ۲۳ روز پس از جنگ تحمیلی به شهادت رسیده بود، حضور در شهر آبادان، مداوای مجروحین و خدمت به هم‌نوعان خود در مناطق آسیب‌دیده از جنگ را ترجیح داد. خواهرِ مریم فرهانیان می‌گوید: «به ظاهر آراسته خیلی اهمیت می‌داد، اما سعی می‌کرد نوع پوشش و رفتارش به گونه‌ای باشد که باعث توجه دیگران نشود.» مادر یکی از شهدا از مریم فرهانیان می‌خواهد که پس از مرگ او در ۱۳ مرداد هر سال بر سر مزار فرزندش بروند و برای آن شهید سالگرد بگیرند.

سرانجام در ۱۳ مرداد سال ۱۳۶۳، در حالی که به همراه دو دوستش قصد انجام خواستهٔ مادر شهید را داشته، در گلستان شهدای آبادان مورد اصابت گلولهٔ خمپاره ارتش صدام قرار می‌گیرد و روح بزرگش به شهدای اسلام می‌پیوندد.

او در زمان شهادت تنها ۲۱ سال داشت.

زندگی نامهٔ شهید مریم فرهانیان در کتابی با عنوان «دختری در کنار شط» چاپ و نشر شده است.

شما در تصاویر این صفحه چگونگی حضور زنان و دختران در دوران دفاع مقدس را مشاهده می‌کنید.

پرسش: اکنون با دقت در تصاویر صفحه قبل «انواع حضور و پشتیبانی زنان» را در جدول زیر بنویسید.

پرسش	پاسخ دانش آموز	نتیجه بحث کلاس
۱		
۲		
۳		
۴		
۵		
۶		
۷		
۸		

پدافند غیر عامل

همه انسان‌ها در طول زندگی خود با حوادث طبیعی و غیرطبیعی زیادی روبه‌رو می‌شوند. حوادث طبیعی معمولاً بدون دخالت انسان ایجاد می‌شوند؛ مثل: سیل، زلزله، طوفان‌های سهمگین، سقوط بهمن، گردباد، سونامی و ... . متأسفانه در طول تاریخ بشر، حوادث طبیعی در سراسر دنیا باعث مرگ و آسیب‌رسانی به میلیون‌ها نفر شده است.

حوادث غیرطبیعی معمولاً بر اثر دخالت ما انسان‌ها رخ می‌دهند؛ مثل: آتش‌سوزی، تصادف، انفجار، ترور، آلودگی هوا و ... . جنگ هم یک حادثه غیرطبیعی است که توسط انسان‌ها انجام می‌شود. یک جنگ می‌تواند سال‌ها طول بکشد و باعث خرابی شهرها و مرگ بسیاری از انسان‌ها گردد.

تاریخ زندگی بشر همواره با پدیده جنگ همراه بوده و دفاع نیز برای مقابله با حمله‌ها و هجوم‌ها، با حیات بشری آمیخته بوده است.

انسان‌های اولیه برای در امان ماندن از تهاجم حیوانات وحشی و دیگر دشمنان و همچنین برای کاستن از نگرانی‌های خود به غارها، بالای درختان و دیگر مخفی‌گاه‌های طبیعی پناه می‌برند. به علاوه، ایجاد خندق در اطراف شهرها و ایجاد قلعه و دروازه‌های مستحکم برای پیشگیری از حملات غافلگیرانه دشمن یکی از شیوه‌های رایج دفاعی در زمان‌های قدیم بوده است.

قلعه فلک‌الافلاک در خرم‌آباد، یکی از اماکن مستحکم در دوران قدیم ایران

یکی از جنگ‌های معروف اسلام، جنگ خندق است. پیامبر اسلام حضرت محمد (ص) یارانش را برای مشورت درباره چگونه دفاع کردن از مدینه جمع نموده هرکدام نظری دادند ولی تنها نظری که مورد قبول رسول خدا قرار گرفت حفر خندق در دور تا دور شهر مدینه برای جلوگیری از نفوذ و حمله دشمن به شهر بود. پیشنهاد دهنده این نظر کسی نبود جز سلمان فارسی که او هم این تجربه را از وطنش ایران آموخته بود.

مسلمانان با این نقشه که بهترین شیوه دفاعی در آن شرایط بود توانستند در جنگ خندق پیروز شوند.

خداوند در قرآن کریم در آیه ۸۰ از سوره مبارکه انبیاء می‌فرماید: «و ما به او (حضرت داود علیه‌السلام) ساخت زره را تعلیم نمودیم تا شما را از آسیب جنگ در امان بدارد پس آیا شما سپاسگزارید؟»

کشور پهناور ایران در طول تاریخ به دلیل ویژگی‌های جغرافیایی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی و واقع شدن در منطقه حساس خاورمیانه و بهره‌مندی از ذخایر طبیعی، همواره در معرض حوادث طبیعی و غیرطبیعی زیادی قرار داشته و در نتیجه، خسارات مالی و جانی زیادی نیز از این راه، به کشورمان وارد شده است. از این روست که دفاع در برابر حوادث غیرطبیعی و تهدیدهای انسانی برای ما ضروری و بسیار مهم است؛ به طوری که رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در این باره می‌فرماید: «دفاع جزئی از هویت یک ملت زنده است، هر ملتی که نتواند از خود دفاع کند زنده نیست.»

تعریف و دسته‌بندی دفاع (پدافند)

دفاع یک موضوع کلی و یکپارچه است که شامل دو بخش عمده دفاع (پدافند) عامل و غیرعامل می‌شود. دفاع یا پدافند به مجموع اقداماتی گفته می‌شود که انسان برای دفاع از سرزمین، اعتقادات و ... خود در برابر خطراتی که او را تهدید می‌کند، انجام می‌دهد.

۱- دفاع (پدافند) عامل: مقابله و مبارزه مستقیم و استفاده از تجهیزات جنگی به منظور دفع حملات و اقدامات جنگی دشمن پدافند عامل نامیده می‌شود. دفاع عامل یا مستقیم مخصوص زمان جنگ است که توسط افراد آموزش دیده با کمک وسایلی مثل اسلحه، موشک، تانک و هواپیما صورت می‌گیرد.

دفاع همه‌جانبه مردم ایران در مقابل حمله ارتش صدام در سال ۱۳۵۹ علیه کشور عزیزمان، نمونه بارزی از دفاع عامل می‌باشد. در جنگ مذکور که ۸ سال طول کشید، جوانان، مردان و زنان شجاع ما به دفاع از کشور برخاستند و دشمن متجاوز را از خاک کشورمان بیرون راندند.

۲- دفاع (پدافند) غیرعامل: پدافند غیرعامل مجموعه اقداماتی است که بدون استفاده از تجهیزات جنگی می‌توان انجام داد تا از وارد شدن تلفات جانی به افراد و زیان اقتصادی به مراکز و تأسیسات حیاتی و مهم کشور جلوگیری نموده، یا آن‌ها را به حداقل کاهش داد.

دفاع یا پدافند غیرعامل در جنگ‌ها برای مقابله با تهاجمات دشمن و کاهش خسارات ناشی از حملات زمینی، هوایی و دریایی صورت می‌گیرد. پالایشگاه‌ها، نیروگاه‌ها، فرودگاه‌ها، مراکز سیاسی مهم، مراکز اصلی مخابراتی و ارتباطی، پل‌های مهم، پایگاه‌های هوایی، مراکز و ایستگاه‌های رادیویی و تلویزیونی، نقاطی هستند که در زمان جنگ، مورد توجه و حمله دشمن قرار می‌گیرند. کشور ما خانه بزرگ ماست. بنابراین همه افرادی که در این کشور زندگی می‌کنند نباید اجازه دهند دشمن به سرزمینشان آسیب برساند.

در همین رابطه خداوند در آیه ۶۰ سوره انفال به ما دستور داده است هر قدر که می‌توانیم، نیرویمان را جمع کنیم و همیشه آماده دفاع از سرزمین مان باشیم.

پدافند غیرعامل در سایر کشورها

۱- آلمان: پس از آن که در جنگ جهانی دوم زبان‌های زیادی به بخش‌های مختلف کشور آلمان وارد شد، گسترش پدافند

غیرعامل در برنامه‌های رسمی این کشور قرار گرفت.

در حال حاضر بسیاری از تأسیسات و ساختمان‌های این کشور به صورت دو منظوره احداث شده است. به گونه‌ای که علاوه بر استفاده‌های متفاوت در شرایط عادی، در شرایط اضطراری به پناهگاه تبدیل می‌شود. از جمله این مراکز می‌توان به خطوط راه‌آهن زیرزمینی، ایستگاه‌های مترو و پارکینگ‌های ساختمان‌ها اشاره کرد.

در این پناهگاه‌ها تأمین نیازهای ضروری مردم پیش‌بینی شده است.

۲- سوئیس: کشور سوئیس با وجود آن که در جنگ‌های جهانی بی‌طرف بوده و در حال حاضر هم کشوری امن محسوب می‌شود، ولی پدافند غیرعامل در این کشور به صورت جدی پی‌گیری می‌شود.

در کشور سوئیس ساخت پناهگاه‌های مقاوم در برابر انفجارات اتمی مورد توجه قرار گرفته است.

این پناهگاه‌ها دارای امکانات ضروری برای استفاده مردم در زمان اضطراری بوده و همه مردم می‌توانند از آن استفاده نمایند.

۳- روسیه: در کشور روسیه (شوروی سابق) توجه جدی به پدافند غیرعامل از سال ۱۹۶۰ میلادی شروع شده است.

در این کشور ساخت پناهگاه‌های ضد هسته‌ای و دو منظوره کردن بسیاری از مراکز و تأسیسات مانند خطوط راه‌آهن زیرزمینی، ایستگاه‌های مترو و پارکینگ‌های زیرزمینی از حدود ۵۰ سال قبل در دستور کار قرار گرفته است.

در حال حاضر در این کشور تعدادی از مراکز بازدید عمومی، (مانند موزه‌ها)، در پناه‌گاه‌های زیرزمینی قرار دارد.

چرا کشور ما تهدید می‌شود

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، همواره سرزمین، استقلال و امنیت کشور ما، از سوی دشمنان مورد تهدید قرار داشته است. دلایل این تهدیدها موارد زیر می‌باشد:

۱- داشتن ایمان و اعتقاد به اسلام ناب محمدی و ایستادگی در مقابل ظالمین؛

۲- داشتن شرایط اقتصادی و بهره‌مندی از منابع عظیم نفت و گاز؛

۳- موفقیت در عرصه‌های فناوری‌های نوین و دستیابی به انرژی هسته‌ای؛

۴- الگو شدن ایران برای مردم منطقه.

اهداف اساسی پدافند غیرعامل: دفاع غیرعامل تکمیل‌کننده دفاع عامل و صلح‌آمیزترین و اثربخش‌ترین روش دفاعی است. استفاده از روش دفاعی پدافند غیرعامل باعث می‌شود تا توان دفاعی کشور افزایش یابد، روحیه مقاومت ملی تقویت شود و آسیب‌های حملات احتمالی دشمن به حداقل برسد.

موارد زیر بخشی از اهداف اساسی پدافند غیرعامل است:

۱- ایمن‌سازی مراکز حیاتی و مهم کشور؛

۲- افزایش مقاومت، حفظ روحیه و انسجام مردم در مقابل تهدیدات؛

۳- فرهنگ‌سازی و ایجاد باور عمومی در مورد تأثیر پدافند غیرعامل در کاهش آسیب‌پذیری؛

۴- قانونی کردن رعایت اصول و ضوابط پدافند غیرعامل در طرح‌های ملی؛

اصول پدافند غیرعامل: این اصول شامل مجموعه اقداماتی است که با استفاده از آن‌ها می‌توان به اهداف پدافند غیرعامل دست یافت.

۱- استتار: استتار به معنی هم‌رنگ و هم‌شکل کردن تأسیسات، تجهیزات و نیروی انسانی با محیط اطراف است به گونه‌ای که شناسایی آن برای دشمن بسیار دشوار و تا حدودی غیرممکن باشد؛ مانند استفاده از بادگیر سفید در

محیط برفی. استتار از مؤثرترین روش‌های دفاع غیرعامل در دنیا است. برای استتار از وسایلی مانند: رنگ، تور، شاخ و برگ درختان و ... استفاده می‌شود.

استتار جمعی

استتار انفرادی

۲- /ختفا: اختفا یا پنهان کاری به کلیه اقداماتی گفته می‌شود که از قرارگرفتن تأسیسات، تجهیزات و نفرات در دید مستقیم دشمن جلوگیری به عمل می‌آورد مانند پنهان کردن هواپیماهای جنگی در تونل.

اختفای هواپیما در تونل

در جریان هجرت پیامبر (ص) از مکه به مدینه با استفاده از اختفا و فریب که از اصول پدافند غیرعامل است دشمنان رسول گرامی اسلام نتوانستند به آن حضرت دسترسی پیدا کنند.

روش‌های اختفا عبارتند از :

الف) استفاده مناسب از عوارض زمین و احداث تأسیسات در محلی که به سهولت قابل تشخیص و مشاهده نباشد.

ب) عادی و غیرمهم جلوه دادن تأسیسات با کارهایی مانند : جدول بندی، درختکاری و ...

۳- پراکندگی: پراکندگی به معنی پخش نمودن و عدم تجمع نیروها، تجهیزات و تأسیسات به منظور کاهش

آسیب پذیری آن‌ها در مقابل عملیات دشمن می‌باشد. برای مثال :

نباید تعدادی از دانشمندان هسته‌ای کشور در یک مجتمع مسکونی زندگی نمایند، و یا اگر می‌توانیم چند پالایشگاه در کشور

بسازیم بهتر است آن‌ها را در چند شهر با فاصله زیاد از هم بسازیم.

۴- فریب: فریب یعنی انجام کارهایی که فکر و دید دشمن را از اهداف اصلی و مهم به سوی اهداف فرعی و

غیراصلی و کم اهمیت منحرف نماید؛ مانند : نصب ماکت تجهیزات جنگی در نقاط مختلف.

پرسش: رسول گرامی اسلام (ص) در زمان آماده کردن سپاه اسلام برای فتح مکه، به منظور فریب مشرکان، چه اقدامات

هوشیارانه‌ای انجام داد؟

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز

ماکت تجهیزات جنگی

۵- مکان‌یابی: از اقدامات اساسی و مهم پدافند غیرعامل، انتخاب محل مناسب برای ایجاد تأسیسات حیاتی و مهم کشور است. ایجاد این تأسیسات در دشت‌های هموار، کنار بزرگراه‌ها و جاده‌های اصلی و در نزدیکی مرزها موجب شناسایی و آسیب‌پذیری آن‌ها در برابر تهدیدات دشمنان می‌شود.

رعایت اصول پدافند غیرعامل دو مزیت مهم زیر را به همراه دارد:

- ۱- قدرت دفاعی کشور را افزایش می‌دهد و باعث حفظ مراکز و تأسیسات مهم جامعه می‌شود؛
- ۲- هرچه توان و قدرت دفاع عامل و غیرعامل کشور بیشتر باشد، احتمال تهاجم دشمنان کمتر می‌شود.

جنگ نرم

من برنامه‌های استکبار جهانی علیه ملت ایران را در سه عبارت خلاصه می‌کنم. اول جنگ روانی، دوم جنگ اقتصادی و سوم، مقابله با پیشرفت و اقتدار علمی.

«مقام معظم رهبری»

در درس‌های قبلی خواندید که، کشورهای استعمارگر در گذشته برای رسیدن به اهداف خود از تهاجم نظامی استفاده می‌کردند.

جنگ‌های نظامی که امروزه به آن جنگ سخت هم گفته می‌شود، هزینه‌های زیادی به همراه داشت، و تلفات انسانی آن علاوه بر سربازان کشور مدافع، شامل سربازان کشور مهاجم هم می‌شد.

هزینه‌های بالای جنگ سخت، پیشرفت فناوری، مخالفت عموم مردم جهان با کشته شدن انسان‌ها در جنگ و ...، قدرت‌های نظامی دنیای امروز را بر آن داشت تا از راه‌های دیگری به دنبال تأمین منافع خود باشند.

در نتیجه اگر کشورهای استعمارگر در گذشته با تهاجم نظامی (جنگ سخت) به اهداف خود می‌رسیدند، در دنیای امروز سعی می‌کنند با روش‌های جدید و کم‌هزینه به دنبال منافع خود باشند.

بر این اساس تهاجم شکل و محتوای دیگری پیدا کرد که در عصر حاضر به آن «جنگ نرم» گفته می‌شود. در جنگ نرم کشور یا کشورهای مهاجم از راه‌های مختلف سعی می‌کنند به گونه‌ای برنامه‌ریزی کنند که طرف مقابل آن‌ها با اختیار خود کاری را انجام

دهد که مهاجمین در انتظار آن هستند.

مهم ترین ابزار تأثیرگذاری در جنگ نرم، رسانه‌های جمعی هستند. جنگ نرم درازمدت است و به گونه‌ای طراحی می‌شود که به تدریج و قدم به قدم فرهنگ، اعتقادات، افکار و حتی نوع پوشش افراد جامعه‌ای که مورد تهاجم قرار می‌گیرد، به سمتی تمایل پیدا کند که خواست برنامه‌ریزان تأمین گردد.

جنگ روانی، جنگ رایانه‌ای، جنگ اینترنتی، شبکه‌های ماهواره‌ای و ... شکل‌های مختلف جنگ نرم هستند. شما دانش‌آموزان عزیز در این درس با جنگ روانی و شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی‌زبان آشنا می‌شوید، و در کتاب آمادگی دفاعی دوره متوسطه نسبت به سایر ابعاد جنگ نرم شناخت بیشتری پیدا می‌کنید.

جنگ روانی

در طول تاریخ از جنگ‌های فراوانی می‌توان یاد کرد که در آن یک گروه به دلائل مختلف در جنگ شکست خورده اما روحیه و اراده خود را برای مبارزه از دست نداده است. همین حفظ روحیه مبارزه در گروه مغلوب باعث شده که پس از مدت کوتاهی با اراده محکم‌تر وارد میدان نبرد شده و شکست خود را جبران کنند.

اما جنگ روانی خطرناک‌ترین نوع جنگ‌ها است، زیرا اندیشه، احساس و رفتار انسان‌ها را مورد هدف قرار می‌دهد، و با تضعیف روحیه و سست کردن اراده افراد، آن‌ها را به شکست می‌کشاند.

به همین جهت در دوران کنونی جنگ روانی توسط کشورها به‌عنوان یکی از مؤثرترین شیوه‌ها مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد. به‌عنوان مثال، امروزه اقدامات رسانه‌ای و ماهواره‌ای استکبار جهانی به سرکردگی آمریکا بخش مهمی از جنگ روانی علیه اسلام و

انقلاب اسلامی است که در آن دشمن با تمام امکانات خود تلاش می‌کند تا در مردم نسبت به اعتقادات دینی، دستاوردهای انقلاب اسلامی و رهبری نظام شک و تردید ایجاد نماید.

دشمنان ما در صورت موفقیت در گام اول سعی می‌کنند تا فکر و اندیشه مردم را با تبلیغ فرهنگ بی‌بندوباری، بی‌تفاوتی نسبت به ارزش‌ها و ... پر نموده و از این راه افراد جامعه را در مسیری قرار دهند که تأمین‌کننده خواست و منافع آن‌ها باشند.

بنابراین جنگ روانی شامل هر نوع اقدامی است که به منظور نفوذ در فکر و رفتار طرف مقابل و تضعیف و تخریب روحیه آن‌ها صورت می‌گیرد.

اهداف جنگ روانی علیه اسلام و انقلاب اسلامی ایران

۱- تضعیف فرهنگ و تمدن اسلامی و ایرانی؛

۲- ایجاد شک و تردید در بین مردم نسبت به رهبری جامعه و ناکارآمد نشان دادن نظام اسلامی؛

۳- ایجاد شکاف و چند دستگی در بین مردم و اقوام و مذاهب مختلف؛

۴- کاهش اعتماد به نفس و از بین بردن روحیه مقاومت مردم.

جنگ روانی در گذشته: جنگ روانی منحصر به دوران معاصر نیست، بلکه همواره در طول تاریخ وجود داشته است. استفاده از نوع آرایش نظامی، ایجاد تغییرات در چهره سربازان در هنگام جنگ، استفاده از موسیقی سرودهای رزمی، رجزخوانی، علائم و نشانه‌های خاص و ... همه به منظور بالابردن روحیه رزم و مقاومت نیروهای خودی و ایجاد ترس و رعب و وحشت در افراد طرف مقابل صورت می‌گرفته است.

به نمونه‌های زیر که در طول تاریخ اتفاق افتاده است، توجه نمایید.

۱- رومیان در هنگام جنگ کلاه‌خودها و زره‌های بزرگی را که چند برابر انسان معمولی بود می‌ساختند و از مناطقی که عبور می‌کردند، آن‌ها را به عمد در مسیر به جا می‌گذاشتند، تا لشکریان طرف مقابل تصور کنند که سربازان آن‌ها غول‌پیکرند و قبل از جنگ روحیه مبارزه و مقاومت خود را از دست بدهند.

۲- در زمان حرکت سپاهیان اسلام برای فتح مکه، وقتی مسلمانان به نزدیک مکه رسیدند، رسول گرامی اسلام (ص) به یارانش دستور داد هنگام شب بر بالای بلندی‌های اطراف مکه به صورت پراکنده آتش‌های زیادی روشن کنند تا هرکس از دور نگاه کند، تصور نماید که یک سپاه چند هزار نفره مکه را محاصره نموده است. در همین حال، پیامبر عباس بن عبدالمطلب را به داخل شهر مکه فرستاد تا با دعوت از ابوسفیان وی را به محلی ببرد که بتواند آن آتش‌ها را تماشا کند. همین که ابوسفیان مشعل‌های فروزان بسیار زیاد را مشاهده کرد، چاره‌ای جز تسلیم در برابر سپاه اسلام ندید، در نتیجه مکه بدون جنگ و خونریزی فتح شد.

۳- در جنگ صفین، وقتی سپاهیان امام علی (ع) به فرماندهی مالک اشتر در آستانه شکست دادن لشکریان معاویه قرار گرفتند، لشکریان معاویه به منظور ایجاد شک و تردید در سپاهیان امام علی (ع) و برای فرار از شکست، با حيله گری عمر و عاص قرآن‌ها را بر سر نیزه قرار داده و اعلام کردند که ما همه مسلمانیم و باید بین ما و شما این قرآن حکم نماید. امام علی (ع) در واکنش به این اقدام معاویه به سپاهیان خود دستور ادامه جنگ داد و فرمود دشمنان شما اعتقادی به قرآن ندارند و این عمل آن‌ها حيله و نیرنگی برای فرار از شکست است، اما بخشی از سپاهیان امام علی (ع) به فرمان آن حضرت توجه نکرده و در مقابل امام ایستادند. سرپیچی این عده در مقابل فرمان امام باعث شد که معاویه و لشکریانش از شکست حتمی نجات پیدا کنند.

۴- در جنگ آمریکا علیه کشور ویتنام که از سال ۱۹۶۵ تا ۱۹۷۳ طول کشید و سرانجام با پیروزی مردم استقلال طلب ویتنام به پایان رسید، ارتش آمریکا فقط در یکی از ماه‌های سال ۱۹۶۸، سیصد میلیون نسخه اعلامیه با هواپیما در کشور ویتنام پخش نمود، که هدف آن تضعیف روحیه مقاومت مردم ویتنام بود.

۵- در دوران ۸ ساله جنگ تحمیلی صدام علیه ایران، ارتش صدام علاوه بر بمباران شیمیایی رزمندگان و برخی از مناطق مرزی، بارها شهرهای بزرگ کشور ما از جمله تهران را به منظور ایجاد ترس و وحشت در بین مردم و تضعیف روحیه آن‌ها، تهدید به بمباران شیمیایی می‌کرد.

نمونه‌های تاریخی فوق نشان‌دهنده آن است که در تمام دوره‌های گذشته، انسان‌ها برای تحت تأثیر قراردادن دشمنان خود از شیوه‌های مختلفی استفاده می‌کردند. ولی آن چه که در دنیای کنونی باعث تغییر در روش‌های جنگ روانی شده، بهره‌برداری از

علوم گوناگون، بویژه استفاده از فناوری‌های جدید است. با توجه به آن چه که تاکنون درباره جنگ روانی گفته شده متوجه می‌شوید که برخلاف جنگ نظامی (جنگ سخت)، هدف جنگ روانی متوجه جسم انسان نیست، بلکه روح، روان، فکر، اندیشه، احساسات و در نهایت تغییر رفتار و خواسته‌های انسان مورد نظر می‌باشد.

میزان اثرگذاری جنگ روانی از یک طرف به ویژگی‌های شخصیتی افراد مانند اعتقادات دینی، شجاعت، اعتماد به نفس، پابندی به ارزش‌های اخلاقی و ... و از طرف دیگر به میزان علم و آگاهی انسان‌ها و نیز شناخت دوستان و دشمنان واقعی بستگی دارد. برای آن که شما دانش‌آموزان عزیز به جهان پیرامون خود و اتفاقاتی که در آن رخ می‌دهد با دقت بیشتری توجه نموده و هر چیزی را به آسانی رد یا قبول نکنید، در این بخش از درس با روش‌های جنگ روانی آشنا می‌شوید.

روش‌های جنگ روانی

۱- تبلیغات: تبلیغ یا تبلیغات به معنای منتقل کردن و رساندن پیام، افکار و عقاید به دیگران است. در تبلیغات سعی می‌شود با بهره‌گیری از کلمات، تصاویر، موسیقی و ... پیام به گونه‌ای آراسته شود که فکر و سلیقه گیرنده پیام بر اساس خواست و تمایل فرستنده آن شکل بگیرد.

از تبلیغات همه می‌توانند استفاده کنند و بهره‌برداری از این وسیله ربطی به برحق بودن یا ناحق بودن طراحان آن ندارد. برای مثال همان‌طور که ممکن است با تبلیغات شایعه نادرستی را پخش نمود، به وسیله تبلیغات هم می‌توان آن را خنثی نمود.

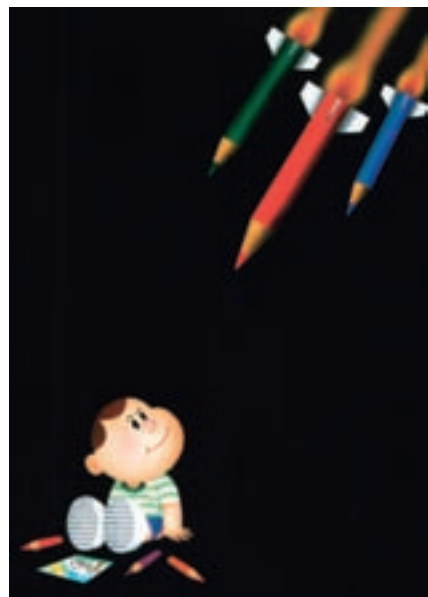
با این توضیحات متوجه می‌شوید که تبلیغات صحیح یکی از روش‌های مناسبی است که نقش بسیار مؤثری در تبلیغ اسلام، بیان احکام الهی، نشر اصول اخلاقی، انعکاس اخبار درست، جلوگیری از شایعات و اتهامات خبرگزاری‌های جهانی و ... می‌تواند داشته باشد.

در دنیای امروز کشورهایی که از سرمایه فراوان، فناوری روز و شبکه‌های ماهواره‌ای گسترده بهره‌مند هستند، می‌توانند با استفاده از امکانات خود بر فکر و احساس مردم جهان تأثیر بگذارند.

برای مثال، قدرت‌های تبلیغاتی دنیا با سوء استفاده از اعمال نادرست چند گروه کوچک در افغانستان، عراق، پاکستان و ... غالب مسلمانان را به‌عنوان تروریست یا حامی تروریست نشان می‌دهند، ولی رژیم اشغالگر سرزمین فلسطین و اشغالگرانی که در کشورهای عراق، افغانستان و ... حضور دارند، با وجود جنایاتی که در حق مردم انجام داده‌اند، به‌عنوان طرفداران حقوق بشر معرفی می‌شوند.

۲- شایعه: شایعه به معنای انتشار مطالب و اخباری است که درستی و نادرستی آن معلوم نیست و عموماً منبع مطمئن و مشخصی هم ندارد. شایعه معمولاً با اصل خبر تفاوت زیادی دارد؛ مانند شایعه شهادت رسول گرامی اسلام (ص) در جنگ اُحد که توسط مشرکان و به منظور تضعیف روحیه مسلمانان پخش شد، در صورتی که آن حضرت فقط به صورت جزئی مجروح شده بود.

از نظر اخلاقی و دینی معمولاً شایعه مجموعه‌ای از غیبت، تهمت، نشر مطالب غیرمطمئن و ... است که براساس احکام صریح اسلامی تأیید یا سکوت در برابر آن و عدم مقابله با آن گناه محسوب می‌شود. در آیات قرآن کریم و احکام دینی به مسلمانان تأکید

شده است که در مورد اموری که اطلاع و علم کافی درباره آن ندارند، بررسی کنند؛ زیرا چشم و گوش و زبان و قلب انسان در پیشگاه خداوند مسؤل هستند.

پرسش: راه‌های مقابله و جلوگیری از شایعه پراکنی کدامند؟

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز

۳- تحریف و واقعیات: تحریف یعنی منحرف کردن خبری از مسیر و موضوع اصلی خود که به منظور انحراف اذهان مردم از حق به سوی باطل صورت می‌گیرد. در تحریف واقعیات معمولاً دروغ گفته نمی‌شود بلکه واقعیات به صورت دیگری بیان می‌گردد که با اصل موضوع تفاوت زیادی دارد. در تحریف واقعیت، گاهی کلماتی به متن اصلی اضافه و یا از آن کم می‌شود و گاهی جملات به صورتی که بوده بیان می‌گردد ولی به گونه‌ای تفسیر می‌شود که مخالف منظور گوینده یا نویسنده مطلب است و با اصل آن تفاوت دارد. برای مثال، با وجود آن که مقامات کشور ما بارها اعلام کرده‌اند که هدفشان از پیشرفت در تکنولوژی هسته‌ای، استفاده صلح‌آمیز از آن برای تولید انرژی هسته‌ای است ولی غربی‌ها با این تفسیر که «ایران تاکنون نتوانسته ثابت کند که قصد استفاده صلح‌آمیز از فن‌آوری هسته‌ای دارد»، اذهان عمومی مردم جهان را از این واقعیت که «ایران قصد استفاده صلح‌آمیز از تکنولوژی هسته‌ای دارد» به سمتی سوق می‌دهند که تصور شود «قصد ایران از پیشرفت در تکنولوژی هسته‌ای، استفاده غیر صلح‌آمیز از آن است».

۴- تفرقه افکنی: یکی دیگر از روش‌های جنگ روانی، دامن‌زدن به اختلافات موجود در یک یا چند کشور است که به منظور ایجاد بدبینی و به وجود آوردن درگیری و در نهایت برای از بین بردن وحدت و یکپارچگی یک جامعه صورت می‌گیرد. برای نمونه، دامن‌زدن به اختلافات میان شیعه و سنی یا ایجاد بدبینی بین مسلمانان و سایر ادیان الهی و هم‌چنین مطرح نمودن اختلافات قومی در بین قومیت‌های مختلف، مواردی است که تمامی آن‌ها به منظور تضعیف اتحاد و یکپارچگی ملت ایران صورت می‌پذیرد.

۵- ترور: ترور، تهدید و تلاش برای ایجاد ترس و وحشت در مورد یک گروه یا یک کشور جهت تحت فشار قرار دادن آن‌ها به منظور تسلیم در برابر خواسته‌های طراحان آن می‌باشد.

ترور بر دو نوع است: ترور شخص و ترور شخصیت.

ترور شخص: در ترور شخص، افراد موجه، توانمند و ارزشمند یک کشور که نقش مؤثری در آگاهی مردم و پیشرفت جامعه دارند، مورد تهاجم جسمی و فیزیکی قرار می‌گیرند. برای نمونه، در کشور ما، ترور شخصیت‌های اندیشمند و برجسته‌ای همچون مطهری، بهشتی، رجایی، باهنر، صیاد شیرازی و ... که همگی در اثر این عمل ناجوانمردانه به شهادت رسیدند، نمونه‌هایی از ترور شخص محسوب می‌شوند.

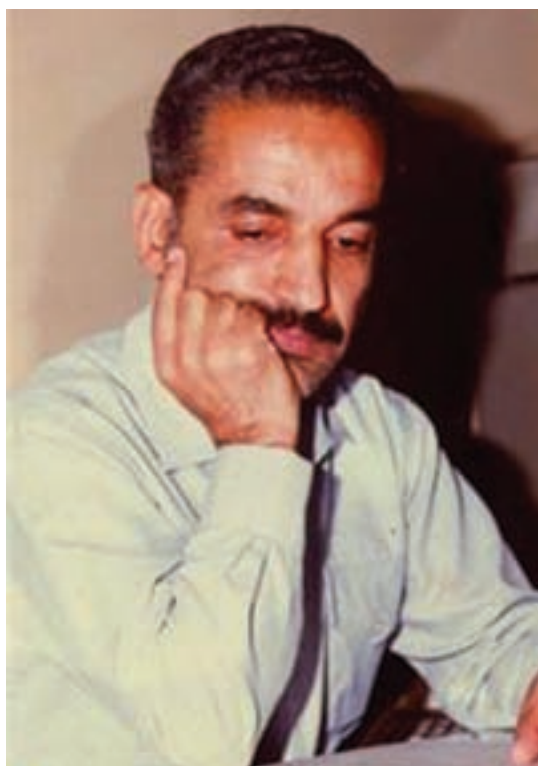
شهید صیاد شیرازی

شهید بهشتی

شهید باهنر

شهید رجایی

ترور مقام معظم رهبری در یکی از مساجد تهران در سال ۱۳۶۰ که طی آن یک دست ایشان به شدت آسیب دید، یکی دیگر از ترورهایی است که در اولین سال‌های پیروزی انقلاب اسلامی رخ داد.

هم‌چنین در سال‌های اخیر ترور افراد دانشمند و برجسته کشور همچون شهید علی محمدی و شهید شهریاری که در پیشرفت تکنولوژی هسته‌ای میهن ما نقش مؤثری داشتند و همه آن‌ها از طرف عناصر مرتبط با بیگانگان و به منظور عقب‌نشینی ایران در تکنولوژی هسته‌ای صورت گرفت، نمونه‌های دیگری از ترور شخص محسوب می‌گردد.

ترور شخصیت: یکی از شیوه‌های مؤثر جنگ روانی، ترور شخصیت است که همیشه مورد توجه گروه‌ها و کشورها بوده

و در طول تاریخ از آن استفاده شده است. برای نمونه، دشمنان حضرت پیامبر (ص) در صدر اسلام با استفاده از این شیوه سعی در آسیب رساندن به شخصیت معنوی و تأثیرگذار رسول گرامی اسلام داشتند.

آنها وقتی از راه بحث و گفت‌وگو، وعده‌های دنیوی و پس از آن با تهدید، نتوانستند مانع دعوت پیامبر به یکتاپرستی شوند، شخصیت پیامبر را هدف قرار دادند و همان‌طور که در آیات قرآن نیز به آن اشاره شده، ایشان را کذاب، شاعر، مجنون و ساحر معرفی کردند تا مانع از آن شوند که مردم از آن حضرت تأثیر بپذیرند.

در زمان ما نیز، بویژه از زمان پیروزی انقلاب اسلامی تاکنون، چهره‌های برجسته نظام اسلامی ایران مانند امام خمینی و مقام معظم رهبری از سوی دشمنان مورد هدف قرار گرفتند و با استفاده از شایعه، تحریف واقعیت و نسبت دادن صفات ناروا، سعی کرده‌اند تا شخصیت تأثیرگذار آن‌ها را تخریب نمایند.

ترور شخصیت در مواردی به صورت کلی «دین اسلام» یا شخصیت مسلمانان را هدف قرار می‌دهد. برای مثال در بعضی از فیلم‌های سینمایی، شخصیت‌های منفی فیلم یک یا چند نفر از مسلمانانی هستند که چهره خشن و منفوری از آن‌ها ترسیم شده است. همچنین در برخی از بازی‌های رایانه‌ای کسی که مشغول بازی می‌شود، برای پیروزشدن باید به سمت فرد یا افرادی که دارای ویژگی‌های اسلامی و مذهبی هستند، تیراندازی کند و برای به دست آوردن امتیاز به سوی کسی که «الله اکبر» می‌گوید، شلیک نماید که در تمامی این بازی‌ها، قصد و هدف طراحان بازی، تخریب شخصیت مسلمانان است.

پرسش: در یکی از بازی‌های رایانه‌ای، قهرمان بازی فردی آمریکایی است که باید افرادی را که «یا مهدی» و «الله اکبر» می‌گویند از پای درآورد تا به مراحل بعدی برسد. به نظر شما طراحان این بازی به دنبال چه اهدافی هستند؟

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز

شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان

به نظر شما چرا با وجود شبکه‌های فراوان فارسی زبان، تعداد آنها در حال افزایش است؟ آیا می‌دانید هزینه اجاره یک ماهواره در فضا، تهیه و تولید برنامه‌های آن، ارسال برنامه بر روی شبکه و... چقدر است؟ آیا تأمین این هزینه‌ها بدون حمایت قدرت‌های اقتصادی و سیاسی دنیا امکان‌پذیر است؟ اگر به صورت سطحی و ساده به موضوع نگاه کنیم، شاید گمان کنیم که هدف این شبکه‌ها اطلاع‌رسانی و سرگرم نمودن فارسی‌زبانان است، اما اگر کمی درباره این موضوع فکر کنیم، متوجه می‌شویم که قدرت‌های پشت پرده این شبکه‌ها اهداف دیگری در سر دارند.

حمایت گسترده از راه‌اندازی این شبکه‌ها به دلیل تأثیری که ماهواره و تلویزیون در برانگیختن افکار عمومی دارد، مورد توجه

دشمنان انقلاب اسلامی است تا از این طریق بتوانند جنگ روانی و جنگ رسانه‌ای خود را بر ضد جمهوری اسلامی ایران گسترش دهند.

برنامه‌های سیاسی، فرهنگی و هنری، فیلم‌های سینمایی، سریال‌های تلویزیونی، گفت‌وگوهای اقتصادی و اجتماعی و حتی برنامه‌های به ظاهر خانوادگی آنها عمدتاً با هدف‌هایی همچون:

۱- بدبین کردن مردم به اسلام و نظام جمهوری اسلامی؛

۲- قطع رابطه ملت با رهبری نظام؛

۳- ترویج بی‌بندوباری اخلاقی؛

۴- از بین بردن استحکام خانواده؛

۵- جدایی دین از سیاست؛

۶- دور کردن مردم از ارزش‌های دینی و...

صورت می‌گیرد که همه در راستای اهداف جنگ روانی و جنگ رسانه‌ای دشمنان نظام جمهوری اسلامی ایران است. البته در برخی از برنامه‌های این شبکه‌ها اطلاع‌رسانی، سرگرمی‌های معمولی، مسابقات ورزشی و... هم وجود دارد، اما آنچه که باید به آن توجه داشت، اهداف کلی این شبکه‌ها است که به آنها اشاره گردید.

راه‌های مقابله با جنگ روانی

راه‌های مقابله با عملیات روانی دشمنان زیاد است. ما در این بخش از درس به چند نمونه از این راه‌ها اشاره می‌کنیم ولی شما دانش‌آموزان عزیز با کمک بزرگ‌ترها و دبیران خود می‌توانید موارد دیگری به آنها اضافه نمایید.

۱- شناخت دشمن و روش‌های تبلیغاتی آنها؛

۲- وحدت و همدلی بیشتر در جامعه و اتحاد حول محور قانون اساسی و رهبری نظام؛

۳- داشتن اعتماد به نفس و روحیه دفاع از اعتقادات دینی؛

۴- کسب اطلاعات و اخبار از مراکز خبررسانی مطمئن و خودی؛

۵- حضور در برنامه‌هایی که پیام ملت ایران را به جهانیان می‌رساند، مانند شرکت در راه‌پیمایی‌های روز ۲۲ بهمن، روز قدس

و...

۶- دقت و مراقبت در ارتباطات اینترنتی؛

۷- برنامه‌ریزی برای اوقات فراغت و استفاده مناسب از آن؛

۸- عدم همکاری با افراد گروه‌های مشکوک و نامطمئن؛

پایان بخش این درس، ذکر بیانات مقام معظم رهبری در رابطه با جنگ روانی است که توجه به آن برای شما دانش‌آموزان عزیز مفید و مؤثر می‌باشد.

«در جنگ نظامی، دشمن به سراغ سنگرهای مرزی ما می‌آید، مراکز مرزی ما را سعی می‌کند منهدم کند تا بتواند در مرز نفوذ کند. در جنگ روانی و آنچه که امروز به آن جنگ نرم گفته می‌شود در دنیا، دشمن به سراغ سنگرهای معنوی می‌آید که آنها را منهدم کند.»

پرسش: به نظر شما سنگ‌های معنوی که دشمنان به دنبال انهدام آنها هستند، کدامند؟

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز

نظام جمع و جنگ افزار شناسی

نظم چیست و چه تأثیری در کارهای ما دارد؟

نظم در لغت به معنی آراستن، برپا داشتن و انجام دادن به موقع کارها است. نظم یکی از امور فردی و اجتماعی است که رعایت آن برای تمام انسان‌ها لازم و مفید است.

نظم یکی از عوامل مهم در پیشرفت هر اجتماع است، و در امور فردی هم عموم انسان‌های موفق، افراد منظمی در طول زندگی خود بوده‌اند. به عنوان مثال، یک دانش‌آموز موفق کسی است که علاوه بر تلاش و کوشش برای یادگیری مطالب دروس، همواره:

۱- تکالیف درسی خود را به موقع انجام می‌دهد.

۲- صبح‌ها زود از خواب بلند می‌شود.

۳- در موعد مقرر خود را به مدرسه می‌رساند.

۴- به نکاتی که معلم در کلاس آموزش می‌دهد، توجه می‌کند.

۵- خود را برای پرسش‌های کلاسی و آزمون‌های مدرسه آماده می‌کند.

...و

در امور اجتماعی هم ما نیروهای نظامی را به عنوان منظم‌ترین افراد می‌شناسیم، زیرا یکی از ویژگی‌های مشخص آنها رعایت نظم است.

نظام جمع و اطاعت از فرماندهی یکی از اموری است که هر فرد نظامی باید آن را آموزش دیده و در طول خدمت خود به صورت دقیق رعایت نماید.

با توجه به اینکه یادگیری نظام جمع، تأثیر فراوانی در هماهنگی یک دانش‌آموز با کارهای جمعی مدرسه دارد و می‌تواند باعث نظم بیشتر دانش‌آموزان شود، در این درس با آن آشنا می‌شوید.

نظام جمع چیست؟

نظام جمع حرکتی است که به صورت منظم انجام می‌شود و افراد را در انجام کارهای جمعی با یکدیگر هماهنگ می‌کند.

نظام جمع از یک دسته حرکات منظم و با مفهوم مشخص تشکیل شده است، که در این درس برخی از آنها آموزش داده می‌شود. هر حرکت نظام جمع از دو جزء تشکیل شده است: خبر و اجرا

خبر چیست؟

خبر به معنی اطلاع از نوع فرمان و ایجاد آمادگی در فرد برای انجام یک عمل مشخص است.

اجرا چیست؟

اجرا به معنی اطاعت از فرمان و اجرای عمل مشخصی است که فرمانده دستور می‌دهد. برای مثال، در حرکت از جلو نظام، از جلو خبر و نظام اجرای فرمان است.

از جلو نظام یعنی چه؟

از جلو نظام فرمانی است که برای پشت سر هم قرار گرفتن افراد صادر می‌شود؛ مانند: زمانی که دانش‌آموزان یک کلاس در یک صف پشت سر هم قرار می‌گیرند.

در فرمان از جلو نظام، فرمانده با صدای بلند می‌گوید: «از جلو!»

در این حالت افراد تحت فرمان باید به سرعت پشت سر هم قرار گیرند. سپس فرمانده اعلام می‌کند: «نظام!»

در این حالت افراد تحت فرمان، بدون صحبت و حرکت باید با فاصله معین، پشت سر هم بایستند.

حرکت به چپ چپ: در این حرکت، افراد تحت فرمان، 90° درجه بدن خود را به سمت چپ می‌چرخانند. در این عمل، نفرات باید روی پاشنه پای چپ و پنجه پای راست خود حرکت کنند.

حرکت به راست راست : در این حرکت افراد تحت فرمان، 90° درجه بدن خود را به سمت راست می چرخانند. در این عمل، نفرات باید روی پاشنه پای راست و پنجه پای چپ خود حرکت کنند.

عقب گرد : در این حرکت افراد تحت فرمان از سمت چپ، بدن خود را 180° درجه می چرخانند، به طوری که برای مثال، اگر قبل از عقب گرد نفرات رو به شمال ایستاده باشند، پس از عقب گرد باید به سمت جنوب بایستند.

حرکت خبردار : در فرمان خبردار افراد باید با حالت صحیح در جای خود بایستند. در این حالت پاها جفت و دست‌ها در امتداد پاها قرار می‌گیرد.

سیر تحول ابزارهای جنگی و شناخت جنگ افزار

در جنگ‌هایی که در طول تاریخ اتفاق افتاده، انسان‌ها به تناسب رشد فکری و عقلانی خود از ابزارهای مختلفی به عنوان وسایل جنگی استفاده می‌کرده‌اند.

ابزارهای جنگی بشر از سنگ، چوب، تیر و کمان، نیزه و شمشیر شروع و پس از مدت زمانی به سلاح‌های گرم و توپ و تانک رسید.

سپس ماشین‌های جنگی شامل هواپیما، زیر دریایی، موشک‌های دور بُرد و... وارد صحنه جنگ‌ها شدند و میدان نبرد از زمین به دریا و آسمان گسترش پیدا کرد.

در عصر حاضر، اگرچه برخی کشورها به سلاح‌های غیرمتعارف (شیمیایی، میکروبی و هسته‌ای) دسترسی پیدا کرده و در مواردی از آن استفاده نموده‌اند، اما به دلیل مخالفت‌های جهانی با این سلاح‌ها و تلفات زیادی که به دنبال دارند، کمتر از آن استفاده می‌شود.

به همین جهت در دوران کنونی، تکیه قدرت‌های نظامی بر استفاده از جنگ الکترونیک، جنگ اطلاعاتی، جنگ اقتصادی، جنگ نرم و موارد مشابه می‌باشد؛ اگرچه در دنیای امروز، استفاده از فناوری موشکی نیز یکی از محورهای مهم توانمندی دفاعی هر کشور محسوب می‌شود.

بر همین اساس دانشمندان مؤمن و توانای میهن عزیز ما در این زمینه تلاش‌های فراوانی نموده و تاکنون موفق به ساخت انواع مختلف موشک‌های زمین به زمین و زمین به هوا شده‌اند.

ساخت و تولید این موشک‌ها در کنار سایر توانمندی‌های دفاعی کشورمان، باعث شده تا دشمنان کمتر در فکر تهاجم نظامی به میهن عزیز ما باشند.

سلاح انفرادی چیست؟

سلاح انفرادی وسیله‌ای است که یک رزمنده مدافع میهن می‌تواند آن را حمل نموده و در صورت نیاز از آن استفاده نماید؛ مانند: اسلحه انفرادی کلاشینکف
با توجه به اینکه نیروی انسانی با ایمان مهم‌ترین عامل توانمندی دفاعی کشور ما محسوب می‌شود و شناخت یک سلاح انفرادی برای همه ما مفید است، در تصاویر زیر شما دانش‌آموزان عزیز با اسلحه کلاشینکف و قطعات مربوط به آن آشنا می‌شوید.

این بخش از درس فقط به استان‌های آلوده به مین شامل ایلام، آذربایجان غربی، خوزستان، کردستان و کرمانشاه اختصاص دارد^۱.

آشنایی با مین

همه می دانیم که بقایای تجهیزات جنگی و دیگر آثار به جا مانده در مناطق جنگی، پس از پایان جنگ به راحتی قابل جمع‌آوری نیست. برای کسانی که در مناطقی زندگی می کنند که در دوران هشت ساله دفاع مقدس، جزء مناطق جنگی بوده است، آشنا شدن با این وسایل و چگونگی برخورد با آنها ضروری می باشد.

از میان تجهیزات جنگی باقی مانده از دوران جنگ، مین‌های خنثی نشده بسیار خطرناک می باشند، زیرا انفجار آنها باعث کشته شدن یا مجروح و معلول شدن افراد می گردد.

مین چیست؟

مین یکی از ابزارهای جنگی است که قابلیت انفجار دارد، مین‌ها در انواع، اندازه‌ها و رنگ‌های مختلف وجود دارند. با گذشت زمان، ظاهر مین ممکن است در اثر زنگ‌زدگی یا شرایط آب و هوایی تغییر کند، اما خاصیت انفجاری آن از بین نمی رود.

۱- از این بخش در امتحان هماهنگ پایان سال پرسش نمی آید.

چرا از مین استفاده می‌شود؟

کشورهایی که در حال جنگ هستند، برای جلوگیری از پیشروی دشمن و از بین بردن آنها، از مین استفاده می‌کنند. مین‌ها را معمولاً در منطقه یا محلی از زمین و در زیر خاک کار می‌گذارند، که به آن میدان مین گفته می‌شود. پس از پایان جنگ، تا سال‌های زیادی این مین‌ها باقی می‌مانند و بعدها تلفات جانی زیادی به بار می‌آورند. بنابراین، همه افرادی که در مناطقی زندگی می‌کنند که جنگ در آن اتفاق افتاده است، باید با خطرات مین آشنا باشند، زیرا به طور اجتناب‌ناپذیری در معرض خطر انفجار آن قرار دارند.

نشانه‌های وجود مین چیست؟

علائم و نشانه‌های زیادی برای خطر انفجار مین و مهمات جنگی وجود دارد که مهم‌ترین آنها عبارتند از:

۱- وجود پوکه‌های فشنگ یا جعبه‌های مهمات

۲- ماشین جنگی سوخته و خراب یا تانک صدمه دیده

۳- رخ دادن انفجار در هنگام آتش‌سوزی طبیعی در یک منطقه

۴- وجود تکه‌های سیم یا قطعات مربوط به ابزارهای جنگی

۵- وجود خاکریزهای دوران جنگ

مین‌ها چگونه منفجر می‌شوند؟

مین‌ها در اثر حوادث زیر منفجر می‌شوند:

۱- عبور انسان از روی مین یا تماس فرد با مین

۲- عبور حیوانات از روی مین

۳- برخورد اجسام با مین

۴- کشیده شدن سیم متصل به مین

۵- حرارت آتشی که در نزدیکی مین روشن شده باشد.

در مناطق جنگی برای پرهیز از خطر مین چه باید کرد؟

برای آنکه خطری برای ما رخ ندهد، رعایت موارد زیر لازم می‌باشد:

۱- از مناطق غیر امن عبور نکنید.

۲- حتی الامکان از راه‌های پررفت و آمد و امتحان شده حرکت کنید.

۳- اگر به سیمی که بخشی از آن بیرون است، برخورد کردید، به آن دست نزنید.

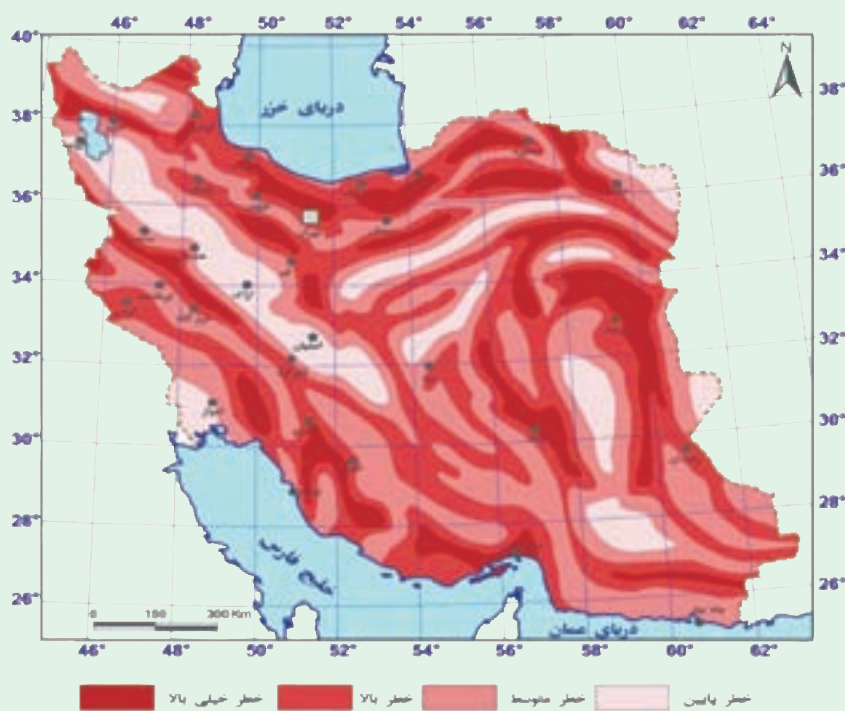
۴- مین‌های بیرون آمده از زیر خاک را دستکاری نکنید.

۵- به اشیاء مشکوک و غیرعادی نزدیک نشوید.

۶- در هنگام حرکت، اگر مین را مشاهده کردید، توقف کنید و از جای پای قبلی خود برگردید.

فصل دوم

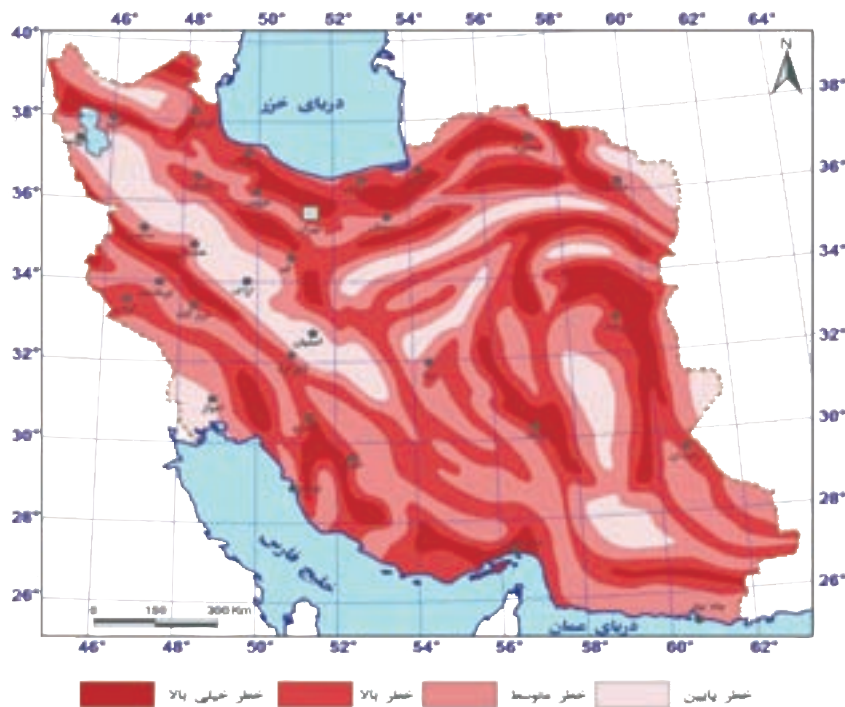
زلزله و راه‌های مقابله با آن

ضرورت و اهمیت کسب آمادگی در برابر زلزله

به نقشه «خطر لرزه‌ای» ایران به دقت نگاه کنید.

۱- با توجه به راهنمای نقشه فوق مطالبی را که در مورد آن به نظرتان می‌رسد، بنویسید.

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز

۲- آیا می‌توانید محل وقوع چند زلزلهٔ بزرگ را که در کشور ما رخ داده است، نام ببرید؟

نتیجهٔ بحث کلاس	پاسخ دانش آموز

آیا ما برای مقابله با زلزله آماده‌ایم؟

به تصاویر و بریدهٔ جراید زیر نگاه کنید و به سؤال‌ها پاسخ دهید.

از اخبار و تصاویر بالا چه پیامی دریافت می‌کنید؟

نتیجهٔ بحث کلاس	پاسخ دانش آموز

آیا کسب آمادگی بیش‌تر برای رویارویی با زلزله ضروری است؟ دلایل خود را بنویسید :

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز

راه‌های ایمنی در برابر زلزله

بشر با دانش کنونی خود قادر به پیش‌بینی زمان دقیق وقوع زلزله نیست. اما با درپیش گرفتن روش‌های مناسب می‌تواند خطرهای ناشی از این پدیده طبیعی را کاهش دهد.

تصاویر زیر را به دقت بررسی کنید.

آن‌چه از تصاویر بالا درباره راه‌های ایمنی برای آمادگی در برابر زلزله به ذهنتان می‌رسد، بنویسید.

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز

ارائه آموزش‌های صحیح همگانی و آماده‌سازی اقشار مختلف جامعه، یکی از عوامل مؤثر در کاهش خطرهای ناشی از زلزله است.

۱- به نقشه خطر لرزه‌ای ایران در صفحه ۷۷ به دقت نگاه کنید و با استفاده از راهنمای نقشه نام چهار شهر از کشورمان را که در منطقه «خطر لرزه‌ای بالا» و «خیلی بالا» قرار دارند، بنویسید.

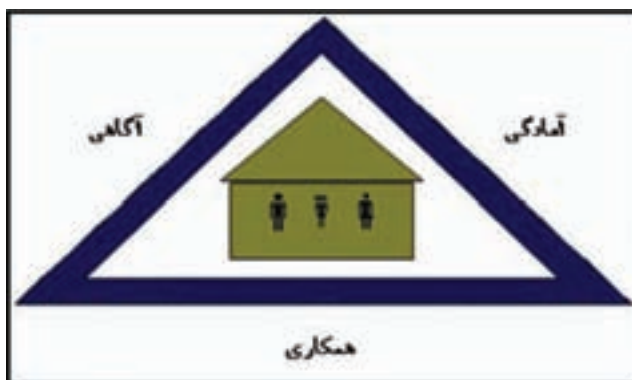
۲- راه‌های ایمنی در برابر زلزله را نام ببرید.

۳- یک مورد از راه‌های ایمنی در برابر زلزله را شرح دهید.

شما دانش‌آموزان در آموزش خانواده و دوستان خود برای مقابله با زلزله، چه نقشی می‌توانید داشته باشید؟

ایمنی در برابر زلزله

مثلث فوق از سه ضلع آگاهی، آمادگی و همکاری تشکیل شده است که ارتباط تنگاتنگ این سه عامل می تواند ایمنی جامعه را در برابر صدمات ناشی از وقوع زلزله افزایش دهد.

آگاهی

مجموعه‌ای از دانش و اطلاعات افراد جامعه درباره پدیده زلزله و اقدامات قبل، هنگام و بعد از آن است.

آمادگی

افزایش توانایی‌های افراد جامعه برای انجام فعالیت‌های مناسب در زمان قبل، حین و پس از وقوع زلزله است.

همکاری

مشارکت همه افراد جامعه برای دستیابی به ایمنی است.

ایمنی در برابر زلزله = همکاری + آمادگی + آگاهی

تصوّر کنید زلزله‌ای در یک شهر رخ داده است. مردم این شهر پس از وقوع زلزله به چه چیزهایی نیاز دارند؟

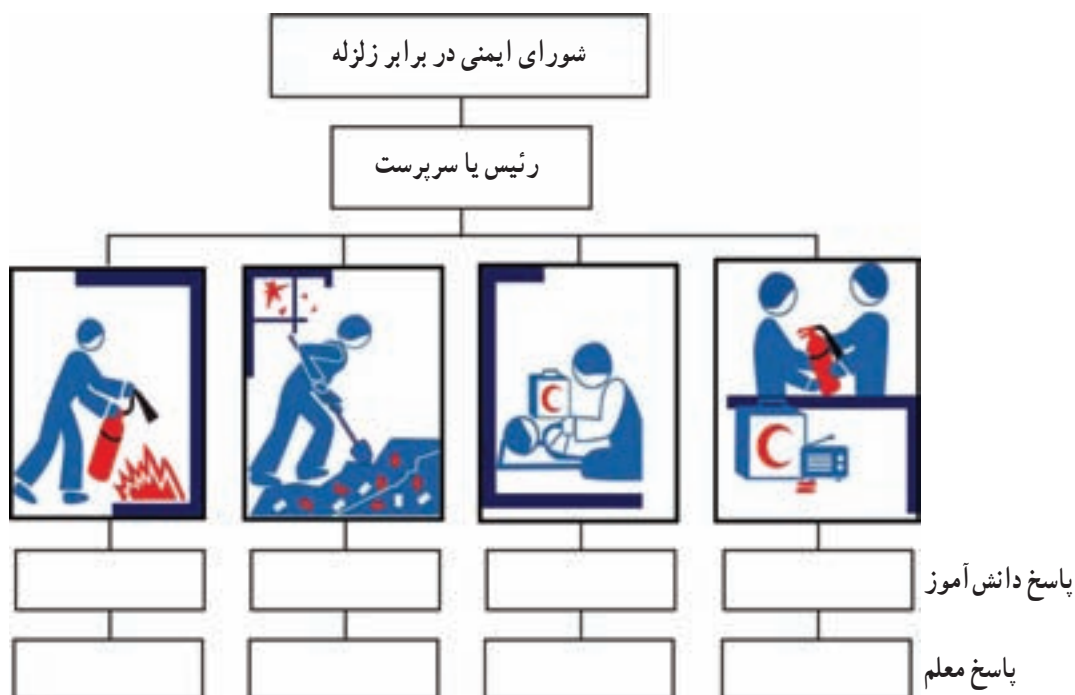
نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز

شورای ایمنی در برابر زلزله

زمانی که حادثه‌ای مانند زلزله رخ می‌دهد، شرایط عادی زندگی ما به شرایط بحرانی تبدیل می‌شود. به همین دلیل نیاز است گروهی که از قبل برای این بحران آماده شده‌اند، وارد عمل شوند و مشکلات به وجود آمده را برطرف کنند.

تصاویر مربوط به شورای ایمنی را نگاه کنید. این تصاویر نشان می‌دهد چه گروه‌هایی می‌توانند در شرایط بحرانی به مردم کمک کنند.

آیا می‌توانید نام گروه‌های زیر را بنویسید؟

برنامه‌ریزی، مشارکت، همکاری و هماهنگی در پیش‌برد فعالیت‌های گروهی امری مؤثر و ضروری است.

نکته مهم: انجام بسیاری از وظایف گروه‌های شورای ایمنی تنها از عهده امدادگران دوره دیده و با تجربه برمی‌آید و در توان دانش‌آموزان نیست؛ بنابراین هریک از وظایف براساس توانایی و آمادگی تعیین خواهد شد.

آشنایی با وظایف شورای ایمنی در برابر زلزله (الف) گروه تدارکات و پشتیبانی

گروه تدارکات و پشتیبانی با هدف فراهم آوردن امکانات و تجهیزات مورد نیاز و برقراری دوره‌های آموزشی و پشتیبانی مناسب، تشکیل می‌شود.

وظایف گروه

- ۱- تهیه فهرست از نزدیک‌ترین مراکز امدادی و درمانی، آتش‌نشانی، نیروی انتظامی و... به همراه شماره تلفن و آدرس
  - ۲- تهیه وسایل ضروری گروه‌های دیگر
  - ۳- کنترل کردن اسامی و تعداد دانش‌آموزان (بعد از زلزله نباید کسی بدون هماهنگی از محیط مدرسه خارج شود).
  - ۴- ایمن‌سازی محیط مدرسه
  - ۵- توزیع وسایل بین گروه‌ها (این گروه، وسایل ضروری گروه‌های آتش‌نشان، کمک‌های اولیه و جست‌وجو را در اختیار آنها قرار می‌دهد).
  - ۶- تهیه نقشه مدرسه (این نقشه باید بسیار ساده باشد و در آن مکان‌های مختلف مانند کلاس‌ها، آزمایشگاه، کتاب‌خانه، راه‌های خروجی و محل وسایل ضروری مشخص شده باشند).
  - ۷- تشکیل کلاس‌های آموزشی برای اعضای گروه‌های مختلف شورای ایمنی (با دعوت از استادان و مربیان جمعیت هلال احمر، آتش‌نشانی و...، کارگاه‌های آموزشی برگزار کنند).
  - ۸- جلوگیری از ورود افراد متفرقه به داخل مدرسه و برقراری امنیت
حال در مورد وظایف گروه بحث و گفت‌وگو کنید تا آمادگی لازم را جهت انجام مانور داشته باشید.
- (ب) گروه نجات و امداد

بعد از وقوع زلزله ممکن است در اثر ریزش آوار، شکستن شیشه‌ها و... افرادی که در جاهای نامناسب قرار دارند، مجروح شوند؛ بنابراین، گروه نجات و امداد با هدف کمک به مجروحان و مصدومان تشکیل می‌شود.

وظایف گروه

- ۱- امدادسانی به مجروحان
- ۲- انتقال مجروحانی که جراحات‌های عمیق دارند، به مراکز درمانی

- ۳- صحبت کردن با بیماران و روحیه و امید دادن به آنها
- ۴- اسکان و تعیین مکان مناسب برای دانش‌آموزان (به دور از ساختمان‌ها و دیوارها، جایی مانند وسط حیاط مدرسه)
- (پ) گروه جست‌وجو

پس از هر زلزله، احتمال خراب شدن ساختمان‌ها، ریزش آوار و حبس شدن افراد در مکان‌های مختلف وجود دارد. این گروه با هدف جست‌وجو برای یافتن افرادی که در موقعیت‌های خطرناک هستند، تشکیل می‌شود.

وظایف گروه

- ۱- جست‌وجو برای یافتن مجروحان و افراد
  - ۲- جلوگیری از ورود افراد به داخل ساختمان (این گروه باید از ورود افراد به مکان‌های پرخطر جلوگیری کند).
  - ۳- انتقال مجروحان به جای مناسب (افراد این گروه باید دوره‌های هلال احمر را نیز بگذرانند و انواع حمل مجروح را با توجه به نوع جراحت‌ها فرا بگیرند).
  - ۴- بررسی ساختمان از نظر نشت گاز، قطع برق و شکستن لوله‌های آب
- (ت) گروه آتش‌نشان

پس از وقوع زلزله، احتمال نشت گاز، اتصال سیم‌های برق و در نهایت آتش‌سوزی وجود دارد؛ بنابراین گروه آتش‌نشان با هدف کنترل و نظارت برای افزایش ایمنی تشکیل می‌شود.

وظایف گروه

- ۱- خاموش کردن آتش
- ۲- بررسی ساختمان از نظر احتمال آتش‌سوزی
- ۳- بررسی ساختمان از نظر احتمال خطرهای بعدی (برق‌گرفتگی، نشت گاز و...)

ایمن‌سازی محیط زندگی در برابر زلزله

هنگام وقوع زلزله، سقوط، یرتاب و افتادن برخی وسایل مانند کمد، بوفه و کتاب‌خانه ممکن است باعث به وجود آمدن صدمات و حتی تلفات شود. به همین دلیل نیاز است با به‌کارگیری برخی روش‌ها از سقوط و افتادن این وسایل جلوگیری کنیم.

اگر وسایل موجود در تصاویر، محکم در جای خود نصب می‌شدند، خطر سقوط آنها کم‌تر نمی‌شد؟

به نظر شما، هنگام وقوع زلزله در مدرسه چه خطرهایی شما را تهدید می‌کند؟

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش‌آموز

با دقت در تصاویر زیر، مشخص کنید که هر تصویر به چه مکانی از مدرسه مربوط می‌شود و در هر یک از آنها چه اقدامات ایمنی

انجام شده است؟

۲

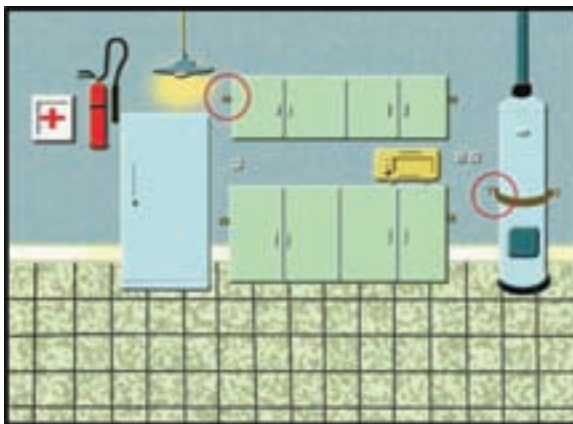

۱

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز
	۱-
	۲-

ایمن سازی وسایل خانه

پرسش: وسایل خانه خود را چگونه ایمن سازی می کنید؟

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز

با توجه به آنچه که تاکنون آموخته‌اید، نسبت به تهیه چک لیست (فهرست) نکات ایمنی در مدرسه و منزل با مشورت گروه اقدام کنید و به کلاس ارائه دهید.

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز	
		مدرسه
		خانه

تهیه وسایل ضروری برای بعد از وقوع زلزله

همان‌طور که می‌دانید، پس از وقوع برخی زلزله‌ها احتمال بروز مشکلاتی مانند قطع خدمات شهری مثل: آب، برق، گاز، تلفن و ایجاد آتش‌سوزی، تخریب ساختمان‌ها، راه‌ها، جاده و تأخیر در رسیدن نیروهای امدادی، کمبود مواد غذایی و... وجود دارد. با توجه به مطالب فوق:

به تصویر نگاه کنید. در این تصویر وسایلی را مشاهده می‌کنید که وجود آنها بعد از وقوع زلزله و تا زمان رسیدن نیروهای امدادی ضروری است. نام هر یک از این وسایل را در جدول صفحه بعد بنویسید.

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز

۱- نام گروه‌های چهارگانه شورای ایمنی را بنویسید.

۲- چهار مورد از راه‌های ایمن‌سازی آزمایشگاه و کتابخانه را بنویسید.

۳- چهار نمونه از وسایل ضروری گروه آتش‌نشانی را بنویسید.

در زمان وقوع زلزله چه باید کرد؟

تجربه نشان داده است که آگاهی و آمادگی قبل از وقوع زلزله هم‌چنین انجام عکس‌العمل مناسب و به دور از عجله در هنگام وقوع زلزله، تأثیر زیادی در حفظ سلامت افراد داشته است. بنابراین به‌دست آوردن آمادگی لازم و انجام اقدامات صحیح در هنگام وقوع زلزله ضروری است. تصاویر زیر را به دقت نگاه کنید.

۲

۱

۴

۳

با توجه به تصاویر، در زمان وقوع زلزله احتمال بروز چه خطرهایی وجود دارد؟ چهار مورد را نام ببرید.

ردیف	پاسخ دانش‌آموز	نتیجه بحث کلاس
۱		
۲		
۳		
۴		

مکان‌های مناسب و نامناسب مکان‌های مناسب

مکان‌های مناسب به جاهایی گفته می‌شود که در زمان وقوع زلزله، احتمال خطر و آسیب‌پذیری در آن محل کم‌تر است.

مکان‌های نامناسب

مکان‌های نامناسب به جاهایی گفته می‌شود که در زمان وقوع زلزله، احتمال خطر و آسیب‌پذیری در آن محل بیش‌تر از جاهای دیگر است.

اکنون با توجه به آنچه گفته شد، مکان‌های «مناسب» و «نامناسب» را در هریک از تصاویر زیر مشخص کنید.

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز	
مکان مناسب :	مکان مناسب :	
مکان نامناسب :	مکان نامناسب :	

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز	
مکان مناسب :	مکان مناسب :	
مکان نامناسب :	مکان نامناسب :	

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز	
مکان مناسب :	مکان مناسب :	
مکان نامناسب :	مکان نامناسب :	

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز	
مکان مناسب :	مکان مناسب :	
مکان نامناسب :	مکان نامناسب :	

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز	
مکان مناسب :	مکان مناسب :	
مکان نامناسب :	مکان نامناسب :	

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز	
مکان مناسب :	مکان مناسب :	
مکان نامناسب :	مکان نامناسب :	

پناه‌گیری صحیح هنگام وقوع زلزله

۱- به نظر شما در زمان وقوع زلزله چه کار باید کرد؟ هر یک از اقدامات انجام شده در تصاویر را بنویسید.

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز	
		

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز	
		

نکته: برای پناه‌گیری حتماً از گوشه دیوار داخلی استفاده کنید. (دیوار داخلی به جایی گفته می‌شود که پشت آن فضای خارجی مانند حیاط، کوچه و خیابان نباشد.)

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز	
		

نکته : راه پله ها محل های مناسبی برای پناه گیری نیستند اما اگر در زمان وقوع زلزله در آن مکان بودید، در کنار دیوار روی پله نشسته و از سر خود مراقبت کنید.

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز	
		

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز	
		

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز	
		

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز	
		

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز	
		

نتیجه بحث کلاس	پاسخ دانش آموز	
		

نکته : به یاد داشته باشیم، تمام پناه گیری‌ها با فرض مقاوم بودن ساختمان در برابر زلزله انجام می‌شوند.

توجه : به علت وجود پس‌لرزه‌ها پس از اتمام تکان‌های زلزله، با حفظ آرامش و بدون هجوم، به فضای باز بروید و در مکانی دور از ساختمان‌ها، تیرهای چراغ برق و وسایل خطرناک بمانید.

۱- با توجه به آنچه که آموخته‌اید، ۴ مورد از فضاهای مناسب و نامناسب «آزمایشگاه» و «کتابخانه» را بنویسید.

۲- فرض کنید زلزله‌ای رخ داده است و شما در کلاس درس هستید. چه محلی را برای پناه‌گیری انتخاب می‌کنید؟ پناه‌گیری را انجام دهید.

۳- مکان‌های «مناسب» و «نامناسب» را به ترتیب با رنگ‌های سبز و قرمز در محل‌هایی که مراجعه می‌کنید، مشخص کنید و بنویسید (آزمایشگاه، نمازخانه، حیاط، راهرو و...).

بعد از وقوع زلزله چه باید کرد؟

با دقت به تصاویر نگاه کنید و بگویید بعد از وقوع زلزله چه مواردی را باید رعایت کرد؟

۲

۱

۴

۳

۶

۵

ردیف	پاسخ دانش آموز	نتیجه بحث کلاس
۱		
۲		
۳		
۴		
۵		
۶		

علاوه بر پاسخ‌هایی که در جدول صفحه قبل دادید، موارد دیگری از اقدامات پس از وقوع زلزله را بنویسید.

نکته: هنگام وقوع زلزله، در صورتی که به رادیو دستی دسترسی دارید، آخرین اطلاعات و دستورالعمل‌های ضروری را دریافت کنید.

کتاب نامه

ردیف	نام کتاب	نام نویسنده	انتشارات
۱	خاطرات «دا»	سیده اعظم حسینی	سوره مهر
۲	خاطرات مرضیه حدیدچی (دباغ)	محسن کاظمی	سوره مهر
۳	در کمین گل سرخ - زندگی نامه شهید صیاد شیرازی	محسن مومنی	سوره مهر
۴	بابا نظر - خاطرات شهید نظرزاد	مصطفی رحیمی	سوره مهر
۵	خاک های نرم کوشک - زندگی نامه شهید بروسی	سعید عاکف	مُلک اعظم
۶	جهاد	شهید مطهری	صدرا
۷	حماسه سازان پایداری - بسیج در آینه رهنمودهای مقام معظم رهبری	-	دفتر نشر فرهنگ اسلامی
۸	آشنایی با پدافند غیرعامل	-	عابد
۹	سلمان فارسی	منیرالدین بیروتی	مدرسه
۱۰	سلمان فارسی حقیقت جاودان	ناهید طیبی	بهشت بینش
۱۱	سربداران	محسن حجری	مدرسه
۱۲	اسیر کوچک - خاطرات غلامرضا رضازاده	حسین نیری	سوره مهر
۱۳	سفر سرخ - مسلم بن عقیل	مجید مسعودی	مرزبانان خورشید
۱۴	پاییز ۵۹ - خاطرات زهره ستوده	رقیه میرابوالقاسمی	سوره مهر
۱۵	یکشنبه آخر - خاطرات معصومه رامهرمی	-	سوره مهر
۱۶	دوره درهای بسته ۲ - خاطرات فاطمه ناهیدی (آزاده)	-	روایت فتح
۱۷	دوره درهای بسته ۴ - خاطرات منصور کاظمیان (آزاده)	-	روایت فتح
۱۸	چمران به روایت همسر شهید	-	روایت فتح
۱۹	مهدی باکری به روایت همسر شهید	-	روایت فتح
۲۰	دقایقی به روایت همسر شهید	-	روایت فتح
۲۱	کاظمی به روایت همسر شهید	-	روایت فتح
۲۲	حمید باکری به روایت همسر شهید	-	روایت فتح
۲۳	فکوری به روایت همسر شهید	-	روایت فتح
۲۴	دوران به روایت همسر شهید	-	روایت فتح

۲۵	یاسینی به روایت همسر شهید	-	روایت فتح
۲۶	بابایی به روایت همسر شهید	-	روایت فتح
۲۷	زین الدین به روایت همسر شهید	-	روایت فتح
۲۸	همت به روایت همسر شهید	-	روایت فتح
۲۹	شهید باکری	حبیب یوسف زاده	مدرسه
۳۰	شهید چمران	احمد دهقان	مدرسه
۳۱	مردی با چفیه سفید - براساس زندگی شهید عباس کریمی	اصغر فکور	سوره مهر - نشر شاهد
۳۲	بروانه در چراغانی - براساس زندگی شهید خرازی	مرجان فولادوند	سوره مهر - نشر شاهد
۳۳	پرواز سفید - براساس زندگی شهید عباس بابایی	داود بختیاری	سوره مهر - نشر شاهد
۳۴	پاوه سرخ - براساس زندگی شهید چمران	داود بختیاری	سوره مهر - نشر شاهد
۳۵	آقای شهردار - براساس زندگی شهید مهدی باکری	داود امیریان	سوره مهر - نشر شاهد
۳۶	معلم فراری - براساس زندگی شهید همت	رحیم مخدومی	سوره مهر - نشر شاهد
۳۷	روزهای آخر - داستان دوران جنگ	احمد دهقان	سوره مهر
۳۸	داستان‌های شهر جنگی	حبیب احمدزاده	سوره مهر
۳۹	سفر به گرای ۲۷۰ درجه (رمان)	احمد دهقان	سوره مهر
۴۰	خونین شهر تا خرمشهر	محمد درودیان	مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران
۴۱	خدا بود و دیگر هیچ نبود	شهید چمران	سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۴۲	هر چند دیر - جوانی شهید صیاد شیرازی	سرهنگ اسدی	ایران سبز
۴۳	تو که آن بالا نشستی - شهید زین الدین	احمد جبل عاملی	روایت فتح

فهرست

۱	فصل اوّل : دفاع
۲	درس اول : امنیت، تهدید و تهاجم
۹	درس دوم : جنگ و دفاع
۱۵	درس سوم : انقلاب اسلامی، تداوم نهضت عاشورا
۲۱	درس چهارم : بسیج، مدرسه عشق
۲۸	درس پنجم : هشت سال دفاع مقدس
۳۷	درس ششم : مردان مبارز
۴۵	درس هفتم : زنان قهرمان
۵۳	درس هشتم : پدافند غیرعامل
۵۹	درس نهم : جنگ نرم
۶۸	درس دهم : نظام جمع و جنگ افزارشناسی
۷۶	فصل دوم : زلزله و راه‌های مقابله با آن
۷۷	درس اوّل : ضرورت و اهمیت کسب آمادگی در برابر زلزله
۸۱	درس دوم : ایمنی در برابر زلزله
۸۹	درس سوم : در زمان وقوع زلزله چه باید کرد؟
۹۶	درس چهارم : بعد از وقوع زلزله چه باید کرد؟